بە کەمترین کات و کار

بەرەو لێخۆشبوونی پەروەردگار

دانانی
م. فاریق مەلا اسماعیل پیرزینی

به كەمترین كات و كار
بەرەو لێخۆشبوونی پەروەردگار

دانانی

فاریق مەلا اسماعیل پیرزینی

پێداچوونەوە

مامۆستا مەلا نامق مەلا اسماعیل

٢٠١٢

ناوی کتێب: بە کەمترین کات و کار بەرەو لێخۆشبوونی پەروەردگار

دانانی: فاریق مەلا اسماعیل پیرزینی

دەرهێنانی هونەری: یەعقوب قادر

تایپ: زینب فاریق اسماعیل

چاپخانە: چاپخانەی نازە

چاپی: یەکەم.

تیراژ: ٢٠٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (١٥٦) ساڵی (٢٠١٢)ی پێدراوە.

پێشکەشە :

- بە سەرداری مرۆڤایەتی، نوری چاومان، خۆشەویستمان محمد (ﷺ)
- هەروەها بۆ باوك و دایکم و کەسوکارم وە بۆ ئەو کەسەی کە لە دڵم زۆر شیرینە.

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة

الحمد لله الذي يتوب على من تاب إليه ويغفر لمن استغفره وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، أمر بالتوبة والاستغفار ووعد بقبولهما وهو لا يخلف الميعاد وأشهد أن محمداً عبده ورسوله إمام التائبين والمستغفرين وقدوتهم صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وأصحابه أجمعين ومن سلك طريقهم في العلم والعمل والتوبة والاستغفار إلى يوم الدين.

أما بعد فإن للذنوب والمعاصي خطرًا عظيمًا وعواقب وخيمة في الدنيا وفي القبر ويوم القيامة، ولا ينجي منها إلا الإيمان الصادق والعمل الصالح الخالص لله الموافق لسنة رسوله (ﷺ) والتوبة النصوح بترك المعاصي والندم على ما حصل منها والعزم على عدم العودة إليها في المستقبل والإكثار من الاستغفار في الليل والنهار لقول الله تعالى { وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى} **أي استمر على ذلك ثم الإكثار من الذكر لله والدعاء فإن الله تعالى يذكره ويجيب من دعاه ويغفر لمن استغفره ويتوب على من تاب إليه وهو التواب الرحيم، وكل بني آدم خطاء وخير الخطائين التوابون، وقد قال الله تعالى** {وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا} **﴿سورة النساء آية ١١٠﴾، وقال تعالى عن نبيه ورسوله موسى عليه السلام** {قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ} **﴿سورة القصص آية ١٦﴾، وأخبر تعالى أن الملائكة عليهم السلام يستغفرون للمؤمنين التائبين المتبعين طريق الحق وهو العلم النافع والعمل الصالح فقال تعالى عنهم** {الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ

آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ} ﴿سورة غافر آية ٧﴾ وقال تعالى: {وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ} ﴿سورة الأنفال آية ٣٣﴾.

واما بعد :

موسڵمانی بەڕێز:

پاش حەمدو ستایشی خوای گەورە دورودو ڕەحمەت لەسەر گیانی پێغەمبەرمان (ﷺ) هەروەها لەسەر ماڵ و خێزانی لەگەڵ یارویاوەرانی وە هەموو ئیمانداران تا ڕۆژی دوایی، وا ئەم جارەش خوای گەورە ئەو ڕەحمەشی پێ کردم بە دانانی ئەم پەرتووکە کە دەمێك بوو ئارەزووی ئەم بابەتەم هەبوو تاکو کوردی موسڵمان شارەزا بکەم بە باشترین شێوە یادی خوای گەورە بکەن ئەویش لە ڕوانگەی فەرموودە شیرنەکانی پێشەوای هەموو پێشەوایان و سەرکردەی هەموو سەرکردان نوری چاومان خۆشەویستی دڵمان محمد (ﷺ) کە بەڕاستی گران بەهایە چونکە فێری ئەوەمان دەکات بە کەمترین کات و کار لێخۆشبوونی خوای گەورە بە دەست بێنین جا پاش خویندنەوەی ئەم پەرتووکە بۆت دەردەکەوێت کە بەڕاستی چەند ئاسانە بە ووتنی چەند ووشەیەك ڕۆژانە بە ملیۆنەها چاکەو هەڵوەرینی گوناهوو بەرزبوونەوەی پلەو پایە لە بەهەشت، هەروەها ڕەزامەندبوونی خوای گەورە بە دەست بێنین ئەویش بە جێ بەجێکردنی فەرموودەکانی پێغەمبەرمانە (ﷺ) جا هەتا تەمەن ماوە با پەلە بکەین چونکە ئەمڕۆ کارە لێپرسینەوە نیە بەڵام بەیانی کە قیامەت داهات کار نیە بەس لێپرسینەوەیە جا ئەو کەسەی کە ژیر بێ ئەم هەلە لە دەستی خۆی نادا، جا زانای

ناودارى كورد شێخ عبدالله كوڕى شێخ مصطفى ڕەحمەتى خواى گەورەى لەسەر بێت بە شيعرێك پێناسەى كاتمان لۆ دەكا دەڵێ:

وا بەيانە هەستە كارى جا بكە		كوردى پاكى يادى پاكى خوا بكە
شەو بوو ڕۆيى مەيكە تۆ ڕۆژت بە شەو		ڕۆژە دەڕوا لۆ ژيانت ڕا بكە
با هەزار ساڵ لەسەر ئەم خاكە بيت		هەر دەڕۆيى ڕۆيشتنت سانا بكە

دەستە گوڵ ل ٣٦

لە كۆتايدا لە خواى گەورە داواكارم لێمان قبووڵ بكات هەموومان شارەزا بكات لە چۆنيەتى يادكردنەوەى خواى گەورە، داواكارم لە زاتى الله كە لە سەر ڕێبازى پێغەمبەرمان (ﷺ) بمان ژيێنى وە لەگەڵ پێغەمبەرەكەى (ﷺ) ئێمەو دايك و باوك و كەسەو كارمان كۆمان بكاتەوە ئامين.

١١ ڕەمەزان ٢٠١١

بزانە تەمەن چییە؟

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) «أَعْمَارُ أُمَّتِي مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى السَّبْعِينَ وَأَقَلُّهُمْ مَنْ يَجُوزُ ذَلِكَ». رواه الترمذي (٣٥٥٠) و ابن ماجة (٤٢٣٦) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەری خوا دەفەرمووێ (ﷺ) تەمەنی ئومەتەكەم لە نێوان (٦٠ تا ٧٠) ساڵ دەبێت زۆر بەكەمی تەمەنیان لەمە زیاتر دەبێت.

موسڵمانی بەرێز: ئێمەش لێرە لە شەش خاڵ تەمەنی كەسێك باس دەكەین كە (٦٣) ساڵ بێت بزانین چۆن ئەم تەمەنەی دەباتە سەر :

١- (٨) كاتژمێر كار كردن لە ڕۆژێكدا ئەمە یاسای نێودەوڵەتیە، دەكاتە (١٧) ساڵ تەنها كار كردنە.

٢- (٨) كاتژمێر نووستنە لە ڕۆژێكدا ئەمە یاسای پزیشكیە، بۆ ئەوەی لاشە پشو بدات، كەوا بوو (١٧) ساڵ نووستنە:

١٧+ ١٧ = ٣٤ ساڵ كار+ نووستن.

٣- ئێمە هەموومان دەزانین كە مرۆڤ تا تەمەنی (١٥) ساڵی لەڕووی شەرعیەوە هیچی لەسەر نیە جا ئەم تەمەنە هەر بەگەمەو ڕابواردن دەباتە سەر كەوابوو:

٣٤ + ١٥= ٤٩ ساڵ منداڵی + كار + نووستن بە سەر دەبات.

٤- ڕۆژێ ١:٣٠ كاتژمێر بە خواردن وخواردنەوە دەباتە سەر نزیكەی (٣) ساڵ دەكات لە كۆی (٦٣) ساڵی :

٤٩ +٣ = ٥٢ ساڵ مندالی + كار + نووستن + خواردن وخواردنەوە بە سەر دەبات.

٥- جا ئەگەر باسی خوێندنیش بکەین لە کۆی (٢٢) ساڵ نزیکەی (٥) ساڵ خوێندنە:

٥٢ +٥ = ٥٧ ساڵ منداڵی + کار + نووستن + خواردن وخواردنەوە + خوێندن تەمەن دەچێتە سەر، (ئەوە بێجگە لە نەخۆشی و ناخۆشی خەمو پەژارە.. هتد کە بەرەنگاری مرۆڤ دەبێتەوە).

٦- (٦) ساڵ تەمەن دەمێنێت ئایا چۆن ئەم تەمەنە دەبەیتەسەر لە خوا پەرستی یان ڕابواردنی دونیا.

ئاگاداری: بنەمایەك هەیە کە دەڵێ (النيات تقلب العادات الى العبادات) واتە بە نیەت شتەکان دەبنە عیبادەت وەك نیەت لە نووستن ئەوە بێت تا لاشەت بەهێز بێت بۆ (عیبادەت) ئەوە بە (عیبادەت) دەژمێردرێت یاخود نیەت لە خواردن وخواردنەوە ئەوە بێت تا لاشەت بەهێز بێت بۆ (عیبادەت) ئەمەش بە (عیبادەت) دەژمێردرێت، هەروەها ئەگەر کارکردن بەحەڵاڵی بێت وە لە حەڵاڵیش ئەنجام بدرێت ئەوەش بە عیبادەتێکی گەورە دەژمێردرێت.

جا ئەگەر یەکێك باس بکەین کە هەموو نوێژەکانی لە مزگەوت بکات بزانین هەمووی دەکاتە چەند؟.

ئەگەر یەکێك هەر پێنج نوێژ لە مزگەوت بکات لە هەر ڕۆژێك دەکاتە یەك کاتژمێر کەوابوو دەکاتە (٢) ساڵ لە کۆی تەمەنی (٦٣) ساڵی جا ئێمە لە (١٣) ساڵی حیسابمان کردیە ئەوجا دەکاتە (٢) ساڵ واتە لە کۆی (٥٠) ساڵ نوێژدا.

جا برای بەڕێزم من لێرە پرسیارێك دەکەم ئایە چ نەفامیەکە ئێمە نەتوانین لە ماوەی (٦٣) ساڵ تەنها (٢) ساڵ خوا پەرستی نەکین لەدونیایەکی کاتی بۆ

قیامەتێکی هەتا هەتایی با پەلە بکەین تا ئەمڕۆ کارە بەڵام لێپرسینەوە نییە چونکە لە دوا ڕۆژ تەنها لێپرسینەوە هەیە بەڵام کار نییە.

جا بزانە تەنها ئەمە لێکدانەوەیەکی گشتی یە جا هەر یەك لە ئێمە دەتوانێت بۆ خۆی ژیانی خۆی شی بکاتەوە ئایا بە چی بردۆتە سەر.

نووسینی چاکە

۞عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً. رواه البخاري (٦٤٩١).

واتە: لە پێغەمبەرمانەوە (ﷺ) کە لە خوای گەورە بۆمان دەگێڕێتەوە فەرموویەتی خوای گەورە کاری چاك و ناڕەوای نووسیوە، وە هەر دووکیانی باس کردوە، هەر یەکێك ویستی چاکەیەك بکات بەڵام نەیتوانی خوای گەورە چاکەیەکی تەواوی بۆ دەنووسی، بەڵام ئەگەر ویستی چاکەیەك بکات وە لە دوایدا چاکەکەی کرد خوای گەورە (دە) چاکەی بۆ دەنووسی تاکو (حەوت سەد) جار تاکو چەند جارەی ترو زیاتریشی بۆ دەنووسرێ، بەڵام هەر یەکێك ویستی کارێکی ناڕەوا بکات بەڵام نەیکرد (واتە بۆی ڕەخسا بەڵام لە ترسی خوای گەورە وازی لێ هێنا) چاکەیەکی تەواوی بۆ دەنوسرێ، بەڵام ئەگەر ویستی کارێکی ناڕەوا بکات جا لە دوایدا کارە ناڕەواکەی کرد خوای گەورە تەنها یەك تاوانی بۆ دەنووسێ.

بەشی یەکەم

خێری قورئان

بسم الله الرحمن الرحيم

خێری فێربوونی قورئان و لەبەرکردن

قال الله تعالى: (إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِراً وَعَلانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ) [فاطر:٢٩-٣٠].

۞عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَهْلِينَ مِنْ النَّاسِ قَالَ قِيلَ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَهْلُ الْقُرْآنِ هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ. رواه أحمد (١٢٢٩٢).

خاصته: اختصهم الله بزيادة فضل على غيرهم.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی کەسانێك هەنە لەناو خەڵك کە ئەهلی خوای گەورەن، ووتیان ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەوانە چ کەسانێکن، ووتی ئەوەی ئەهلی قورئان بێت (واتە قورئان فێر بێت وەخەلکیش فێری قورئان بکات) ئەوانەن ئەهلی خوای گەورەن وە لە تایبەتمەندەکانن لەلای خوای بالاّ دەست (واتە خوای گەورە رێزی لێناون لەبەر گەورەیی قورئانی پیرۆز).

۞عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) « الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ الَّذِى يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ ». رواه مسلم (١٨٩٨).

معاني بعض الكلمات:

(الماهر) هو الحاذق الكامل الحفظ الذي لا يتوقف ولا تشق عليه القراءة لجودة حفظه وإتقانه.

(مع السفرة) هم الملائكة.

(ويتتعتع) هو الذي يتردد في تلاوته، لضعف حفظه فله أجران: أجر للقراءة، وأجر للمشقة.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی ئەوانەی لەقورئان شارەزان (واتە لەبەریان کردوە وە بەرێك و پێکی قورئان دەخوێنن لە ڕووی تەجویدەوەش) لەگەڵ فریشتەکانن، وە ئەوەی ووشەیەك چەند جار دووبارە دەکاتەوە (واتە لەبەری نەکردووە جا بۆ دڵنیابوون لە خوێندنەوەی ئایا ڕاستە یانا ووشەکان دووبارە دەکاتەوە) پێی ماندوو دەبێت دوو پاداشتی هەیە (پاداشتی خوێندنەوە لەگەڵ پاداشتی ماندوبوونی).

بەرز بوونەوەی پلەو پایە لە بەهەشت

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا». رواه ابو داود (١٤٦٦).

(يقال لصاحب القرآن) إذا دخل الجنة اقرأ واصعد فيقرأ ويصعد بكل آية درجة حتى يقرأ آخر شيء معه. فيض القدير شرح الجامع الصغير: ج ٣ ص ٣٦١.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی بە خاوەن قورئان خوێن دەڵێن (کاتێ چوو بۆ بەهەشت) قورئان بخوێنە هەر وەك چۆن لە دونیا دەتخوێند شوێن و ماڵت لەو جێگایەیە کە دوا ئایەت دەخوێنی (واتە کاتێ قورئان دەخوێنی بەهەر ئایەتێك پلەو پایەی بەرز دەبێتەوە لە بەهەشت تا خوێندنەوەی دواین ئایەت کە لە لایەتی).

عَنْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ الم حَرْفٌ وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ. رواه الترمذي (٢٩١٠) و البيهقي في شعب الإيمان (١٩٨٣) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك پیتێك لەقورئان بخوێنی چاکەیەکی بۆ دەنوسرێت وە چاکەش یەك بە (دە) یە، من پێتان ناڵێم کە (ألم) (واتە ئەوانە یەك پیتن) نەخێر بەڵکو ئەلف پیتێکە ومیم پیتێکەو لام پیتێکە (واتە الم سێ پیتە کەوابوو (٣٠) چاکەت بۆ دەنووسرێ)، جا موسڵمانی بەڕێز: بزانە کە قورئان لە (٣٢٣٦٧١) پیتە پێك هاتووە وە چاکەش یەك بە (دە) یە کەواتە:

٣٢٣٦٧١ × ١٠ =٣٢٣٦٧١٠ چاکەت بۆ دەنوسرێت ئەگەر قورئان خەتم بکەی.

بەڵام ئەگەر خوای گەورە یەك بە (٧٠٠) بۆت بنووسێ ئەوە:

٣٢٣٦٧١٠ × ٧٠٠ = ٢٢٦٥٦٩٧٠٠٠ چاکەت بۆ دەنوسرێت ئەگەر قورئان خەتم بکەی.

قورئان خوێندن دەبێتە شەفاعەتکار بۆ خاوەنەکەی لە ڕۆژی دوایی

ﷺعَنْ زَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلاَّمٍ يَقُولُ حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ الْبَاهِلِيُّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– يَقُولُ « اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لأَصْحَابِهِ اقْرَءُوا الزَّهْرَاوَيْنِ الْبَقَرَةَ وَسُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ وَلاَ تَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ». رواه مسلم (١٩١٠).

معاني بعض الكلمات:

(الغيايتان) مثنى غياية وهي السحابة.

(الفرقان) الجماعتان.

(الصواف) جمع صافة وهي الباسطة أجنحتها في الهواء.

(الزهراوين) سميتا الزهراوين لنورهما وهدايتهما وعظيم أجرهما.

(كأنهما غمامتان أو إنهما غيايتان) قال أهل اللغة الغمامة والغياية كل شيء أظل الإنسان فوق رأسه سحابة.

(كأنهما فرقان من طير صواف) وقوله من طير صواف جمع صافة وهي من الطيور ما يبسط أجنحتها في الهواء.

(تحاجان عن أصحابهما) أي تدافعان الجحيم والزبانية وهو كناية عن المبالغة في الشفاعة.

(البطلة) السحرة.

(ولا يستطيعها) أي لا يقدر على تحصيلها.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی قورئان بخوێنن لە بەر ئەوەی دەبێتە شەفاعەتکار بۆ خاوەنەکەی لە ڕۆژی قیامەت، بخوێنن دووگوڵەکە (لەبەر ئەوەی ناونراوە دوو گوڵ چونکە ڕووناکی هیدایەتو پاداشتی زۆر لەم دوو سورەتە هەیە) سورەتی البقرە و ال عمران لەبەر ئەوەی ئەم دوو سورەتە لە ڕۆژی قیامەت دێن

وەك سێبەر لە سەر خاوەنەكەی یاخود وەك باڵندە هەردوو باڵەكانی دەكاتەوە (واتە دەبێتە پارێزەری لە دۆزەخ و زەبانیە، بە مانایەكی تر دەبنە تكاكار بۆ خاوەن قورئان خوێنەكە لە ڕۆژی دوایی)، سورەتی البقرە بخوێنن چونكە دەست پێگرتنی بەرەكەتە، وازهێنانی پەشیمانییە، وە (سحر) جادووش ناتوانی هیچت لێ بكات).

ﷺعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ الصِّيَامُ أَيْ رَبِّ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ وَيَقُولُ الْقُرْآنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ قَالَ فَيُشَفَّعَانِ. رواه احمد (٦٦٢٦) والحاكم في المستدركه (٢٠٣٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ڕۆژو قورئان شەفاعەتكارن بۆ بەندە لە ڕۆژی دوایی، ڕۆژو دەڵێ ئەی پەروەردگارە خواردنو خۆشیو ڕابواردنم لێ قەدەغە كردبوو بەڕۆژ، ڕێگام پێ بدە شەفاعەتی بۆ بەكەم، قورئان دەڵێ خەوم لێ قەدەغە كردبوو بە شەو، ڕێگام پێ بدە شفاعەتی بۆ بكەم، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی شەفاعەت دەكەن (واتە ڕۆژو قورئان).

ﷺعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَيْنَمَا جِبْرِيلُ قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ هَذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ لَمْ يُفْتَحْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هَذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الأَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ فَسَلَّمَ وَقَالَ أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا إِلاَّ أُعْطِيتَهُ. رواه مسلم (١٩١٣) و النسائي في الكبرى (٨٠١٤).

قوله: " سمع نقيضًا من فوقه " أي: صوتًا. والنقيض: صوت الباب عند فتحه.

جووله‌که‌) و له‌گه‌ڵ ئه‌وانه‌ی که‌ ڕێگایـان وون کـردووه‌ (وه‌ك مـسیحیه‌کان)، خـوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووێت ئه‌مه‌ بۆ به‌نده‌مه‌ به‌نده‌شم چ داوای هه‌یه‌ داواکه‌ی قبوڵ بووه‌.

خێری سوره‌تی ئیخلاص بزانه

ﷺعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حَتَّى يَخْتِمَهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصْرًا فِي الْجَنَّةِ. رواه أحمد (١٥٦١٠).

واته‌: پێغه‌مبه‌رمان (ﷺ) فه‌رموویه‌تی هه‌ریه‌کێك (ده‌) جار (قل هو الله احد....) ی به‌ته‌واوی بخوێنی خوای گه‌وره‌ کۆشکێکی بۆ دروست ده‌کات له‌به‌هه‌شت.

ﷺعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ – صلى الله عليه وسلم- قَالَ « أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِى لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ » قَالُوا وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ قَالَ « (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ ». رواه مسلم (١٩٢٢).

واتـه‌: پێغه‌مبـه‌رمان (ﷺ) فه‌رموویـه‌تی ئایـه‌ کـێ هه‌یـه‌ لـه‌ ئێـوه‌ لـه‌ شـه‌وێکدا نـه‌توانی (سـێ) یـه‌کی قورئـان بخـوێنێ؟ ووتیـان چـۆن (سـێ) یـه‌کی قورئـان ده‌خوێندرێ؟ فه‌رمووی (قل هو الله احد...هتد) به‌ ئه‌ندازه‌ی (سێ) یـه‌کی قورئـان ه (واته‌ به‌ئه‌نـدازه‌ی (ده‌) جزئـی قورئـان جـا ئه‌گـه‌ر (سـێ) (قل هو الله احد....هتـد) بخوێنی وه‌ك ئه‌وه‌یه‌ که‌ خه‌تمی قورئانت کردبێت.

خوێندنی سوره‌تی (اخلاص) (قل هو اللة احد ....هتد) ئه‌گه‌ر (٣) جار بخـوێنی ئه‌وه‌ خێری خه‌تمی قورئانت بۆ ده‌نوسرێ جا موسوڵمانی به‌ڕێز ده‌تـوانی لـه‌ یـه‌ك ده‌قیقه‌ (١٢) جار (قل هو اللة احد.... هتد) بخوێنی که‌ده‌کاته‌ (٤) خه‌تمی قورئان.

جا وادابنێین کەموسوڵمانێك ڕۆژانە لە یەك دەقە (١٢) جار سورەتی اخلاص دەخوێنێت ئەوە بەم شێوەی خوارەوە بۆی دەژمێردرێت:

لە یەك ڕۆژ (١٢) جار قل هو اللە احد... هتد خوێند. دەکاتە (٤) خەتمی قورئان
٣٠×٤= ١٢٠ خێری خەتمی قورئان لە یەك مانگ بۆت دەنوسرێت
١٢×١٢٠= ١٤٤٠ خێری خەتمی قورئان لە (یەك) ساڵ بۆت دەنوسرێت
١٠×١٤٤٠= ١٤٤٠٠ خێری خەتمی قورئان لە (دە) ساڵ بۆت دەنوسرێت

تێبینی.. ئەوە ئەگەر یەك بە (١٠) بێت جا ئەگەر خوای گەورە یەك بە (٧٠٠) بۆت بژمێرێ دەکاتە:

٤ × ٧٠٠ = ٢٨٠٠ خێری خەتمی قورئان لەیەك ڕۆژ بۆت دەنوسرێت
٢٨٠٠ × ٣٠ = ٨٤٠٠٠ خێری خەتمی قورئان لەیەك مانگ بۆت دەنوسرێت
٨٤٠٠٠ × ١٢ = ١٠٠٨٠٠٠ خێری خەتمی قورئان لەیەك ساڵ بۆت دەنوسرێت
١٠٠٨٠٠٠ × ١٠ = ١٠٠٨٠٠٠٠ خێری خەتمی قورئان لە(دە)ساڵ بۆت دەنوسرێت

یاخود بە بێ ژمارە لە بۆ ئەو موسڵمانانە زیاد دەکات کە خوای گەورە ویستی لەسەر بێت واتە لە (٧٠٠) زیاتریش حیساب دەکا هەروەك لەم فەرموودە هاتووە:

۞عن أبي سعيد الخدري قال: قال النبي صلى الله عليه و سلم: من قرأ سورة الكهف يوم الجمعة أضاء له من النور ما بينه و بين البيت العتيق. رواه البيهقي في شعب الإيمان (٣٠٣٩) و الدارمي (٣٤٠٧) وغيرهما. قال الإمام الحافظ: اسناده حسن. ينظر في كتاب التيسير بشرح الجامع الصغير ج٢ ص٨٤٤.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك لەڕۆژی هەینی (جمعە)دا سورەتی کهف بخوێنێت ڕووناکێك دەدرەوشێتەوە لە نێوان کەسە قورئان خوێنەکەو وبیت العتیق (کە لە ئاسمانی حەوتەمە).

خێری ئایەتی (الْكُرْسِيِّ) بزانە

۞عن أَبَا أُمَامَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ :"مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ دُبُرَ كُلِّ صَلاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ ، إِلا الْمَوْتُ". رواه الطبراني في الكبير (٧٤٠٨) و النسائي في الكبرى (٩٩٢٨) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەرمان (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ) **فەرموویەتی هەر یەکێك پاش هەموو نوێژە فەرزەکانی ئایەتی کورسی بخوێنێت** (اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)، البقرة (٢٥٥)، **ئەوە هیچ شتێك نابێتە ڕێگر بۆ چوونە بەهەشتی، تەنها مردن نەبێت (واتە پاش ئەوەی دەمرێت دەچێت بۆ بەهەشت).**

شوشتویه‌تی) له‌پاشان هه‌ڵسێ دوو ڕه‌كعه‌ت نوێژ بكات به دڵ و ده‌روونێكی ته‌واو (واته بیر و هۆشی هه‌ر له‌گه‌ڵ نوێژه‌كه دا بێت تا ته‌واو ده‌بێت) ئه‌وا به دڵنیایی به‌هه‌شتی بۆ ده‌بێت)، ووتم ئه‌م ووشانه چه‌ند به‌سوودو ئاسان و مژده به‌خشن، جا گوێم له یه‌كێك بوو ووتی له‌مه‌ش باشترو به سوودتری باس كرد (واته پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بینیم تۆ تازه هاتی ته‌ماشام كرد (عمر) بوو ووتی (واته پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی) (هه‌ر یه‌كێك له ئێوه ده‌ستنوێژ ته‌واو بشوات (واته سوننه‌ته‌كانی هه‌موو لێ ده‌هاته جێ) له پاشان بڵێ (أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ (وه ترمذي ئه‌مه‌ی زیاد كێڕاوه‌ته‌وه) اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ المتَطَهِّرِينَ) به دڵنیاییه‌وه هه‌ر هه‌شت ده‌رگای به‌هه‌شتی بۆ ده‌كرێته‌وه ئاره‌زووی به كامه بوو به‌و ده‌رگایه ده‌چێت (بۆ ناو به‌هه‌شت).

❁عَنْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ - رضى الله عنه - أَنَّهُ دَعَا بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْمِرْفَقِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِى هَذَا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِى هَذَا ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ لاَ يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ». رواه البخاري (١٦٤) ومسلم (٥٦٠).

(لاَ يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ) أي لا يحدث بشيء من أمور الدنيا.

واته: ئیمامی (عثمان) داوای ده‌ستنوێژ شوشتنی كرد ده‌ستنوێژی گرت و له كۆتایی ده‌ستنوێژه‌كه‌یدا فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌رم (ﷺ) دیت به‌م شێوه‌یه‌ی من ده‌ستنوێژی گرت، له سه‌ره‌تادا هه‌ردوو ده‌سته‌كانی سێ جار شۆردن، ئینجا ئاوی

لە دەمی وەرکردو لە پاشان ئاوی لە لووتی وەرکردو ئاوەکەی فرێدا دەرەوە، ئینجا ڕوخساری سێ جار شۆرد، ئینجا دەستی ڕاستەی لەگەڵ ئەنیشکدا سێ جار شۆرد، ئینجا دەستی چەپەشی وەکو ڕاستە لەگەڵ ئەنیشکدا سێ جار شۆرد، ئینجا سەری مەسح کرد، ئینجا پێی ڕاستەی لەگەڵ گۆزینگەکەی سێ جار شۆرد، ئینجا پێی چەپەشی وەکو ڕاستە لەگەڵ گۆزینگەکەی سێ جار شۆرد، ئینجا ووتی پێغەمبەرم (ﷺ) دیت بەم شێوەیەی دەستنوێژی گرت هەروەك من (واتە هەروەك ئێستا دەستنوێژم لە پێشتان شوشت)، ئینجا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی هەر یەكێك وەك من دەستنوێژ بشوات ئینجا لە پاشان هەڵسا دوو ڕەكعەتی كرد بەڵام لەناو نوێژدا داڵغان لێنەدات (واتە بیرو هۆشی لەناو نوێژدا بڕوات بەڵكو دەبێت بیر لە واتاكانی نوێژ بكاتەوە) ئەوە خوای گەورە لە هەموو گوناهەكانی پێشووی خۆش دەبێت.

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ تَوَضَّأَ لِلصَّلاَةِ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ مَشَى إِلَى الصَّلاَةِ الْمَكْتُوبَةِ فَصَلاَّهَا مَعَ النَّاسِ أَوْ مَعَ الْجَمَاعَةِ أَوْ فِى الْمَسْجِدِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ ». رواه مسلم (٥٧١).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووێ هەر یەكێك دەستنوێژی گرت وە دەستنوێژەكەی بە تەواوی شووشت (واتە هەروەك چۆن پێغەمبەرمان (ﷺ) دەیشوشت) ئینجا بەرەو نوێژی فەرزەكان ڕۆیشت و نوێژی لەگەڵ خەڵك كرد یاخود لەگەڵ كۆمەڵێك یاخود لەمزگەوت، ئەوە خوای گەورە لە گوناهەكانی خۆش دەبێت.

۞عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِى وَقَّاصٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَنَّهُ قَالَ « مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا. غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ ». رواه مسلم(٨٧٧).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تى هه‌ر يه‌كێك پاش ئه‌وه‌ى گوێى له بانگده‌ر بوو بلێ (أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا) **(واته من شايه‌دى ده‌ده‌م به تاكو ته‌نهايى خواى گه‌وره كه هيچ شه‌ريكى نييه وه محمد (ﷺ) به‌نده‌و پێغه‌مبه‌رى خواى گه‌وره‌يه‌، رازيمه به په‌روه‌ردگارى خواى گه‌وره وه محمد (ﷺ) پێغه‌مبه‌رمه وه ئيسلام ئايينمه، جا وا سوننه‌ته به‌عه‌ره‌بى ئه‌مه بلێ) خواى گه‌وره له گوناهه‌كانى خۆش ده‌بێ.**

۞عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. فَقَالَ أَحَدُكُمُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. ثُمَّ قَالَ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ. قَالَ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ. ثُمَّ قَالَ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ. قَالَ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ. ثُمَّ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. ثُمَّ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ. مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ ». رواه مسلم (٨٧٦).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموويه‌تى ئه‌گه‌ر بانگده‌ر ووتى (اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ) **يه‌كێك له ئێوه ووتى** (اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ) **له پاشان (بانگده‌ر) ووتى** (أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ) **ئه‌ويش ووتى** (أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ) **له پاشان (بانگده‌ر) ووتى** (حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ) **ئه‌ويش ووتى** (لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ) **له پاشان (بانگده‌ر) ووتى**

(حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ) ئـەویش ووتـى (لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ) لـە پاشـان (بانگـدەر) ووتی (اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ) ئەویش ووتی (اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ) لـە پاشـان (بانگـدەر) ووتـى (لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ) ئـەویش ووتـى (لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ) بـە دڵ ئەمانـە بڵـێ دەچـێتە بەهەشت.

موسڵمانی بەڕێز: تەنها چوار خولەك دڵ و دەروونت بۆ خـوا بـێ ئـەوا بەهەشـت بەدەست دێنـی چـونکە بـانگ هـەر چـەندە درێـژ بێـت لـە چـوار تـا پێـنج خولـەك تێناپەڕێ.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه البخاري (٦١٤) وغيره.

(حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي): معناه نالته وحصلت له ووجبت. فتح الباري ج ٣ ص ٤٧٠.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموويەتی هەر یەکێك کاتی گوێی لە بـانگ بـوو بڵـێ " اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ **" شەفاعەتی منی بۆ واجب دەبێ لە ڕۆژی دوایی.**

سهڵاوات ليدان له دواى بانگ

﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَىَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَىَّ صَلاَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِىَ الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِى الْجَنَّةِ لاَ تَنْبَغِى إِلاَّ لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ تَعَالَى وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ فَمَنْ سَأَلَ اللَّهَ لِىَ الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ. رواه مسلم (٨٧٥) و ابو داود (٥٢٣).

واته: پێغهمبهر (ﷺ) دهفهرمووێ كاتێك گوێتان له بانگدهر بوو، ئێوهش وهكو بانگدهر بڵێن واته: وهڵامى بانگ بدهنهوه، ئينجا صهڵاوات له سهر من لێبدهن(بهڵام بهداخهوه تهنها بانگدهر صهڵاوهت ليدهدات خهڵك زۆر بهكهمى صهڵاوهت لێدهدهن) چونكه ههر كهسێك يهك صهڵاواتم له سهر لێبدا، خواى گهوره (ده) رهحمهتى بهسهردا دهبارێنى، ئينجا دوعاى (وَسيلَة)م بۆ بكهن چونكه (وَسيلَة) پلهيهكه له بهههشتدا تهنها بۆ يهك كهس له بهندهكانى خوا داندراوه، تكام وايه من ئهو بهندهيه بم ههر كهسێك دوعاى (وسيلَة)م بۆ بكا مسۆگهره شهفاعهتى منى دهگاتێ.

ئهمهش دوعاى (وسيلة)يه كه له دواى صهڵاواتى پاش بانگ دهگوترێ: ﴿اَللّٰهُمَّ رَبَّ هذِهِ الدَّعْوَةِالتّامَّةِ وَالصَّلاةِالْقائِمَةِ، آتِ مُحَمَّداً اَلْوسيلَةَ وَالْفَضيلَة، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً الَّذِى وَعَدْتَهُ﴾. **رواه البخاري (٦١٤).**

خێرى نوێژى بهكۆمهڵ

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلْ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلَاةَ. رواه البخاري (٦٤٧).

معاني بعض الكلمات:

(تضعف) تزاد.

(فأحسن الوضوء) بإسباغه والإتيان بآدابه وسننه.

(لا يخرجه إلا الصلاة) ليس له قصد بالخروج من بيته إلا الصلاة.

(درجة) مرتبة في الجنة.

(في صلاة) في حكم الصلاة يكتب له أجرها وثوابها.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی نوێژی پیاو بە کۆمەڵ (جماعە) خێری زیاتر دەبێت لەو نوێژانەی کە لە ماڵ یا لە بازاڕ دەکات بە بیست وپێنج نویژ (واتە یەك بە بیست وپێنج نوێژ هەیە لە فەرموودەی تریش هاتیە کە یەك بە بیست و حەوت نوێژ هەیە)، بەمەرجێك ئەگەر هاتوو دەست نوێژیکی تەواو بشوات (واتە بە زیادکردنی شوێنی شوشتن وە لەجێ بەجێ کردنی سوننەتەکان و ئادابی دەست نوێژ) ئینجا لە ماڵ هاتەدەر بۆ مزگەوت چوو نیەتی دەرچوونەکەی بەس بۆ نوێژ بێت (واتە بۆ جێ بەجێ کردنی فەرمانی خوای گەورە)، ئەوە بەهەر هەنگاوێك پلەیەك بەرز دەبێتەوە وە گوناهێکی لەسەر لادەچێت وە کاتی نوێژی کرد ئەوە فریشتەکان دەفەرموون خوایە صەڵاواتی تویان لەسەر بێت خوایە ڕەحمیان پێ بکەی هەر ئەم دوعایەی بۆ دەکەن (تا دەڕواتە دەرەوە لە مزگەوت)، وە هەریەك لە ئێوە هەر لە ناو نوێژدان (واتە پاداشتی نوێژتان بۆ دەژمێردرێ) مادام چاوەڕێی نوێژ دەکەن.

۞عَنْ أَبِي عُثْمَانَ قَالَ: كَتَبَ سَلْمَانُ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ يَا أَخِي لِيَكُنِ الْمَسْجِدُ بَيْتَكَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: "الْمَسْجِدُ بَيْتُ كُلِّ تَقِيٍّ، وَقَدْ ضَمِنَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمَنْ كَانَ الْمَسَاجِدُ بُيُوتَهُ الرَّوْحَ، وَالرَّحْمَةَ، وَالْجَوَازَ عَلَى الصِّرَاطِ". رواه الطبراني في الكبير (٦١٤٣) و البزار (٢٥٤٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی مزگەوت ماڵی هەموو لە خوا ترسێکە، وە خوای گەورە بۆی مسۆگەر کردووە بۆ ئەو کەسانەی کە مزگەوتیان کردۆتە شوێنی خۆیان (واتە زۆر هاتوو چووی مزگەوت دەکەن) بۆیان دەبێت ڕەحمەتوو پەڕینەوە لە (صراط) (پردێکە لە سەر جهنم).

۞عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ :« مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا إِلَى صَلاَةٍ مَكْتُوبَةٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْحَاجِّ الْمُحْرِمِ، وَمَنْ خَرَجَ إِلَى تَسْبِيحِ الضُّحَى لاَ يُنْصِبُهُ إِلاَّ إِيَّاهُ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْمُعْتَمِرِ، وَصَلاَةٌ عَلَى إِثْرِ صَلاَةٍ لاَ لَغْوَ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عِلِّيِّينَ ».. رواه ابو داود (٥٥٨) و الطبراني في الأوسط (٣٢٦٢) و البيهقي في الكبرى (٤٦٨٩).

معاني بعض الكلمات:

(إلى تسبيح الضحى) يريد صلاة الضحى، في المسجد افضل.

(لا ينصبه) أي: لا يتعبه. شرح السنة للإمام البغوى ج٢ ص ٣٥٧.

(صَلاَةٌ عَلَى إِثْرِ صَلاَةٍ) أي صلاة تتبع صلاة وتتصل بها فرضا أو غيره.

(لا لغو بينهما) أي: بين الصلاتين، واللَّغْوُ: كلام باطل.

(كتاب في عليين) أي مكتوب تصعد به الملائكة المقربون إلى عليين لكرامة المؤمن وعمله الصالح. التيسير بشرح الجامع الصغير ج٢ ص١٩٧.

(كتابٌ) أي: مكتوبٌ أي: مما يكتبُ في عليين، وهي لوح من زبرجدة خضراء معلق تحت العرش، فيها أعمال المؤمنين. شرح سنن أبي داود ج٥ ص١٨٦.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك بەدەست نوێژ لە ماڵ بچێتە دەرەوە بۆ نوێژە فەرزەکان ئەوە پاداشتی وەك پاداشتی ئەو حاجییەیە کە لە ئیحرامدایە ، وە هەر یەکێك بۆ چێشتەنوێژ لە ماڵ بچێتە دەرەوە (وا باشە لە مزگەوت بکرێت)وە ماندووی نەکا ئەوە پاداشتی وەك پاداشتی عومرەیە(کەوابوو هەموو ڕۆژێك کە بۆ مزگەوت دەچی بۆ نوێژی چێشتەنوێژ خێری عوڕەت بۆ

دەنووسرێت) ، وە نوێژ لە دوای نوێژ کە دەکرێت واتە نوێژە فـەرزەکان (هـەمووی لە مزگەوت بکات) وە قـسەی نـاڕەوای نـەکرد، ئـەوە فریـشتەکان بـۆی دەنووسـن وەبەرزی دەکەنـەوە بـۆ شـوێنێك کـە نـاوی(علـیین) کـە لـە لەوحـەی زەبەرجـەدی (ڕەنگی) کەسکە لە ژێر عەرشی خوای گـەورە بـۆی هەڵدەواسـن کـە کـاروکردەوەی ئیماندارانی تێدا نووسراوە.

ئیمانداری بەڕێز: سەیری ئەم خشتەیە بکە ئەگەر یەکێك تەنها بـۆ مـاوەی (١٠) ساڵ بچێت بۆ مزگەوت تا نوێژی جەماعەتی لێ بکات بزانە خێـری چـەند(حـەج)ت بۆ دەنووسرێت:

لە یەك ڕۆژدا (٥) جـار نوێـژ لـە مزگـەوت دەکرێـت کـەوابوو خێـری (٥)(حـج)ت بـۆ دەنووسرێت
٣٠×٥= ١٥٠ خێری حەج لە (یەك) مانگ بۆت دەنوسرێت
١٢×١٥٠= ١٨٠٠ خێری حەج لە (یەك) ساڵ بۆت دەنوسرێت
١٨٠٠ ×١٠= ١٨٠٠٠ خێری حەج لە (دە) ساڵ بۆت دەنوسرێت

جا کەس هەیە ئەم خێرە بزانی لە دەستی خۆی بدا!!!!.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ. رواه البخاري (١١٩٠) و مسلم (٣٤٤٠).

واتە :پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی یەك نوێژ لە مزگەوتی من بەهەزار نوێـژ هەیە ئەگەر لە مزگەوتێکی تر بێت تەنها لە مزگەوتی حەڕەم نەبێت (واتە کەعبـەی پیرۆز چونکە ئەو خێری زیاترە).

جا موسڵمانی بـەڕێز: کـاتێ سـەفەردەکەی بـۆ حـەج یـا عـومرە ئـەم هەلـە لـە دەسـتە خـۆت مـەدە هـەموو نوێـژەکان بـە کۆمـەڵ (جماعـە) بکـە وە هـەروەها

سوننەتەکانی پێش وپاشی نوێژەکانیش بکە هەر وەك چۆن پێغەمبەرمان (ﷺ) پێ ووتینە، چونکە ئەویش یەك بە هەزارە.

۞عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ قَالَ دَخَلَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْمَسْجِدَ بَعْدَ صَلاَةِ الْمَغْرِبِ فَقَعَدَ وَحْدَهُ فَقَعَدْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا ابْنَ أَخِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِى جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِى جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ ». رواه مسلم (١٥٢٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووی هەر یەکێك نوێژی شێوان (الْعِشَاءَ)ی بەکۆمەڵ (جماعە) بکات وەك ئەوەیە نیو شەوی هەڵسابێ (واتە بۆ خواپەرستی)، وەهەر یەکێك نوێژی بەیانی بە کۆمەڵ (جماعە) بکات وەك ئەوەیە شەوەکەی هەمووی نوێژی کردەبێت (واتە نوێژی شێوان بە کۆمەڵ نیو شەو دەژمێردرێت لە خواپەرستی وە نیوەکەی تر بەوە تەواو دەبێت کە نوێژی بەیانیش بە کۆمەڵ بکەی، کەوابوو ئەگەر هەردوو نوێژت بە کۆمەڵ کرد شەوەکەی هەموو بە خواپەرستی بۆ دەژمێردرێت).

۞عَنْ أُبَىِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَوْمًا الصُّبْحَ فَقَالَ « أَشَاهِدٌ فُلاَنٌ ». قَالُوا لاَ. قَالَ « أَشَاهِدٌ فُلاَنٌ ». قَالُوا لاَ. قَالَ « إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلاَتَيْنِ أَثْقَلُ الصَّلَوَاتِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ وَلَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لأَتَيْتُمُوهُمَا وَلَوْ حَبْوًا عَلَى الرُّكَبِ وَإِنَّ الصَّفَّ الأَوَّلَ عَلَى مِثْلِ صَفِّ الْمَلاَئِكَةِ وَلَوْ عَلِمْتُمْ مَا فَضِيلَتُهُ لاَبْتَدَرْتُمُوهُ وَإِنَّ صَلاَةَ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ وَحْدَهُ وَصَلاَتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ مَعَ الرَّجُلِ وَمَا كَثُرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى ». رواه أبو داود (٥٥٤) و البيهقي في سنن الكبرى (٥٣٩٨).

معاني بعض الكلمات:

(أشاهد فلان) أي أحاضر صلاتنا هذه.

(أثقل الصلوات على المنافقين) لغلبة الكسل فيهما ولقلة تحصيل الرياء لهما.

(ولو تعلمون) أنتم أيها المؤمنون.

(ما فيهما) من الأجر والثواب الزائد لأن الأجر على قدر المشقة.

(لأتيتموهما) أي الصبح والعشاء.

(ولو حبوا) أي زحفا ومشيا.

(على الركب) قال الطيبي حبوا خبر كان المحذوف أي ولو كان الإتيان حبوا وهو أن يمشي على يديه وركبتيه أو إسته ويجوز أن يكون التقدير ولو أتيتموهما حبوا أي حابين تسمية بالمصدر مبالغة.

(وإن الصف الأول) أي في القرب من الله تعالى والبعد من الشيطان الرجيم.

(على مثل صف الملائكة) وقال الطيبي شبه الصف الأول في قربهم من الامام بصف الملائكة في قربهم من الله تعالى والجار والمجرور خبر إن والمتعلق كائن.

(ما فضيلته) أي الصف الأول.

(لا بتدرتموه) أي سبقتم إليه.

(وإن صلاة الرجل مع الرجل أزكى) أي أكثر ثوابا (من صلاته وحده). عون المعبود شرح سنن أبي داود ج٢ ص١٨٢.

واتە: ئوبەی کوڕی کعب ووتی پێغەمبەر (ﷺ) ڕۆژێك نوێژی بەیانی پێ دەکردین فەرمووی ئایا فلان هاتییە، ووتیان نەخێر، ووتی فلان هاتییە، ووتیان نەخێر، فەرمووی ئەم دوو نوێژە (واتە نوێژی شێوان و بەیانی) گرانترین نوێژە لەسەر دووڕووەکان (منافق)، ئەگەر بیانزانیبایە کە چ خێروچاکەیان تێدایە ئەوە لەسەر دەستوچۆکان (وەك منداڵی بچووك چۆن لەسەر دەستو چۆك دەڕوات) دەهاتن (بۆ مزگەوت)، وە ڕیزی یەکەم وەکو ڕیزی فریشتەکانە وە ئەگەر زانیباتان

چ خێری تێدایه زوو دەهاتن (واتــه بـۆ نوێـژی بەكۆمـەڵ (جماعـه)، وه نوێـژكردنی پیاوێك لەگەڵ پیاوێك خێـری زیـاتره لـه تـەنیایی، وه نوێـژكردن لەگـەڵ دوو پیـاو خێـری زیـاتره لەگـەڵ یـەك پیـاو، هەرچـەنده زۆر بێـت ئـەوه لای خـوای گـەوره خۆشەویستره).

۞عن ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَيَّةَ الْأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوًى أَسْمَعُ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى أَمُرَّ بِمُوسَى فَقَالَ مُوسَى مَا الَّذِي فَرَضَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَرَاجِعْ رَبَّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَجَعْتُ فَرَاجَعْتُ رَبِّي فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَذَكَرَ مِثْلَهُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَجَعْتُ فَرَاجَعْتُ رَبِّي فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ.. .... رواه البخاري (٣٣٤٢).

معاني بعض الكلمات:

(فوضع شطرها) يعني بعضها.

(اسمع فيه صريف الأقلام) بفتح الصاد المهملة تصويت أقلام الملائكة بما يكتبونه.

التيسير بشرح الجامع الصغير ج٢ ص٢٥٤.

واته: لـەم فەرموودەیـە ئـەوەمان بـۆ دەردەكـەوێت كـاتی پێغەمبـەرمان (ﷺ) بەرەو ئاسمان میعراجی پێكرا، پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووێ منیـان بـەرز كـردەوه ئاسمان گەیشتمه ئەو ئاستەی كه گوێم له دەنگی پێنووس بوو كاتێ(فریـشتەكان) پێیان دەنووسێ ئینجا خوای گەوره (پەنجا) نوێژی له ڕۆژێكـدا لەسـەر فـەرزكردم بەڵام كـاتێ گەڕامـەوه بـەلای پێغەمبـەر موسـی (ﷺ) تێپـەڕم، پێغەمبـەر موسـی

(ﷺ) پێی فەرمووم ئەوە چ لەسەرئومەتەکەت فەرزکراوە پێم فەرموو (پەنجا) نوێژ فەرزکراوە فەرمووی بگەڕێوە لای پەروردەگارت ئومەتەکەت ناتوانن ئەمە ئەنجام بدەن (واتە پەنجا نوێژبکەن لە رۆژێکدا) منیش گەڕامەوە لای پەروەردگارم داوام لێکرد هەندێکی لادا، ئینجا گەڕامەوە لای موسی (ﷺ) پیَ فەرمووم بگەڕێوە لای پەروردگارت (واتە ئومەتەکەت ناتوانن ئەمە ئەنجام بدەن) ئینجا گەڕامەوە لای پەروەردگارم داوام لێکرد خوای گەورە هەندێکی تریشی لادا ئینجا گەڕامەوە لای موسی (ﷺ) پێم ووت فەرمووی بگەڕێوە لای پەروردگارت ئومەتەکەت ناتوانن ئەمە ئەنجام بدەن منیش گەڕامەوە لای پەروەردگارم داوام لێکرد پەروەدگارم فەرمووی ئەوە (پێنج)، بەلاّم (پەنجایە) (واتە خوای گەورە فەرمووی پێنج نوێژە بەلاّم خێری پەنجا نوێژتان بۆ حیساب دەکەم) (خوای گەورە فەرمووی) ووتەی من ناگۆڕدرێت تازە بۆتان نووسراوە (واتە هەر نوێژێك یەك بە (دە) حیساب دەکات).

نوێژ لە مزگەوت خێری یەك بە (٢٥ یان٢٧) نوێژ هەیە لەوەی لە ماڵەوە دەکرێت هەروەك لە فەرموودەی پێشتر باسمان کردووە:

٢٥× ٥ = ١٢٥ نوێژ لە ڕۆژێکدا وە هەر نوێژەکیش یەك بە (دە)یە کەوا بوو ١٢٥ × ١٠ = ١٢٥٠ نوێژ دەکات: خوای گەورە فەرمووی پێنج بەلاّم پەنجایە ١٢٥٠ × ٥٠ = ٦٢٥٠٠ نوێژ دەکات ئەگەر لە مزگەوت بیّ
٦٢٥٠٠ ×٣٠ = ١٨٧٥٠٠٠ نوێژ لە مانگێك
١٨٧٥٠٠٠ × ١٢= ٢٢٥٠٠٠٠٠ نوێژ لە ساڵێك
٢٢٥٠٠٠٠٠ ×٢٠ = ٤٥٠٠٠٠٠٠٠ نوێژ لە ٢٠ ساڵ

جا ئەگەر ٤٥٠٠٠٠٠٠٠ دابەشی ٣٥٠ رۆژ بکەین کە دەکات ساڵێك بە ساڵی کۆچی ئەنجامەکەی دەکاتە:

٤٥٠٠٠٠٠٠ ÷ ٣٥٠ = ١٢٨٥٧١٤,٢سالْ نوێژ ده‌كات ئایا كه‌س هه‌یه ئه‌م چاكه‌ی بزانی له ده‌ستی خۆی بدات؟.

ئیمانداری به‌رێز: ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وێت درودو ره‌حمه‌تی خوای گه‌وره به‌ده‌ست بێنی ده‌بێت ئه‌و داوایانه‌ی كه پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) كردویه‌تی جێ به‌جێ بكه‌ین به داخه‌وه زۆر جار ده‌بینین كه‌سانێك هه‌ن پێیان ناخۆشه ئه‌گه‌ر داوای ئه‌وه‌یان لێبكه‌ی كه ریز راست بكه‌ن یا كه‌لێن نه‌هێڵنه‌وه له نیوانیان، به‌لاّم ده‌بی ئه‌وه بزانین كه ئه‌مه داوای پێغه‌مبه‌رمانه (ﷺ) كه خۆشه‌ویسترین كه‌سی خوای گه‌وره‌یه جا توخوا چۆن سوننه‌ته‌كانی جێ به‌جێ نه‌كه‌ین!!!.

۞عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَائِرَ الرَّأْسِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي مَاذَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ الصَّلَاةِ فَقَالَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ شَيْئًا فَقَالَ أَخْبِرْنِي بِمَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ الصِّيَامِ قَالَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ شَيْئًا قَالَ أَخْبِرْنِي بِمَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ الزَّكَاةِ قَالَ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَالَ وَالَّذِي أَكْرَمَكَ لَا أَتَطَوَّعُ شَيْئًا وَلَا أَنْقُصُ مِمَّا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيَّ شَيْئًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ أَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ إِنْ صَدَقَ. رواه البخاري (٦٩٥٦).

واته: پیاوێكی (ئه‌عرابی)هاته لای پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ووتی ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر خوا (ﷺ) خوای گه‌وره چی له‌سه‌ر فه‌رز كردووم له نوێژ، پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی پێنج نوێژ له رۆژێكدا فه‌رزكراوه وه‌ئه‌گه‌ر هه‌ندێكی تر بۆ خوا بكه‌ی (واته وه‌ك سوننه‌ته‌كانی پێش وپاشی نوێژه‌كان)، ووتی پێم بلّێ خوای گه‌وره چی له‌سه‌ر فه‌رز كردووم له رۆژو، پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی مانگی ره‌مه‌زان وه‌ئه‌گه‌ر هه‌ندێكی تر بۆ خوا به‌رۆژو بیت (واته وه‌ك سوننه‌ته‌كانی رۆژو وه‌ك شه‌ش رۆژ له

مانگی شوال دووشەمەوپێنج شەمە....هتد لە بەڕۆژو بوونی سوننەتەکانی تر کە هەیە)، ووتی خوای گەورە چی لەسەر فەرز کردووم لە زەکات، جا پێغەمبەر (ﷺ) پێ فەرمووی لەسەر بنچینەکانی ئیسلام (واتە ئەو شتانەی کە زەکاتی لەسەرە وەك زێرو زیو گەنموجۆ.. ...هتد،جا چۆنیەتی زەکات دان باس کراوە لە کتابەکانی فقهی ئیسلامی ئەگەر دەتەویت بزانی)، ووتی سوێندبێ بەو خوایەی کە ڕێزی لێناوی هیچ زیاد ناکەم وە هیچ کەم ناکەم لەسەرئەوەی کە لەسەرم فەرزکراوە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی سەرکەوتوو بوو ئەگەر ڕاست بکات یاخود دەچێتە بەهەشت ئەگەر ڕاست بکات.

۞عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فِي جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَتَانِ بَرَاءَةٌ مِنْ النَّارِ وَبَرَاءَةٌ مِنْ النِّفَاقِ. رواه الترمذي (٢٤١) و الشهاب في مسنده (٤٦٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك چل ڕۆژ نوێژەکانی بە کۆمەڵ (واتە بە (جماعە) لە مزگەوت) بکات دوا نەکەوێت لە الله اکبری یەکەم (واتە لەگەڵ ئیمام لە ڕەکعەتی یەکەم نیەتی بینی) ئەوە دوو پاکانەی لە سەر دەنووسرێت، پاکانەك لە ئاگری دۆزەخ وە پاکانەك لە دووڕوویی، کەوابوو ئەو کەسەی کە بەردەوام دەچێ بۆ مزگەوت پێغەمبەر (ﷺ) لە فەرموودەیەکی تر دەفەرمووی:

﴿قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمْ الرَّجُلَ يَعْتَادُ الْمَسْجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ فَإِنَّ اللَّهَ قَالَ { إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ }. رواه احمد (١١٧٢٥) والترمذي (٢٦١٧). وقال الترمذي حسن غريب، وصححه ابنا خزيمة وحبان والحاكم, ينظر في كتاب كشف الخفاء ج١ ص٩٠.

واتە: ئەگەر پیاوێکتان بینی بە بەردەوامی دەچێت بۆ مزگەوت ئەوە شایەدی ئیمانی بۆ بدەن، وەهەروەها خوای گەورەش بە ئایەتێك ئاماژە بۆ ئەو کەسانە دەکات کە مزگەوت ئاوەدان دەکەنەوە دەفەرموویت: فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَاليَوْمِ الآخِرِ) (التوبة: الآيَةَ ١٧). تفسير بن كثير ج ٢ ص ٤١٥.

واتە: بەڕاستی ئەو کەسەی مزگەوت ئاوەدان دەکاتەوە کەسێکە بڕوای هێنابێت بەخوای گەورە (واتە خاوەن ئیمانە) وە بەڕۆژی دوایی.

جا (ابن کثیر) لە تەفسیری ئەم ئایەتە دەڵێ ئەمە شایەدی خوای گەورەیە بە ئیمان بۆ ئەو کەسەی کە بە بەردەوام مزگەوت ئاوەدان دەکاتەوە بە خواپەرستی.

*بين في هذه الآية من هو المستحق لعمارة المساجد وهو من آمن بالله فإن الإيمان بالله شرط فيمن يعمر المسجد. تفسير الخازن ج ٣ ص ٦٨.

هەروەها لە (تفسیر الخازن)یشدا لە بارەی ئەم ئایەتە دەڵێ مەرجی ئیمان بە خوای گەورە ئەوەیە کە کەسێك مزگەوت ئاوەدان بکاتەوە، کەوابوو ئەو کەسەی مزگەوت ئاوەدان دەکاتەوە خاوەن ئیمانە خوای گەورە لەو کەسانەمان حیساب بکات ئامین.

﴿عَنْ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ يَقُولُ أَخْبَرَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا قَالَ

ثُمَّ أَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه البخاري (٥٩٧٠) و مسلم (٢٦٢).

واتە: عبداللەی کوڕی مسعود ووتی پرسیارم لە پێغەمبەر (ﷺ) کرد باشترین کار چیە فەرمووی (نوێژە لە کاتی خۆی بکرێت) ووتی چی تر فەرمووی (چاکە کردن لەگەڵ دایك و باوك) ووتی چی تر فەرمووی (جیهاد کردن لە پێناوی خوای گەورە).

خێری تەواو کردنی ڕیزی نوێژ

۞عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَنْ سَدَّ فُرْجَةً فِي الصَّفِّ غُفِرَ لَهُ ». رواه البزار (٤٢٣٢): قَالَ. إِسْنَادُهُ حَسَنٌ.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی هەر یەکێك کەلێنی ڕیزێك لە نوێژ پڕکاتەوە خوای گەورە لێی خۆش دەبێت.

۞عَنْ ابْنَ عُمَرَ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « وَلاَ تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطَانِ وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللَّهُ ». رواه أبو داود (٦٦٦) و النسائي (٨١٩) و ابن خزيمة في صحيحه (١٥٤٩).

معاني بعض الكلمات:

(ومن وصل صفاً) بوقوفه فيه (وصله الله) برحمته ورفع درجته.

(ومن قطع صفاً) بأن ترك بينه وبين من بالصف فرجة بلا حاجة (قطعه الله) أي أبعده من ثوابه ومزيد رحمته.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی کەلێن مەهێڵنەوە لەبۆ شەیتان وەهەرکەسێك ڕیزێك پڕکاتەوە ئەوە خوای گەورە ڕەحمی خۆی پێدەگەێنی (وە پلەی بەرز دەکاتەوە)، وەهەرکەسێك ڕیزێك ببڕی (واتە کەلێن بەجێ بێلی بەبێ هۆ

ئەوە خـوای گـەورە لـە ڕەحمـو پاداشـتی خـۆی دووری دەخاتـەوە خـوای گـەورە پەنامان بدات لەو کارە ناڕەوایە ئامین).

❁عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَى الثَّانِي قَالَ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَى الثَّانِي قَالَ وَعَلَى الثَّانِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَاذُوا بَيْنَ مَنَاكِبِكُمْ وَلِينُوا فِي أَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ بَيْنَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَفِ). يَعْنِي أَوْلَادَ الضَّأْنِ الصِّغَارَ. رواه أحمد بن حنبل (٢٢٢٦٣).

قَوْلُهُ: «وَلِينُوا فِي أَيْدِي إِخْوَانكُمْ» أَيْ إِذَا جَاءَ الْمُصَلِّي وَوَضَعَ يَده عَلَى مَنْكِب الْمُصَلِّي فَلْيَلِنْ لَهُ بِمَنْكِبِهِ، وَكَذَا إِذَا أَمَرَهُ مَنْ يُسَوِّي الصُّفُوفَ بِالْإِشَارَةِ بِيَدِهِ أَنْ يَسْتَوِيَ فِي الصَّفّ أَوْ وَضَعَ يَده عَلَى مَنْكِبه فَلْيَسْتَوِ، وَكَذَا إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُل فِي الصَّفّ فَلْيُوسِعْ لَهُ.

واتە: پێغەمبـەر (ﷺ) فەرموویـەتی خـوای گـەورە لەگـەڵ فریـشتەکانی درودو ڕەحمـەت لـە سـەر ڕیـزی یەکـەم لێدەدەن (واتـە لـە کـاتی نوێـژی بـە جەماعـەت دەکرێت لە مزگەوت) ووتیان لەسەر ڕیزی دووەمیش ئەی پێغەمبەری خـوا (ﷺ)؟ فەرمووی خوای گەورە لەگەڵ فریشتەکانی درودو ڕەحمەت لـە سـەر ڕیـزی یەکـەم لێدەدەن، ووتیان ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) لەسەر ڕیـزی دووەمـیش؟ فـەرمووی لەسەر ڕیزی دووەمیش، ئینجا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ڕیزەکانتان ڕاسـت بکـەن شانتان پێك بدەن (ولینو فی ایدی اخوانکم) (واتە دەبێـت نـەرم و نیـان بـن کـاتی یەکێك بە دەسـت لـە شـانتی دا ویـستی پێـت بڵـێ ڕیزەکـە ڕاسـت بکـە یـاخود بـە ئیشارەت پێت بڵێ بۆشایی مەهێڵەوە یان ویستی بێتە نێوانتان جێگای بۆ بکـەوە) وە کەلێن لە نێوان خۆتان مەهێڵنەوە چونکە شەیتان دێتە نێوانتان وەك بەرخۆڵـە (واتە هاتوو چوو دەکات وە بیرو هۆشتان لە سەر نوێژ لا دەبات).

خێری ووتنی ئامین لەگەڵ پێش نوێژ لە نوێژی بە کۆمەڵدا

۞عَـنْ أَبِي هُرَيْـرَةَ أَنَّ رَسُـولَ اللَّـهِ صَـلَّى اللَّـهُ عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ قَـالَ إِذَا قَـالَ الْإِمَـامُ {غَـيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} فَقُولُوا آمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه البخاري (٧٨٠).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی ئەگەر پێش نوێژ (الامام) ووتی (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) بڵێن ئامین ئەگەر هەر یەکێك لە ئێوە ووتنەکەی لەگەڵ ئیمام و فریشتەکان یەك بوو ئەوە گوناهەکانی پێشووی هەموو دەسڕێتەوە.

خێری ووتنی (سمع الله لمن حمده) لە نوێژی بە کۆمەڵدا

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه البخاري (٧٩٦) وغيره.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئەگەر (ئیمام) پێش نوێژ ووتی (سمع الله لمن حمدة) ئێوەش بڵێن (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ) ئەگەر هەر یەکێك ووتنەکەی لەگەڵ ووتنی فریشتەکان یەك بوو خوای گەورە لە گوناهەکانی پێشووی خۆش دەبێ.

خێری نوێژی بەیانی و عەسر

۞عَـنْ أَبِي بَكْـرٍ عَـنْ أَبِيـهِ أَنَّ رَسُـولَ اللَّـهِ -صلى الله عليه وسلم- قَـالَ « مَـنْ صَـلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ ». رواه البخاري (٥٧٤) و مسلم (١٤٧٠).

البردان: الفجر والعصر

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك (نوێژی بەیانی و عصر بکات) دەچێتە بەهەشت.

خێری سوننەتی پێش نوێژی بەیانی

۞عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ». رواه مسلم (١٧٢١) و الترمذي (٤١٦) وغيرهما.

معاني بعض الكلمات:

(ركعتا الفجر) يعني: ركعتان قبل صلاة الفجر. فقه العبادات حنفي ج١ ص١٨٧.

(وما فيها) أي: ما في الدنيا من المال والأهل والبنين وغيرها من زينة الدنيا وزهرتها.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی دوو ڕەکعەت (واتە سوننەتی پێش) نوێژی بەیانی خێری لە دونیاو وە ئەوەی کە تێدایە زیاترە (واتە خێری لە هەموو سەروەت و سامان و منداڵ و باغ و باغاتی دونیا.. .هتد زیاترە) جا لە دایکی ئیمانداران دەگێڕنەوە کەوا پێغەمبەر (ﷺ) هیچ سوننەتێك وەك سوننەتی پێش نوێژی بەیانی پابەند نەبووە هەر وەك دەفەرمووی:

۞عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ. رواه البخاري (١١٦٩).

وەهەروەها ئیمام مالك لە مختصر باس لە سوننەتی پێش نوێژی بەیانی دەكات:

قال مالك في المختصر: ليستا بسُنَّة، وقد عمل بها المسلمون فلا ينبغي تركها. شرح صحيح البخارى. لابن بطال ج٣ ص ١٥٨.

ئیمام مالك ڕای وایە لە سوننەت زیاترە نابێ تەرك بكرێت چونكە موسڵمانان كاریان پێكردووە (واتە لە سوننەت زیاتر بایەخیان پێ داوە).

وذهبت طائفة من العلماء إلى أنهما سُنَّة، هذا قول الشافعى، وأحمد، وإسحاق، وغيرهم. شرح صحيح البخارى. لابن بطال ج٣ ص ١٥٨.

بەلام کۆمەڵە زانایەك دەڵێن ئەمە سوننەتە وەك ئیمام (الشافعي، وأحمد، وإسحاق).

جا موسڵمانی بەڕێز پاش ئەوەی زانیمان کە ئەم دوو ڕەکعەتە ئەوەندە خێرە توخوا تاوان نیە ئەگەر نەکەین؟؟؟.

۞عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنْ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً فَإِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَجِيءَ الْمُؤَذِّنُ فَيُؤْذِنَهُ. رواه البخاري (٦٣١٠) و مسلم (١٧٥٢).

معاني بعض الكلمات:

(ركعتي الفجر) أي سنة الفجر.

(اضطجع) في منزله وليس بين المصلين في المسجد. الجامع الصحيح المختصر ج ١ ص ٣٨٩.

(فيؤذنه) يعلمه بإقامة الصلاة.

واتە: دایکی ئیمانداران دەفەرمووێ بەشەو پێغەمبەر (ﷺ) یانزدە ڕەکعەت نوێژی دەکرد وە کاتی بەیانی دەدا دوو ڕەکعەتی بە سوکی دەکرد لە دوایدا لەسەر لای ڕاستە پاڵی دەداوە (وەك چۆن مردوو دەنێژرێ، وە دەبێ ڕووت لە قیبلە بێت کاتی پاڵ دانەوە) هەتا بانگدەر بۆ نوێژی بەیانی ئاگاداری دەکردەوە.

بەلام بە داخەوە زۆربەی هەر زۆری ئەو سوننەتە هەر نازانن.

خێری پاڕانەوە لە کاتی کڕنۆش (سجدە) بردن

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ ». رواه مسلم (١١١١).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی بەندە ئەو کاتە زۆر لە خوای گەورە نزیک دەبێتەوە کاتێك لە سجدە (کڕنوش)دایە جا دوعا زۆر بکەن.

پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە کاتی سجدە(کڕنوش) ئەم دوعایەی دەکرد (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، دِقَّهُ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلاَنِيَتَهُ وَسِرَّهُ). رواه مسلم (١١١٢).

واتە: خوایە لە هەموو گوناهەکانم خۆش بە، بچووك وگەورە، وە لە سەرەتا و کۆتایی، ئەوەی بەئاشکرا و نهێنی کردومە.

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم « إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَبْكِي يَقُولُ يَا وَيْلَهُ - وَفِي رِوَايَةِ أَبِي كُرَيْبٍ يَا وَيْلِي - أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَأُمِرْتُ بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ ». رواه مسلم (**254**).

معاني بعض الكلمات:

(إذا قرأ ابن آدم السجدة) أي آيتها (فسجد) سجود التلاوة.

(اعتزل) أي تباعد عنه (الشيطان) إبليس.

(يا ويله) أي يا حزني ويا هلاكي. التيسير بشرح الجامع الصغير ج ١ ص ٢٤٠.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی کاتێ نەوەی ئادەم ئایەتی (سجدە)ی خوێندەوە لە قورئان (واتە شوێنی سەجدە بردن و سەجدەی برد) شەیتان لێی دوور دەکەوێتەوە و دەست بە گریان دەکات و دەڵێت (یاویلە) (واتە وای لەم هەلاك و خەم و پەژارە کە توشی بووم) فەرمان بە نەوەی ئادەم کرا بە سەجدە

بردن سەجدەی برد بەهەشتی بۆ بوو، وە منیش فەرمانم پێکرا بە سەجدە بردن بەلاّم سجدەم نەبرد جا دۆزەخم بۆ بوو.

موسلّمانی بەڕێز :- بزانە ئەوانەی سەجدە دەبەن لە کاتی نوێژ و قورئان خوێندن ئەوە بەهەشت بەدەست دێنن، بەلاّم خوا نەخواستە ئەوانی سەجدە بۆ خوا نەبەن ئەوا دۆزەخ شوێنیانە، خوای گەورە پەنامان بدا.

۞عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْجَعِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ فَيَقُولُ رَبِّ اغْفِرْ لِي ثَلاثَ مَرَّاتٍ، إِلا غُفِرَ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ".رواه الطبراني في الكبير (٨١٩٧). وينظر:في كتاب كنز العمال في سنن الأقوال والأفعال (٢٠٩١) و مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج٢ ص ١٥٣ و الفتح الكبير في ضم الزيادة إلى الجامع الصغير ج٣ ص ١٠٩.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر بەندەیێك سجدەی برد ئینجا (سێ) جاران ووتی (رَبِّ اغْفِرْ لِي) (واتە ئەی پەروەردگارە لێم خۆشبە بەلاّم ئاگاداربە لە سجدە نابێ بە کوردی ئەم دوعایەی بکەی). ئەوە بەدلّنیایی خوای گەورە لێیخۆش دەبێت پێش ئەوەی سەر بەرز بکاتەوە (واتە لە سجدە).

خێری نوێژی ئیستخارە

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ السَّلَمِيِّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُ أَصْحَابَهُ الِاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُهُمْ السُّورَةَ مِنْ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ ثُمَّ تُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ خَيْرًا لِي فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ قَالَ أَوْ فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ اللَّهُمَّ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ. رواه البخاري (٧٣٩٠).

واتە: جابر کوڕی عبدالله دەفەرموێ پێغەمبەرمان (ﷺ) هاوەڵەکانی فێری نوێژی ئیستخارە دەکردن بۆ هەموو کارێکی چاك هەروەك فێری سورەتێکی لە قورئان دەکردن، دەیفەرموو ئەگەر ویستان کارێك بکەن ئەوە دوو ڕەکعەت نوێژ بکەن جگە لە فەرزەکان، واتە هەر کەسێك دوو دڵ بوو لە ئەنجام دانی هەرکارێك ئایا ئەم کارە حەڵاڵە یان نا یا بۆ هەر کارێکی باش با دوو ڕەکعەت سوننەت بکا، بە نیەتی (صَلاةُالإِسْتِخَارَة)، ئینجا لە دوای سەلامدانەوە، ئەم دوعایە بکا ﴿ أَللَّهُمَّ إِنِّ أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلاّمُ الْغُيُوبِ، أَللَّهُمَّ إنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هذاالأَمْرَ(...) خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَدُنْيايَ وَمَعاشِي وَعاقِبَةِ أَمْرِي-عاجِلِهِ وَآجِلِهِ- فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بارِكْ لِي فِيهِ، أَللَّهُمَّ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هذا الأَمْرَ(...) شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَدُنْيايَ وَمَعاشِي وَعاقبةِ أَمْرِي-عاجِلِهِ وَآجِلِهِ- فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ ﴾.

ئاگاداری یەکەم: لە نێوان دوو کەوانەکاندا ناوی کارەکە بهێنە، جا لە دوای دوعایەکە دڵی بۆ کام لا ڕۆیشت ئەو لایە بکات جا ئەم نوێژە بۆ کردنی کاری (واجب) یان (سُنَّة) دەکرێت. حاشیة الجمل علی المنهج لشیخ الإسلام زکریا الأنصاري ج ٢ ص ٦٤٨.

ئاگاداری دووەم: بەڵام ئەگەر یەکێك ویستی کارێکی (حَرام)، یان (مَکْرُوْه) بکە، وەك (ریبا یا دروستکردنی دووکان بۆ عەرەق فرۆشتن.. .هتد) ئەم کارە خراپانە نوێژی (إستخارە) ی بۆ ناکریٚ، هەروەك لە (فتح الباری) دا ڕوون کراوەتەوە لەبەشی دوعای (استخارە).

ئاگاداری سێ یەم: پێش ئەوەی ئەم نوێژە بکەی وا سوننەتە ڕاوێژچوونی چەند موسڵمانێکی باش وەربگری ئینجا نوێژی (إستخارة) بکات. حاشية الجمل على المنهج لشيخ الإسلام زكريا الأنصاري ج ٢ ص ٦٥١.

خێری نوێژی (التسبيح)

۞عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ « يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّاهُ أَلاَ أُعْطِيكَ أَلاَ أَمْنَحُكَ أَلاَ أَحْبُوكَ أَلاَ أَفْعَلُ بِكَ عَشْرَ خِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَأَهُ وَعَمْدَهُ صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ سِرَّهُ وَعَلاَنِيَتَهُ عَشْرَ خِصَالٍ أَنْ تُصَلِّىَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِى كُلِّ رَكْعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَسُورَةً فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِى أَوَّلِ رَكْعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ثُمَّ تَرْكَعُ فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ رَاكِعٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِى سَاجِدًا فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِى كُلِّ رَكْعَةٍ تَفْعَلُ ذَلِكَ فِى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِى كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِى كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِى كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِى كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِى عُمُرِكَ مَرَّةً ». رواه ابو داود (١٢٩٩) و ابن ماجه (١٣٨٧) والبيهقي في شعب الإيمان (٦١٠) وغيرهم.

معاني بعض الكلمات:

(أمنحك) بمعنى أعطيك، وكذا أحبوك، فهما تأكيد بعد تأكيد، وكذا أفعل لك فإنه بمعنى أعطيك أو أعلمك، (عشر خصال) منصوب، تنازعت فيه الأفعال قبله. والمراد بعشر خصال الأنواع العشرة للذنوب من الأول والآخر والقديم والحديث. أي فهو على حذف مضاف، أي ألا أعطيك مكفر عشرة أنواع ذنوبك، أو المراد التسبيحات فإنها فيما سوى القيام عشر عشر، وعلى هذا يراد الصلاة المشتملة على التسبيحات العشر بالنظر إلى غالب الأركان، وأما جملة إذا أنت فعلت الخ فهي في محل النصب على أنها نعت للمضاف المقدر على الأول، أو لنفس عشر خصال على الثاني. سنن ابن ماجه (١٣٨٧).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) بە عباسی کوڕی عبدالمطلب **فەرمووی ئەی عباس ئەی مامە ئایا** (أَلاَ أُعْطِيكَ أَلاَ أَمْنَحُكَ أَلاَ أَحْبُوكَ أَلاَ أَفْعَلُ بِكَ) **(ئەم ووشانە هەموو بە مانای پێدان دێت، کە پێغەمبەرمان (ﷺ) مامی (ڕەزای خوای لێ بێت) دڵنیایی دەکردەوە) ئەگەر ئەم کارە ئەنجام بدەی دەبێتە سڕینەوەی (دە) شت خوای گەورە لە هەموو گوناهەکانت خۆش دەبێت ئەوەی (لە یەکەمەوە تا کۆتایی، وە ئەوەی کۆنە و نوێیە، وە ئەوەی بە هەڵە یا بەڕاستی، وە ئەوەی بچووکە و گەورەیە، وە ئەوەی بەنهێنی و ئاشکرا) کە کردوتە لێت خۆش دەبێت بە کردنی ئەم (دە) شتە، هەر وەك لە خوارەوە باسیان دەکەین:**

(صَلاَةُالتَّسْبِيحِ) **ئەو نوێژە چوار ڕەکعەتە: بە یەك سەلام ئەگەر ڕۆژ بێت، یان بە دوو سەلام ئەگەر شەو بێت واتە بە دوو دوو ڕەکەعت دەکرێت، بە نیەتی** (صَلاَةُالتَّسْبِيحِ) **نوێژەکە دادەبەستێ، ئینجا لە دوای خوێندنی فاتیحەو سورەتێکی کورت (پانزە) جار دەڵێ:** (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)**، ئینجا لە ڕوکووعدا (دە) جاریتریش** (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) **دەیڵێ، ئینجا لە ڕوکووع هەڵدەستێتەوە (دە) جاریتر** (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) **دەیڵێ، ئینجا لە سوجدەی یەکەمدا (دە) جاریتر** (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) دەيڵێو لە دانيشتنی نێوان سوجدەكاندا (دە) جار (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) دەيڵێو لە سوجدەی دووەمدا (دە) جار (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) دەيڵێو لە دوای سوجدەی دووەم بۆ (جِلْسَةُ الإِسْتِرَاحَة)، يان بۆ تەحيات دادەنيشێ و (دە) جار (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) دەيڵێ، ئەوە دەكاتە حەفتاو پێنج، ئينجا هەڵدەستێتەوەو لە ڕەكعەتی دووەم و سێ يەم و چوارەم بە هەمان ژمارە دەيڵێتەوە، تا (سێ سەد) جار تەواو دەبێ، هەروەها بە شێوەيەكی تريش دروستە: وەك لە پێش فاتيحەدا (پانزە) جار بڵێ و لە دوای فاتيحەو سوڕەتيش (دە) جار، واتە: لە دوای سوجدەی دووەم لە (جِلْسَةُ الإِسْتِرَاحَة) دا هيچ جارێك نەيڵێ. مغنى المحتاج ج١ ص ٢٢٥.

خێری نوێژی هەينی (جمعة) وە ئەوەی لەو ڕۆژەشدا ئەنجامدەدرێت

۞عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ قُبِضَ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنْ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلَاتُنَا وَقَدْ أَرِمْتَ يَعْنِي وَقَدْ بَلِيتَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ. رواه احمد (١٦١٦٢) و سنن ابن ماجه (١٠٨٥).

شرح بعض الكلمات :

(أرمت): بليت

وقال ابنُ بَرّيّ: (الصَّعْقَةُ): الصّوتُ الذي يكونُ عن الصّاعِقَة.

تاج العروس من جواهر القاموس: ج ٢٦ ص ٢٢.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) دەفەرمووێ (باشترين ڕۆژتان ڕۆژی جومعەيە، لەو ڕۆژە ئادەم دروست بووە، وە لەو ڕۆژە گيانی سپاردوە، وە لەو ڕۆژەش نەفخی

سور لێدەدرێت، وە لەو ڕۆژە دەنگێکی زۆر بەهێز دێت (جا بە هۆی ئەو دەنگە زەوی و ئاسمانەکان تێك دەچن)، جا لەو ڕۆژە زۆر صەڵاواتم لە سەر لێ بدەن، چونکە صەڵاواتان پێم ڕادەگێندرێت، ووتیان ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) چۆن پێت ڕادەگێندرێت، لەبەر ئەوەی بوویەوە خۆڵ؟ پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرمووی خوای گەورە حەرامی کردووە کە زەوی لاشەی پێغەمبەران (صلوات الله عليهم وسلامه) (تێك بدات لەبەر ئەوەی خوای گەورە ڕێزی لێناون).

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ - صلى الله عليه وسلم - « إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا مُسْلِمٌ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ ». رواه مسلم (٢٠٠٧).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی (لە ڕۆژی هەینی (جمعة) کاتێك هەیە هەر موسڵمانێك نوێژ بکا وە داوای خێرو چاکە بکات لە خوای گەورە، هاوکاتبێت لەگەڵ ئەم کاتە بەدڵنیایی خوای گەورە پێ دەبەخشی).

۞عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فِي شَأْنِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ قَالَ قُلْتُ نَعَمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الإِمَامُ إِلَى أَنْ تُقْضَى الصَّلاَةُ ». رواه مسلم (٢٠١٢).

واتە: لە عبدالله کوڕی عومەریان پرسی: ئایا گوێت لە باوکت بووە لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) باسی ئەو کاتەی بکات کە لە ڕۆژی هەینی (جمعة)دا هەیە (واتە دوعا گیرا دەبێت)؟ ووتی ووتم بەڵێ گوێم لێ بوو دەیفەرموو گوێم لە پێغەمبەر(ﷺ) بوو دەیفەرموو (ئەو کاتە لە نێوان دانیشتنی ئیمامە (لەسەر مینبەر) تا تەواو بوونی نوێژە).

﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوْ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَاهُ اللَّهُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ . رواه الترمذي (١٠٤٧) و أحمد (٦٥٨٢). حديث حسن.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) دەفەرمووێ (هەر موسڵمانێك لە ڕۆژی هەینی (جمعة) یا شەوی هەینی (جمعة) بمرێت ئەوە خوای گەورە لە ناخۆشیەکانی ناوگۆڕ دەیپارێزێت).

﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - يَقُولُ « إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ ». رواه مسلم (١٩٨٨).

واتە: پێغەمبەرمان(ﷺ) دەفەرمووێ (ئەگەر یەکێك لە ئێوە ویستی بچێت بۆ مزگەوت با خۆی بشوات).

﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ. رواه البخاري (٨٧٩).

واتە: پێغەمبەرمان(ﷺ) دەفەرمووێ غوسل کردن لە ڕۆژی هەینی (جمعة) واجبە لە سەر هەموو باڵغێك).

﴿عَنْ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَتَطَهَّرَ بِمَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ ثُمَّ ادَّهَنَ أَوْ مَسَّ مِنْ طِيبٍ ثُمَّ رَاحَ فَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ فَصَلَّى مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ أَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى. رواه البخاري (٩١٠).

معانى بعض الكلمات:

(فلم يفرق بين اثنين) لم يجلس بينهما ولم يتخطاهما.

(ما بينه وبين الجمعة الأخرى) من يوم الجمعة إلى يوم الجمعة التي بعدها؟ التيسير بشرح الجامع الصغير ج ١ ص ٨٠٤.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی (هەر یەکێك غوسلی هەینی (جمعة)ی کرد، وە خۆی پاککردەوە بە گوێرەی توانا، وەك نینۆك کردن و سمێڵ کورتکردن... هتد وە جوانترین پۆشاکی لەبەر کرد) وە خۆی چەوەرکرد (واتە: سەرو ریشی) وە خۆی بۆن خۆشکرد ئینجا چوو بۆ نوێژی جومعە بەڵام دوو کەسی لێك نەکرد (واتە بچێت لەنێوان دوو کەس دابنیشێت کە جێگای نابێتەوە، دەبێتە ئەزیەت دانی خەڵکی، هەروەها بەسەریانیش تێپەڕ نەبێت) ئینجا نوێژی کرد ئەوەی کە خوای گەورە لەسەری نووسیبوو (چ واجب بێت یا سوننەت) ئینجا کاتی ئیمام چوو بۆ سەر مینبەر گوێی دایە ووتارەکە (واتە هیچ قسەی نەکرد) خوای گەورە لە گوناهەکانی خۆش دەبێت کە کردوویەتی لە نێوان دوو هەینی (جمعة)، واتە لە ڕۆژی هەینی (جمعة) تا هەینی (جمعة) لە دوای دێت.

۞عَنْ ابي هُرَيْرَةَ قالُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– « إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلاَئِكَةٌ يَكْتُبُونَ الأَوَّلَ فَالأَوَّلَ فَإِذَا جَلَسَ الإِمَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ وَمَثَلُ الْمُهَجِّرِ كَمَثَلِ الَّذِى يُهْدِى الْبَدَنَةَ ثُمَّ كَالَّذِى يُهْدِى بَقَرَةً ثُمَّ كَالَّذِى يُهْدِى الْكَبْشَ ثُمَّ كَالَّذِى يُهْدِى الدَّجَاجَةَ ثُمَّ كَالَّذِى يُهْدِى الْبَيْضَةَ ». رواه البخاري (٩٢٩) و مسلم (٢٠٢١) وغيرهما.

معاني بعض الكلمات:

(المهجر) المبكر إلى المسجد.

(يهدي) يقرب إلى الله تعالى.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی (ئەگەر هاتوو ڕۆژی هەینی (جمعە) بوو ئەوە لە پێش هەموو دەرگایەك لە دەرگاكانی مزگەوت فریشتە هەیە ناوەكان دەنووسن یەك لە دوای یەك (واتە ئەوانەی زوو دێن بۆ مزگەوت) جا ئەگەر ئیمام دانیشت ئەوە ناوە نووسراوەكان دەپێچنەوە (واتە لوول دەدەن) ئینجا دێن بۆ بیستنی یادی خوای گەورە (واتە ووتارو...هتد)، جا نمونەی ئەو كەسەی كە زووتر دێت بۆ مزگەوت وەك ئەوەیە ووشترێك بكاتە خێر، ئینجا ئەوەی لە دواتر دێت وەك ئەوەیە چێلێك بكاتە خێر، ئینجا ئەوەی لە دواتر دێت وەك ئەوەیە بەرانێك بكاتە، خێر ئینجا ئەوەی لە دواتر دێت وەك ئەوەیە مریشكێك بكاتە خێر، ئینجا ئەوەی لە دواتر دێت وەك ئەوەیە هێلكەیەك بكاتە خێر.

۞عَنْ أَوْسُ بْن أَوْسٍ الثَّقَفِيُّ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ «مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ ثُمَّ بَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا مِنَ الإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ أَجْرُ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا». رواه ابو داود (٣٤٥) و ابن حبان بترتيب ابن بلبان (٢٧٨١). و البيهقي في السنن الكبرى (٥٦٧٠). معاني بعض الكلمات:

(من غسل) روي مشددا ومخففا، قيل أي جامع امرأته قبل الخروج إلى الصلاة، لأنه أغض للبصر في الطريق، من غسل امرأته بالتشديد والتخفيف إذا جامعها،

(واغتسل) أي للجمعة،

(بكر) المشهور التشديد، ويجوز تخفيفه، والمعنى أي أتى الصلاة أول وقتها،

(وابتكر) أي أدرك أول الخطبة، (ولم يلغ) أي لم يتكلم فإن الكلام حال الخطبة لغو، أو استمع الخطبة ولم يشتغل بغيرها. سنن ابن ماجه) ١٠٨٧.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) دەفەرمووێ (هەر یەکێك غوسل بکات لە ڕۆژی هەینی (جمعە)دا (واتە پاش جووت بوونی لەگەڵ خێزانی ئەگەر خێزانداربوو چونکە باشترە بۆ پاراستنی چاوەکانی لە نەزەر کاتێ دەچێت بۆ مزگەوت) وە خۆی شووشت (واتە غوسلی هەینی (جمعە)ی کرد)، ئینجا زوو چوو (بۆ مزگەوت) وە هەروەها بە ووتاری یەکەمیش ڕاگەیشت، وە بە پێ ڕۆیشت بە سەیارە و وولاغ نەچوو، ئینجا لە ئیمام نزیك بووەوە گوێ بیستی ووتارەکە بوو وە هیچ قسەی نەکرد (چونکە قسە کردن لە کاتی ووتار، خێری نوێژی هەینی (جمعە)ی بەرناکەوێت)، ئینجا بۆی هەیە لە هەر هەنگاوێك کە دەچێت بۆ مزگەوت بە باداشتی یەك ساڵ چاکە لە بەڕۆژو بوون و بەشەو هەڵسانەوە بۆ خوا پەرستن (واتە پاداشتەکەی وەك ئەوەیە کە کەسێك یەك ساڵ ڕۆژەکانی هەمووی بەڕۆژی بێ لەگەڵ شەوەکان هەمووی خواپەرستی بکات).

۞عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ ». رواه النسائي (١٦٥٦) و ابن داود (١٠٥٤) و ابن خزيمة (١٨٥٨).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك سێ جار نوێژی هەینی (جمعە)ی بەبێ هۆ نەکات خوای گەورە مۆری لەسەر دڵی دەدات (واتە دڵی دەبێتە دڵی دوو ڕوو (منافق) خوا پەنامانبدا ئامین).

خێری ڕۆژو گرتن

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. رواه البخاري (١٩٠٩).

(إيمانا واحتسابا) مصدقا بثوابه مخلصا بقيامه.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك شەوی (ليلة القدر)**زیندوو بکاتەوە بە باوەڕێکی تەواو لە ڕووی خوا پەرستی، وە بڕوای وابێ کە خوای گەورە پاداشتی دەداتەوە وەهەروەها شەو نخونیەکەی تەنها مەبەستی خوای گەورە بێت، ئەوە خوای گەورە لە هەموو گوناهەکانی خۆش دەبێت، وە هەر یەکێك مانگی ڕەمەزان بەڕۆژو بوو بە باوەڕێکی تەواو وە بڕواشی وابێ کە خوای گەورە پاداشتی دەداتەوە (واتە بە ڕۆژکەی بە ڕۆژو بێت وە بە شەویش عیبادەتی خوای گەورە بکا وەك سوننەتی تەراویح و خویندنی قورئان و...هتد بەپێی توانا کە هەیەتی) خوای گەورە لە گوناهەکانی پێشووی خۆش دەبێت.**

﴿عَنْ أَبِى قَتَادَةَ الأَنْصَارِىِّ رضى الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ فَقَالَ « يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ ». قَالَ وَسُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ فَقَالَ « يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ ». رواه مسلم (٢٨٠٤).

(يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ) يعني يغفر الصغائر المكتسبة فيها بمعنى أنه تعالى يحفظه أن يذنب فيها أو يعطي من الثواب ما يكون كفارة لذنوبها. التيسير بشرح الجامع الصغير ج٢ ص ٢٠٠.

واتە: پرسیار لە پێغەمبەر (ﷺ) کرا لە بارەی بەڕۆژوو بوونی ڕۆژی عەرەفەدا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی دەبێتە کەفارەتی گوناهە (بچووکەکانی) ساڵی ڕابردوو وە ساڵی داهاتوو (واتە خوای گەورە پاداشتی زۆری پێدەدات دەبێتە کەفارەتی

دوو ساڵ)، وە پرسیار لە پێغەمبەر (ﷺ) کرا لە بەڕۆژوو بوون لە ڕۆژی عاشورە پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی (کەفارەتی گوناهی ساڵێکە).

لە فەرموودەکی تر هاتووە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی « لَئِنْ بَقِيتُ إِلَى قَابِلٍ لأَصُومَنَّ التَّاسِعَ ». رواه مسلم (٢٧٢٣).

واتای ئەوەیە ئەگەر خوا تەمەنی دام ساڵی دابێ تۆیەمیش بەڕۆژی دەبم تاکو وەك جولەکەکان نەبین بەس عاشورای بەڕۆژی بین.

۞عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ – رضى الله عنه – قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– « مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلاَّ بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا ». رواه مسلم (٢٧٦٧).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر بەندەیەك ڕۆژێك بۆ خوای گەورە بە ڕۆژو بێت ئەوە بە دڵنیایی خوای گەورە لەبەر ئەو ڕۆژە حەفتا ساڵ ڕووی لە دۆزەخ دوور دەکاتەوە.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– « مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا »، قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضى الله عنه أَنَا، قَالَ « فَمَنْ تَبِعَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً »، قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضى الله عنه أَنَا، قَالَ « فَمَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ مِسْكِينًا »، قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضى الله عنه أَنَا، قَالَ « فَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ مَرِيضًا »، قَالَ أَبُو بَكْرٍ رضى الله عنه أَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– « مَا اجْتَمَعْنَ فِي امْرِئٍ إِلاَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ ». رواه مسلم (٢٤٢١).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی چ کەسێك لە ئێوە ئەوڕۆ بەڕۆژیە، ئەبوبکر ڕەزای خوای لێبی ووتی من، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی کێ لە ئێوە ئەوڕۆ لە دوای

جـەنازە ڕۆیـشتووە، ئـەبوبکر ڕەزای خـوای لـێبی ووتـی مـن، پێغەمبـەر (ﷺ) فەرمووی کێ لە ئێوە ئەوڕۆ نـانی بـە هـەژارێك داوە، ئـەبوبکر ڕەزای خـوای لـێبی ووتی من، پێغەمبـەر (ﷺ) فـەرمووی کـێ لـە ئێـوە ئـەوڕۆ سـەردانی نەخۆشـێکی کـردووە، ئـەبوبکر ڕەزای خـوای لـێبی ووتـی مـن، پێغەمبـەر (ﷺ) فـەرمووی هەرکەسێك ئەمانەی لێ بێتە جێ بە دڵنیایی دەچێتە بەهەشت.

خێری حەج و عومرە

۞عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ «مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللَّهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ وَإِنَّهُ لَيَدْنُو ثُمَّ يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلاَئِكَةَ فَيَقُولُ مَا أَرَادَ هَؤُلاَءِ ». رواه مسلم (٣٣٥٤).

معاني بعض الكلمات:

(وإنه) أي سبحانه وتعالى (ليدنو) قال المازري: أي تدنو رحمته وكرامته لا دنو مسافة ومماسة.

(ثم يباهي بهم) أي بالحجاج (الملائكة) قال بعضهم: أي يظهر على الملائكة فضل الحجاج وشرفهم.

(فيقول: ما أراد هؤلاء؟) قال القاري: أي أي شيء أراد هؤلاء حيث تركوا أهلهم وأوطانهم وصرفوا أموالهم وأتعبوا أبدانهم أي ما أرادوا إلا المغفرة والرضاء والقرب واللقاء. مشكاة المصابيح ج٩ ص٢٨٣.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هیچ ڕۆژێك نیە وەك ڕۆژی عەرەفە کە خوای گەورە لەو ڕۆژە بەندەکانی زۆر ڕزگار دەکات لە ئاگری دۆزەخ (جهنم)، وەهەروەها لـەو ڕۆژە لەبەنـدەکانی نزیـك دەبێـەوە (جـا ئـەم نزیـك بوونـەوە بـە واتـای پێوانە(مسافە) نیە بەڵکو بە سۆزو ڕێزلێنانی خوای گـەورە بـۆ بەنـدەکانی کـە بـۆ حـەج ئامادەبوونـە) جـا خـوای گـەورە ڕێزوبـەهای حاجیـەکان بـە فریـشتەکان

نیشاندەدات، دەفەرمووێ، ئەمانە بۆ داوای چ هاتوونە (واتە ماڵ ومنداڵیان و خاکیان بەجێ هێشتووە وە پارەیان سەرف کردووە خۆیان ماندوو کردوە تەنها بۆ لێخۆشبوونو ڕەزامەندی خوای گەورە نەبێت کەوابوو خوای گەورە لێیان قبووڵ دەکات وەهەروەها بۆ ئەو داوایەی کە بۆی هاتوونە).

بەشی سێ یەم

خێری زیکرکردن

خێری یادکردنەوەی خوای گەورە

ئەم ئایەتانەی خوارەوە خوای گەورە باسی ئەو کەسانەمان بۆ دەکات کە یادی خوای گەورە دەکەن هەروەها پێغەمبەرمان (ﷺ) چەند فەرموودەی گران بەهای هەیە لەسەر ئەم یادکردنەوە:

وقال سبحانه: (فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ) [البقرة: ١٥٢].

وقال تعالى: (...وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ) [آل عمران :٤١].

قال الله سبحانه: (وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا) [الأحزاب: ٣٥].

وقال سبحانه: (الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ) [الرعد: ٢٨].

قال تعالى: (الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) [آل عمران: ١٩١].

۞ قَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ). رواه البخاري (٦٣٣).

قوله (يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ) أي في كل أوقاته متطهرا ومحدثا وجنبا وقائما وقاعدا ومضطجعا وماشيا. تحفة الأحوذي بشرح جامع الترمذي ج ٩ ص ٢٣٠.

واتە: دایکی ئیمانداران عائیشە ڕەزای خوای لەسەر بێت دەفەرموێت پێغەمبەری خوا (ﷺ) هەموو کاتێ یادی خوای دەکرد (واتە هەموو کاتی دەست نوێژی هەبا یا نا، یا غوسلی لەسەر با یا نا، یا لە ڕاوەستان، یا لە دانیشتن، یا لە پاڵکەووتن، یا لە ڕۆیشتن).

﴿عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ ". رواه البخاري (٦٤٠٧).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی نمونەی ئەو کەسەی کە یادی خوای گەورە دەکات لە گەڵ ئەو کەسەی کە یادی خوای گەورە ناکات وەکو نمونەی زیندو ومردوو وایە (واتە ئەو کەسەی کە یادی خوای گەورە ناکات دڵی مردووە خوای گەورە لەو کەسانەمان نەژمێرێت ئامین).

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَإٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَإٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً. رواه البخاري (٧٤٠٥).

قال القاضي مَعْنَى (ظَنّ عَبْدِي بِي) أَيْ: ظَنُّ الْإِجَابَة عِنْد الدُّعَاء، وَظَنّ الْقَبُول عِنْد التَّوْبَة، وَظَنّ الْمَغْفِرَة عِنْد الاستغفار.

معاني بعض الكلمات:

(وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي) أي معه بالرحمة والتوفيق والهداية والرعاية. شرح النووي على صحيح مسلم: ج ١٧ ص ٢.

(ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي) ذكرته بثواب لا أطلع عليه أحداً. التيسير بشرح الجامع الصغير ج ٢ ص ٣٦٩.

(تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا) ومعناه من تقرب إلى بطاعتي تقربت إليه برحمتي والتوفيق والاعانه. المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج ج ١٧ ص٣.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە دەفەرمووێت بەندە چۆن گومانم پێ دەبات من وام (واتە کاتی داوام لێ دەکات گومانی وابێ بە من قبووڵ بووە ئەوە داواکەی قبووڵ دەکەم، وە کاتی داوای گەڕانەوە دەکات لە گوناهەکانی

گومانی وابیّ بە من گوناهەکانی دەسڕمەوە ئەوە هەموو گوناهـەکانی دەسـڕمەوە، وە کاتیّ داوای لێخۆشبوون دەکات گومانی وابیّ بە من لێی خۆش دەبم ئـەوە لێـی خۆش دەبم.... هتد) من لەگەڵ بەندەم (واتە بە سۆزو میهرەبانیەوە ڕێنیـشاندەرو بە پاڵپشتی وە بە سەر خستنی کارەکانی لە دونیاو قیامەت) کـاتیّ یـادم دەکـات، ئەگەرلە ناخی خۆی یادی کردم (واتە بە تەنهایی یادی خوای گەورە بکات) منـیش (واتە خوای گەورە یادی بە پاداشت دەکا کە هیچ کەسـێکیش نـەزانی)، وە ئەگـەر لەناو خەڵك یادو باسی کردم، منیش لەلایەن باشترین کۆمـەڵ یـادی دەکـەم (واتـە لای باشـترین فریـشتەکانی جـا ئەمـەش ڕێزلێنانـە بـۆ بەنـدە)، وە ئەگـەر بەنـدەم بستێك لێم نزیك بوەوە (واتە لەخوا پەرستی بەڵام کەم بوو) من بە باڵێك لێی نزیك دەبمـەوە (واتـە لـە سـۆزو میهرەبانەیـەوە ڕێنیـشاندەرو بـە پاڵپـشتی) وە ئەگـەر بەندەم بەباڵێك لێم نزیك بوەوە (واتە خوا پەرستی زیاتر کرد) مـن بـە گـەزێك لێـی نزیك دەبمەوە (واتە لە سۆزو میهرەبانیەو ڕێنیشاندەرو بە پاڵپشتی زیاتر دەبێـت) وەئەگەر بەڕۆیـشتن بێـت بـۆ لام (واتـە خـوا پەرسـتی زۆرتـر بـوو) مـن بـە تاڵوکـە (هەروەلە) دێمە لای (واتە ئەو جارەیان زیاتر دەبێت لـە جـارانی پێـشتر لـە ڕووی سۆزو میهرەبانی و پاداشت و لێخۆشبوونی خوای گەورە).

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَسِيرُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ فَمَرَّ عَلَى جَبَلٍ يُقَالُ لَهُ جُمْدَانُ فَقَالَ « سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ ». قَالُوا وَمَا الْمُفَرِّدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ « الذَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتُ ». رواه مسلم (٦٩٨٤).

المفردون: الذاكرون الله كثيرا والمفرد الذى انفرد بأمر وجعله شغله الشاغل.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) کاتیّ بە ڕێگـایێکی مەککـەدا دەڕۆیـشت بـە تەنیـشت چیایەکی تێپەڕی کە پێی دەوترا جومدان، فەرمووی (المفردون) پێش کەوتن (واتە

بردیانـــه‌وه) ووتیـــان ئـــه‌ی پێغه‌مبـــه‌ری خـــوا (ﷺ) (المفـــردون) چ كه‌ســـانێكن؟ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی ئه‌و پیاو و ئافره‌تانه‌ن كه یادی خوای گه‌وره زۆر ده‌كه‌ن.

۞عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْرَابِيَّانِ فَقَالَ أَحَدُهُمَا مَنْ خَيْرُ الرِّجَالِ يَا مُحَمَّدُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ وَقَالَ الْآخَرُ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيْنَا فَبَابٌ نَتَمَسَّكُ بِهِ جَامِعٌ قَالَ لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. رواه أحمد (١٧٦٨٠) و المعجم الأوسط – الطبراني (٢٢٦٨).

واته: دوو (عه‌ره‌بی ره‌شماڵ نشین) هاتنه لای پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) یه‌كێكیان ووتـی ئه‌ی محمـد (ﷺ) باشـترین پیـاو كـێ یـه، پێغه‌مبـه‌ر (ﷺ) فـه‌رمووی ئه‌وكه‌سـه‌ی ته‌مـه‌نی درێـژبێت و كاریـشی بـاش بێـت، ئـه‌وه‌ی تـریش ووتـی ئـاینی ئیـسلام شه‌رائیعی زۆر بووه له‌سه‌رمان ده‌رگایه‌ك (واته رێگایه‌كمان پـێ بڵـێ) ده‌سـتی پـێ بگرین وه كۆكه‌ره‌وه بێت پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی با هه‌رده‌م زمانـت تـه‌ربێت بـه یادی خوای گه‌وره.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ. رواه البخاري (٦٦٠).

معاني بعض الكلمات:

(يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ) يعني في ظل عرشه فلا يصيبهم وهج الحر في ذلك الموقف.

التيسير بشرح الجامع الصغير: ج١ ص ١٠٥٠.

(وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ) معناه اجتمعا على حب الله وافترقا على حب الله أي كان سبب اجتماعهما حب الله واستمرا على ذلك حتى تفرقا من مجلسهما وهما صادقان في حب كل واحد منهما. شرح النووي على صحيح مسلم: ج ٧ ص ١٢١.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی حەوت کەس هەیە لەژێر سێبەری عەرشی خوای گەورەن (چونکە ئەو ڕۆژە زۆر گەرمە، وە ڕۆژ لە سەر سەریانە جا هەر کەسە بە پێی کارو کردەوەی ڕوو دەچێت بەڵام ئەم حەوت چینە پارێزراون) لەو ڕۆژە هیچ سێبەرێك نیە تەنها سێبەری عەرشی خوای گەورە نەبێت:

١- پێشەوایەکی دادپەروەر.

٢- گەنجێك لەسەرەتایەوە بە ئاینی خوای گەورە پەروەردە بووبێت لە سەر خواپەرستی.

٣- پیاوێك دڵی بەمزگەوتەوە بەند بێت (واتە هەموو نوێژەکانی لەمزگەوت بکات، جا چاوەڕێی نوێژەکان بکات تا یەك لە دوای یەك لە مزگەوت جێبەجێیان بکات).

٤- دووکەس یەکتریان خۆش بووێت لەبەر خوای گەورە وە کۆبونەوە لەسەر ئەم بنەمایە وە کە لە یەکتریش جودابوونەوە هەر لەبەر خۆشەویستی خوای گەورە بێت (جا بزانە ئەگەر یەکێك موسڵمانێکی تەواو بوو دەبێت خۆشت بووێت لەبەر خوای گەورە ئەگەر براشت نەبێت، ناشبێ یەکێکت خۆش بووێت ئەگەر موسڵمان نەبێت لەبەر خوای گەورە ئەگەر براشت بێت جا ئەمە خۆشەویستی ڕاستیە بۆ خوای گەورە).

٥- پیاوێك ئافرەتێکی خانەدان و جوان داوای لێ بکات بۆ کاری خراپ ئەویش بڵێت من لە ترسی خوای گەورە ئەم کارە ناکەم

٦- پیاوێك خێر بکات بەدەستی ڕاست دەستی چەپی نەزانێت

٧- پیاوێك بەتەنیا یادی خوای گەورە بکات فرمێسك لەچاوەکانی بێتە خوارێ.

تێبینی: موسڵمانی ڕاستەقینە نابێ ڕقی لە هیچ مرۆڤێك بێتەوە وەك مرۆڤ (واتە ئەگەر بێ بڕواش بوو) بەڵام دەبێت ڕقمان لە کارە خراپەکانی بێتەوە، چونکە خوای گەور دەفەرمووێ (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي ءَادَمَ) واتە ئێمە ڕێزمان لە نەوەی ئادەم ناوە (وە هەروەها ئەمانیش دروستکراوی خوای گەورەن).

ئاگاداری: ئەو چینانەی کە لەژێر سێبەری عەرشی خوای گەورەن تەنها ئەو حەوت کەسە نینە بەڵکو زیاترن (الامام السيوطي) هەمووی باسکردووە لە کتابی (تمهيد الفرش).

❁عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- أَنَّهُ قَالَ « لاَ يَقْعُدُ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلاَّ حَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ ». رواه مسلم (٧٠٣٠).

(وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ) يعني في الملائكة المقربين. فيض القدير شرح الجامع الصغير ج ٥ ص ٤٩٤.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی دانیشتنی هەر کۆمەڵە کەسانێك کە یادی خوای باڵا دەست بکەن ئەوە بەدڵنیایی فریشتەکان باڵی سۆز و میهرەبانیان بەسەردا دەکێشی وە ئارامی بەسەر دڵیاندا دێت وە خوای گەورە باسی ئەو کەسانە دەکات لە لای فریشتە موقەڕەبەکانی خۆی (واتە فریشتە نزیکەکان

ئەمەش وەك ڕێزلێنانە بۆ بەندە كاتێ یادی خوای گەورە دەكەن جا هەر كەسێك دەیەوێت ناوی بێنن با زۆر یادی خوای گەورە بكات).

۞عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِىِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلاَئِكَةً سَيَّارَةً فُضْلاً يَتَتَبَّعُونَ مَجَالِسَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا مَجْلِسًا فِيهِ ذِكْرٌ قَعَدُوا مَعَهُمْ وَحَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِأَجْنِحَتِهِمْ حَتَّى يَمْلَئُوا مَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجُوا وَصَعِدُوا إِلَى السَّمَاءِ - قَالَ - فَيَسْأَلُهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ فَيَقُولُونَ جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ لَكَ فِى الأَرْضِ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيُهَلِّلُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيَسْأَلُونَكَ.

قَالَ وَمَاذَا يَسْأَلُونِى قَالُوا يَسْأَلُونَكَ جَنَّتَكَ. قَالَ وَهَلْ رَأَوْا جَنَّتِى قَالُوا لاَ أَىْ رَبِّ. قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا جَنَّتِى قَالُوا وَيَسْتَجِيرُونَكَ. قَالَ وَمِمَّ يَسْتَجِيرُونَنِى قَالُوا مِنْ نَارِكَ يَا رَبِّ. قَالَ وَهَلْ رَأَوْا نَارِى قَالُوا لاَ. قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا نَارِى قَالُوا وَيَسْتَغْفِرُونَكَ - قَالَ - فَيَقُولُ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ فَأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُوا وَأَجَرْتُهُمْ مِمَّا اسْتَجَارُوا - قَالَ - فَيَقُولُونَ رَبِّ فِيهِمْ فُلاَنٌ عَبْدٌ خَطَّاءٌ إِنَّمَا مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُمْ قَالَ فَيَقُولُ وَلَهُ غَفَرْتُ هُمُ الْقَوْمُ لاَ يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ ». رواه مسلم (٧٠١٥).

(وَحَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِأَجْنِحَتِهِمْ) معناه: أشار بعضهم لبعض بالنزول. المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج ج١٧ ص١٤.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە هەندێ فریشتەی هەیە دەسوڕێنەوە (لەسەر زەوی) كاری ئەم فریشتانە گەڕانە بەدوای ئەو دانیشتنانەی كەیادی خوای تێدا دەكرێت، كاتێ ئەم شوێنە دەدۆزنەوە كەیادی خوای گەورەی تێدا دەكەن لەگەڵیان دادەنیشن، ئینجا فریشتەكان ئاماژە بە یەكتر دەكەن بۆ ئەم شوێنە یەك لە دوای یەك دێن وە باڵەكانیان لە هەموو لایەكەوە لەسەر یەكتر دادەنێن هەتا لەنێوان ئەو كەسانەی كە دانیشتوون تاوەكو ئاسمانی دونیا

پردەکەنەوە، کاتێ ئەم دانیشتنە پەرتەی پێ کرا (فریشتەکان) بەرەو ئاسمان بەرز دەبنەوە، فەرمووی ئینجا خوای گەورە پرسیاریان لێ دەکا؟ وە خوای گەورە لەوان باشتر دەزانی (کە بەندەی چ دەکات)، پێیان دەفەرمووێ ئەوە لە کوێ هاتوونەوە؟ دەڵێن لای ئەو بەندانەی تۆ هاتووین کەلەسەر زەوی– (تسبیحات) و (الله أکبر) و (لا إله الا الله) و (الحمدلله)ی تۆیان دەکرد، وە داوایان لە تۆ دەکرد؟ خوای گەورە فەرمووی چ داوایەکیان دەکرد؟ دەڵێن داوای بەهەشتیان لێ دەکردی؟ خوای گەورە پێیان دەفەرمووێ ئایا ئەوانە بەهەشتی منیان بینیوە دەڵێن نەخێر ئەی پەروەردگارە، خوای گەورە دەفەرمووێ ئەی ئەگەر بەهەشتی من ببینن چی دەکەن! ، لە پاشان دەڵێن خوایە خۆیان بە تۆ دەپاراست، خوای گەورە پێیان دەفەرمووێ لە چ داوای پاراستنیان لێ دەکردم؟ دەڵێن لەئاگری (دۆزەخ) ئەی پەروەردگارە، خوای گەورە دەفەرمووێ ئایا ئەوانە ئاگری منیان بینیوە؟ دەڵێن نەخێر! خوای گەورە دەفەرمووێ ئەی ئەگەر ببینن چ دەکەن! لە پاشان دەڵێن داوای لێ خۆشبونیان لێ دەکردی، خوای گەورە دەفەرمووێ ئەوە لێیان خۆش بووم (واتە لەو کەسانەی کە دانیشتینە لەم شوێنە) وە ئەوەی داوایان کردبوو پێم دان (واتە ڕەزامەندی خوای گەورە لەگەڵ بەهەشت) وە ئەوانم پاراست لەوەی کەداوای پاراستنیان لێ کردبووم (واتە لە ئاگری دۆزەخ و ناخۆشیەکانی ڕۆژی دوایی)، دەڵێن ئەی پەروەردگارە کەسێك شایستەی ئەوە نیە (لێی خۆش بێ) چونکە بەوێدا تێ دەپەڕی لەگەڵیان دانیشت، خوای گەورە دەفەرمووێ لەویش خۆش بووم چونکە ئەم کەسانە ئەوەی لەگەڵیان دانیشێ سەر گەردان نابێت (واتە بچێتە دۆزەخ).

خێری صەڵاوات لێدان

﴿عَنْ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا طَيِّبَ النَّفْسِ يُرَى فِي وَجْهِهِ الْبِشْرُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصْبَحْتَ الْيَوْمَ طَيِّبَ النَّفْسِ يُرَى فِي وَجْهِكَ الْبِشْرُ قَالَ أَجَلْ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ مَنْ صَلَّى عَلَيْكَ مِنْ أُمَّتِكَ صَلَاةً كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَمَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَهَا. رواه احمد (١٦٣٥٢) و الطبراني في الكبير (٤٧٢٠) وغيرهما.

(وردّ عليه مثلها) أي يقول عليك صلاتي على وفق القاعدة أنّ الجزاء من جنس العمل.

واتە: ڕۆژێکیان پێغەمبەر (ﷺ) بە دەرونێکی پاك و ڕوخسارێکی مژدەدەر بینرا ووتیان ئەی پێغەمبەر خوا (ﷺ) بۆ وا ئەمڕۆ دەرونێکی پاك و ڕوخسارێکی مژدەدەرت پێوە دیارە فەرمووی بەڵێ یەکێك لەلای خوای گەورە هاتە لام ووتی هەر یەکێك لە ئومەتی تۆ صەلەواتێکت لەسەر بدا خوای گەورە (دە) چاکەی بۆ دەنووسرێت وە (دە) گوناهی لەسەر لا دەبات وە (دە) پلە و پایەی بەرز دەکاتەوە وە خوای گەورە صەڵاوتی لەسەر لێدەداتەوە (واتە هەر وەك ئەو صەڵاوەتی لەسەر پێغەمبەر لێداوە، جا صەڵاواتی خوای گەورە بەواتای ڕەحمەتوو لێخۆشبوون دێت بۆ بەندە).

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحَطَّ عَنْهُ عَشْرَ خَطِيئَاتٍ. رواه احمد (١١٩٩٨) و النسائي في الكبرى (٩٨٩١).

واتە: پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك صەلەواتێك لەسەر من بدا خوای گەورە (دە) صەڵاواتی لەسەر لێدەداتەوە وە (دە) گوناهی لەسەر لا دەبات.

جا لەو دوو فەرموودەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە یەکێك صەلەواتێك بڵێ ئەوە خوای گەورە ئەم پاداشتانەی پێدەدات هەروەك لەو خشتەی خوارەوە دیارە: **ووتنی** صلى الله عليه وسلم :

١- نووسینی چاکە	١٠×١٠= ١٠٠ لە ڕۆژێك	١٠٠× ٣٠ = ٣٠٠٠ لە یەك مانگ	٣٠٠٠×١٢ = ٣٦٠٠٠ لە یەك ساڵ	٣٦٠٠٠ ×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠ لە ٢٠ ساڵ
٢- سڕینەوەی گوناه	١٠×١٠= ١٠٠لە ڕۆژێك	١٠٠× ٣٠ = ٣٠٠٠ لە یەك مانگ	٣٠٠٠×١٢ = ٣٦٠٠٠ لە یەك ساڵ	٣٦٠٠٠ ×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠ لە ٢٠ ساڵ
٣- بەرز کردنەوەی پلەو پایە	١٠×١٠= ١٠٠لە ڕۆژێك	١٠٠× ٣٠ = ٣٠٠٠ لە یەك مانگ	٣٠٠٠×١٢ = ٣٦٠٠٠ لە یەك ساڵ	٣٦٠٠٠ ×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠ لە ٢٠ ساڵ

ئەگەر یەك بە (٧٠٠) بێت دەكاتە :

١- ٧٢٠٠٠٠ ×٧٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠٠ چاكەت بۆ دەنوسرێ لە (٢٠)ساڵ.

٢- ٧٢٠٠٠٠ ×٧٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە (٢٠) ساڵ.

٣- ٧٢٠٠٠٠ ×٧٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠٠ بەرز كردنەوەی پلەو پایە لە (٢٠) ساڵ.

خێری ووتنی (سبحان الله و بحمده)

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ". رواه البخاري (٦٤٠٥) و مسلم (٧٠١٨).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەكێك لە ئێوە ڕۆژێ سەد جار بڵێ (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) گوناهەكانی لەسەر لادەچێت ئەگەر وەك كەفی دەریا بێت.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِى سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلاَّ أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِ ». رواه مسلم (٧٠١٩).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەكێك بەیانیان و ئێواران ڕۆژی (سەد) جار بڵێ (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) هیچ كەسێك لە ڕۆژی دوایی ناتوانی لەمە چاكتر بەدەست بێنێت تەنها یەكێك نەبێ وەك ئەمە بڵێ یان زیاتر.

۞عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « أَلاَ أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلاَمِ إِلَى اللَّهِ »، قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلاَمِ إِلَى اللَّهِ، فَقَالَ « إِنَّ أَحَبَّ الْكَلاَمِ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ ». رواه مسلم (٧١٠٢).

واته: پێغه‌مبه‌رمان (ﷺ) به (أبي ذر)ی فه‌رموو پێت بلێم خۆشه‌ویسترین ووشه لای خوای گه‌وره چییه ووتم ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پێم بلێ خۆشه‌ویسترین ووشه لای خوای گه‌وره چییه فه‌رمووی (خۆشه‌ویسترین ووشه لای خوای گه‌وره (ئه‌وه‌یه بلێ)ی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ).

خێری ووتنی (سبحان الله)

۞عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ « أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ ». فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ قَالَ « يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيُكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ أَوْ يُحَطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ ». رواه مسلم (٧٠٢٧).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی هه‌یه له ئێوه نه‌توانی له هه‌ر ڕۆژێكدا هه‌زار چاكه به‌ده‌ست نه‌هێنێت یه‌كێك له‌وانه‌ی كه له خزمه‌تی دانیشتبوون پرسیاری كرد چۆن ده‌توانین هه‌زار چاكه به‌ده‌ست بێنین پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی (سه‌د جار ته‌سبیحاتی خوای گه‌وره بكه (واته بلێ سبحان الله) هه‌زار چاكه‌ی بۆ ده‌نوسرێت یان هه‌زار گوناهی له‌سه‌ر لاده‌چێت).

جا لە دوو خاڵ ئەمە باس دەکەین کە بزانین چاکە لە گەڵ سڕینەوەی گوناه هەریەك بە تەنها چەندە:

١- نووسینی چاکە بەووتنی (١٠٠) سبحان الله لەڕۆژێك (١٠٠٠) چاکەی بۆ دەنوسرێ سەیری خشتەی خوارەوە بکە ئەگەر چاکە:

یەك بە (١٠) بێت..

ئەگەر ١٠٠ سبحان الله لە رۆژیکدا بڵی ئەویش بە یەك خولەك تەواو دەبێت دەکاتە ١٠٠٠ × ١٠ =١٠٠٠٠چاکە لەیەك رۆژدا تەنها
٣٠×١٠٠٠٠= ٣٠٠٠٠٠ چاکە لە ١ مانگ
٣٠٠٠٠٠ ×١٢ = ٣٦٠٠٠٠٠ چاکە لە ١ ساڵ
٢٠×٣٦٠٠٠٠٠ = ٧٢٠٠٠٠٠٠چاکە لە ٢٠ ساڵ

ئەگەر یەك بە (٧٠٠) بێت ئەوە:

٧٢٠٠٠٠٠٠× ٧٠٠= ٥٠٤٠٠٠٠٠٠٠٠ چاکەت بۆ دەنوسرێت لە ماوەی (٢٠) ساڵ جا کەس هەیە ئەوە بزانێت وە ئەم یادە نەکات؟.

٢- سڕینەوەی گوناه بە ووتنی (١٠٠) سبحان الله لەڕۆژێك (١٠٠٠) گوناهت لەسەر لا دەچێت سەیری خشتەی خوارەوە بکە ئەگەر یەك بە (١٠) بێت..

ئەگەر ١٠٠ سبحان الله لە ڕۆژێکدا بڵێ ئەویش بە یەك خولەك تەواو دەبێت دەکاتە ١٠٠٠ × ١٠ =١٠٠٠٠ گوناه لا دەچێت لەیەك ڕۆژدا تەنها
١٠٠٠٠×٣٠= ٣٠٠٠٠٠ گوناه لا دەچێت لە ١ مانگ
٣٠٠٠٠٠ ×١٢ = ٣٦٠٠٠٠٠ گوناه لا دەچێت لە ١ ساڵ
٣٦٠٠٠٠٠×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠٠٠ گوناه لا دەچێت لە ٢٠ ساڵ

ئەگەر یەك بە (٧٠٠) بێت بۆ لا دانی گوناه ئەوە :

٧٢٠٠٠٠٠٠× ٧٠٠= ٥٠٤٠٠٠٠٠٠٠٠ گوناه لا دەچێت لە ماوەی (٢٠) ساڵ.

خێری ووتنی (الحمد لله)

۞عَنْ أَبِي مَالِكٍ الأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم « الطُّهُورُ شَطْرُ الإِيمَانِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلآنِ - أَوْ تَمْلأُ - مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَالصَّلاَةُ نُورٌ وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوبِقُهَا..».رواه مسلم (٥٥٦).

معاني بعض الكلمات:

(والحمد لله تملأ الميزان) أي: أجرها يملأ ميزان الحامد لله تعالى.

(والصلاة نورٌ) أي: لصاحبها في الدنيا، وفي القبر، ويوم القيامة.

(والصدقة برهان) أي: دليلٌ واضح على صحة الإيمان.

(والصبر ضياء) أي نور قوي تنكشف به الكربات. التيسير بشرح الجامع الصغير ج ٢ ص ٢٤١.

(والقرآن حجةٌ لك أو عليك) أي: إن عملت به فهو حجة لك، وإلا فهو حجة عليك (كل الناس يغدو فبائعٌ نفسه فمعتقها أو موبقُها) أي: كل إنسان يسعى، فمنهم من يبيع نفسه لله بطاعته فيعتقها من النار، ومنهم مَنْ يبيعها للشيطان والهوى فيهلكها.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی پاکی نیوەی ئیمانە، وە (الحمدلله) تەرازوو پڕ دەکات (تەرازووی پاداشت لە ڕۆژی دوایی)، وە (سبحان الله والحمدلله) نێوان ئاسمانەکان و زەوی پڕ دەکات (واتە لەپاداشت)، وە نوێژ ڕووناکیە (واتە بۆ خاوەنەکەی لە دونیا و ناو گۆڕ و ڕۆژی قیامەت)، وە خێرکردن بەڵگەیە (واتە بەڵگەی ڕوون و ئاشکرای ڕاستی ئیمانە)، وە ئارامگرتن ڕووناککەرەوەیە (واتە ڕووناکیەکی وا بە هێزە هەموو ناخۆشیەکان لا دەبات)، وە قورئان بەڵگەیەکی سەپێندراوە بۆت یا لە سەرت (واتە ئەگەر کاری پێ بکەی بەڵگەیە بۆ قیامەت بۆ ئازاد بوونت لە دۆزخ یاخود ئەگەر کاری پێ نەکەی بەڵگەی لە سەرت واتە شاهێدیت لە سەر لێدەدات لە ڕۆژی دوایی بۆ جێ بەجێ نەکردنی فەرمانەکانی خوای گەورە)، وە هەموو خەڵك هەوڵدەدەن (لەو دونیایە) جا هەیە نەفسی خۆی دەفرۆشێتە خوای گەورە (واتە هەرچی خوای گەورە فەرمانی پێ کردیە دەیکات بە پی ئەو توانایەی کە هەیەتی جا خوای گەورە لە ئاگری دۆزەخ ئازدی دەکات وە هەیە خۆی دەفرۆشێتە شەیتان و ئارەزوەکانی جا بە هیلاکی دەبا (بەرەو دۆزەخی دەبا).

خێری ووتنی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) لەگەڵ (سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ)

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ. رواه البخاري (٦٦٨٢) و مسلم (٧٠٢١).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی دوو ووشە هەیە لەسەر زمان سووکن، وە لەسەر تەرازوو گرانن، خۆشەویستی خوای بەخشندەن (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ).

خێری ووتنی
(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ)

۞عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ جُوَيْرِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ -صلى الله عليه وسلم- خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا (اي عند جُوَيْرِيَةَ) بُكْرَةً حِينَ صَلَّى الصُّبْحَ وَهِيَ فِي مَسْجِدِهَا ثُمَّ رَجَعَ بَعْدَ أَنْ أَضْحَى وَهِيَ جَالِسَةٌ فَقَالَ « مَا زِلْتِ عَلَى الْحَالِ الَّتِي فَارَقْتُكِ عَلَيْهَا »، قَالَتْ نَعَمْ، قَالَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- « لَقَدْ قُلْتُ بَعْدَكِ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ لَوْ وُزِنَتْ بِمَا قُلْتِ مُنْذُ الْيَوْمِ لَوَزَنَتْهُنَّ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ ». رواه مسلم (٧٠٨٨).

معاني بعض الكلمات:

(في مسجدها) أي: موضع صلاتها.

(لَوَزَنَتْهُنَّ) أي لترجحت تلك الكلمات على جميع أذكارك وزادت عليهن في الأجر والثواب. عون المعبود شرح سنن أبي داود ج ٤ ص ٢٥٩.

واتە: پێغەمبەری خوا (ﷺ) پاش نوێژی بەیانی لە مزگەوت تۆزێك زوو دەرچوو (جویرەی خێزانی پێغەمبەری (ﷺ) لە مزگەوت ماوە (واتە لە جێگای تایبەتی نوێژکردنی خۆی)، لە پاش چێشتەنگاو گەڕاوە بینی (جویرە) هەر وا دانیشتوە

(واتە لە نوێژی بەیانی تا چێشتەنگاو لە مزگەوتە لە شوێنی خۆی بوو) پێغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو تۆ چۆن بەجێم هێشتی هەر لەسەر ئەوە مایەوە (واتە هەر وا لە شوێنی خۆت دانیشتی خواپەرستی دەکەی) ووتی بەڵێ، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی لە پاش تۆ چوار ووشەم سێ جار ووت (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ)، ئەگەر ئەم ووشانە بکێشرێت لە هی تۆ زیاترە لە پاداشت لە وەی کە ئەورۆ ووتوتە لە زیکرکردن.

خێری ووتنی (لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰه)

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- فِي سَفَرٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَجْهَرُونَ بِالتَّكْبِيرِ فَقَالَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ »، فَقُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ « قُلْ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ ». رواه مسلم (٧٠٣٧) وغيره.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) بە (عبدللە)ی کوڕی قەیسی فەرموو پێتی نەڵێم گەنجینەك لە گەنجینەکانی بەهەشت چۆن بەدەست دێنی ووتم بەڵێ ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی بڵێ (لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ).

خێری ووتنی

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ وَكُتِبَ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنْ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ إِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْهُ. رواه البخاري (٦٤٠٣).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك لەڕۆژێکدا (سەد) جار بڵێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) وەك ئەوە بۆی هەیە بە ئەندازەی (دە) کۆیلەی ئازاد کردبێ وە (سەد) چاکەی بۆ دەنوسرێ وە (سەد) گوناهی لە سەر لادەچێت وە ئەو کەسە پارێزراو دەبێت لە شەیتان لە بەیانی تاکو ئێوارە وە هیچ کەسێك ناتوانی لەوە چاکتر بەدەست بێنێت (واتە لە ڕۆژی دوایی) لە چاکە کردن جگە لەو کەسەی کە ئەم کارەی (واتە زیکر)ی زیاتر ووتبێ.

بۆ زیاتر زانینی پاداشتی ئەم یادە دەتوانین بڵێین :

ووتنی (١٠٠) جار ئەم زیکرە لە ڕۆژێکدا وەك ئەوەیە (١٠) کەس ئازاد بکەیت وە (١٠٠) چاکەت بۆ دەنووسرێت وە (١٠٠) گوناهت لەسەر لادەچێت.

سەیری خشتەی سەروە بکە:

١- نوسینی چاکە ئەگەر یەك بە (دە) بێت: واتە ١٠٠ × ١٠ = ١٠٠٠

١٠٠٠ چاکە لە یەك رۆژ بە ٤ خولەك
١٠٠٠×٣٠= ٣٠٠٠٠ چاکە لە یەك مانگ
٣٠٠٠٠×١٢= ٣٦٠٠٠٠ چاکە لەساڵێك
٣٦٠٠٠٠× ٢٠ = ٧,٢٠٠,٠٠٠ چاکە لە ٢٠ساڵ

٢- ئازادکردن کۆیلە ئەگەر یەك بە (دە) بێت: واتە ١٠ × ١٠ = ١٠٠

بە٤خولەك ١٠٠ کەس ئازاد بکەی لە رۆژێك
١٠٠×٣٠= ٣٠٠٠ کەس لە یەك مانگ ئازاد بکەی
٣٠٠٠×١٢ = ٣٦٠٠٠ کەس لە ساڵێکدا ئازاد بکەی
٣٦٠٠٠×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠ کەس لە ٢٠ ساڵ ئازاد بکەی

٣- سڕینەوەی گوناه ئەگەر یەك بە (دە) بێت: واتە ١٠٠ × ١٠ = ١٠٠٠

١٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە یەك رۆژ بە٤ خولەك
١٠٠٠×٣٠= ٣٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە یەك مانگ
٣٠٠٠٠×١٢= ٣٦٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لەساڵێك
٣٦٠٠٠٠× ٢٠ = ٧٢٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە ٢٠ساڵ

جا ئەگەر خوای گەورە یەك بە (٧٠٠) بنووسی ئەوکاتە دەکاتە :

١- ٧٢٠٠٠٠٠ × ٧٠٠ = ٥,٠٤٠,٠٠٠,٠٠٠ چاکە لە ماوەی (٢٠) ساڵ.

٢- ٧٢٠٠٠٠× ٧٠٠ = ٥٠٤,٠٠٠,٠٠٠ کەس ئازاد بکەی لە ماوەی (٢٠) ساڵ.

٣- ٧٢٠٠٠٠٠× ٧٠٠ = ٥,٠٤٠,٠٠٠,٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە (٢٠) ساڵ.

جا موسڵمانی بە ڕێز توخوا چۆن ئەم هەڵە لە دەستی خۆت دەدەی پەلە بکە بۆ زیادکردنی چاکەو سڕینەوەی گوناهەکان هەتا لەدونیادا ماوی، چونکە ئەمڕۆ کارە لێپرسینەوە نییە، بەڵام لە ڕۆژی دوایی لێپرسینەوەیە کار نییە.

خێری ووتنی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

(قال بعض العلماء) وردت ايات قرآنية تدل على قولي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ:

واتە هەندێك لە زاناكان دەڵێن چەند ئایەتێك هەیە لە قورئان ئاماژە بە (لا الە الا الله) دەكات:

كقوله تعالى: " أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ " أنَّه لا إله إلاَّ الله. سورة ابراهيم (٢٤)

" إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ "اي لا إله إلاَّ الله ". سورة فاطر (١٠)

وَتَواصَوْا بالحَقِّ "اي بلا إله إلاَّ الله. سورة العصر (٣)

" قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ " بلا إله إلاَّ الله. سورة سباء (٤٦)

" وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُون " عن قول لا إله إلاَّ الله. سورة الصافات (٢٤)

" بَلْ جَاءَ بالحَقِّ وَصَدَّقَ المُرْسَلِين " هو لا إله إلاَّ الله. سورة الصافات (٣٧)

" يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا بالقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الحَيَاةِ الدُّنْيَا " هو لاَ إله إلاَّ الله. سورة ابراهيم (٢٧)

" وَيُضِلُّ اللهُ الظَّالِمِينَ " عن قول: لا إله إلاَّ الله. سورة ابراهيم (٢٧). اللباب في علوم الكتاب ج١٣ ص ١٨٠.

۞عَنْ أبي سعيد الخدري رضي الله عنه: عن رسول الله صلى الله عليه و سلم قال: قال موسى عليه السلام: يا رب علمني شيئا اذكرك به و أدعوك به قال: يا موسى قل: لا إله إلا الله قال: يا رب كل عبادك يقول هذا قال: قل لا إله إلا الله قال: لا إله إلا أنت رب إنما أريد شيئا تخصني به قال: يا موسى لو كان السموات السبع و عامرهن غيري و

الأرضيين السبع في كفة و لا إله إلا الله في كفة مالت بهن لا إله إلا الله. رواه الحاكم في المستدرك (١٩٣٦) وقال: صحيح الإسناد و النسائي في الكبرى (١٠٦٧٠).

واتـه: پێغەمبـەر (ﷺ) فەرموويـەتى پێغەمبـەر موسـى (ﷺ) فـەرمووى ئـەى پەروەردگارە شتێكم فێر بكە يادتى پێ بكەم وە داواشت بـەوى لـێ بكـەم، خـواى گەورە فەرمووى ئەى موسى (ﷺ) بڵێ (لااله إلا الله)، فەرمووى ئەى پەروەردگارە هەموو بەندەكان ئەمە دەڵێن، خواى گەورە فەرمووى بڵێ (لاالـه إلا الله) فـەرمووى (لااله إلا أنت) (واتە هيچ خوايەك نيە جگە لە تۆ) بەڵام مـن دەمـەوێت تايبـەت بـێ تەنها بە من، خواى گەورە فەرمووى ئەى موسى ئەگەر هاتوو حەوت ئاسمانەكان و ئەوانەى ئاوەدانيان كردووە (واتە فريشتە و مرۆڤ....هتد) جگە لەمن (واتە لە زاتى خواى گەورە) لەگەڵ حەوت زەويەكان لەلايەك بێ وە (لااله إلا الله)ش لەلايەك بێ، ئەوە (لااله إلا الله) لە هەمووان گرانترە.

۞عَنْ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قال سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ). رواه الترمذي (٣٣٨٣) و ابن حبان بترتيب ابن بلبان (٨٤٦) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموويەتى چاكترين ياد كردنەوەى خواى گەورە (لااله إلا الله) يە وە چاكترين پاڕانەوە (الحمدلله)يە.

۞عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ نُوحًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ قَالَ لِابْنِهِ إِنِّي قَاصٌّ عَلَيْكَ الْوَصِيَّةَ آمُرُكَ بِاثْنَتَيْنِ وَأَنْهَاكَ عَنْ اثْنَتَيْنِ آمُرُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ لَوْ وُضِعَتْ فِي كِفَّةٍ وَوُضِعَتْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فِي كِفَّةٍ رَجَحَتْ بِهِنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَوْ أَنَّ السَّمَوَاتِ

السَّبْعَ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ كُنَّ حَلْقَةً مُبْهَمَةً قَصَمَتْهُنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فَإِنَّهَا صَلَاةُ كُلِّ شَيْءٍ وَبِهَا يُرْزَقُ الْخَلْقُ وَأَنْهَاكَ عَنْ الشِّرْكِ وَالْكِبْرِ. رواه الإمام أحمد بن حنبل (٦٥٨٣). قال شعيب الأرنؤوط: إسناده صحيح

معاني بعض الكلمات:

(حلقة مبهمة) :مغلقة.

(قصمتهن): كسرتهن لا إله إلا الله.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی، پێغەمبەری خوا نوح (ﷺ) کاتێ مردنی نزیك ببوەوە بە کوڕەکەی فەرموو وەسیەتت دەکەم وە فەرمانت پێ دەکەم بە دوو شت وە بە نەکردنی دوو شت، فەرمانت پێ دەکەم بە (لااله إلا الله) ئەگەر هەر حەوت ئاسمانەکان و حەوت زەویەکان لەلایەك بێ وە (لااله إلا الله)ش لەلایەك بێ، ئەوە (لااله إلا الله) گرانترە، وە ئەگەر هاتوو هەر حەوت ئاسمانەکان و زەویەکان وەك حەلقەیێکی داخراو بێت ئەوە (لااله إلا الله) لەتیان دەکات وە دەیانکاتە دوو پارچە، وە (سبحان الله وبحمده) دوعایە بۆ هەموو شتێك وە هەر بەمە ڕزق و ڕۆزی بە دروستکراوەکان دەدا، وە فەرمانت پێ دەکەم کە هاوتا بۆ خوای گەورە پەیدا نەکەی لەگەڵ خۆ بەگەورە نەزانی، واتە (تەکەبور)ت نەبێ.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قَالَ عَبْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَطُّ مُخْلِصًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ مَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ. رواه الترمذي (٣٥٩٠) والنسائي في الكبرى (١٠٦٦٩).

معاني بعض الكلمات:

(حَتَّى تُفْضِيَ إِلَى الْعَرْشِ) أي تنتهي إليه.

(مَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ) أي وذلك مدة تجنب قائلها الكبائر من الذنوب.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەرکاتێ بەندەیەک بە دڵ بڵێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) (واتە دور بێت لە ڕیایی) ئەوە بە دڵنیایی هەر حەوت دەرگاکانی ئاسمانی بۆ دەکرێتەوە هەتاکو دەگاتە عەرشی خوای گەورە بە مەرجێك ئەو کەسەی ئەو یادە دەکات لەو ماوەیە لە گوناهە گەورەکان بەدوربێت.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ. رواه البخاري (٩٩).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی دڵخۆشترین کەس کە شەفاعەتی بۆ بکەم لە ڕۆژی قیامەت یەکێکە بە دڵێکی پاك وبێ گەرد یاخود لە ناخی خۆیەوە بڵێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ).

۞عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ كَانَ آخِرُ كَلاَمِهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ ». رواه ابو داود (٣١١٨) و الطبراني في الكبير(٢٢١).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر کەسێك دوا ووتەی لە دونیادا (لَاإِلَهَ إِلاَّاللهُ) بێ، دەچێتە بەهەشت.

بۆیە پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەی فەرموو « لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ». رواه مسلم (٢١٦٤).

واتە: لە لای ئەو نەخۆشانەتان کە نزیکە بمرن (لَاإِلَهَ إِلاَّاللهُ) بڵێن. ڕوونـاکی رب العالمین ڕوونکردنەوەی منهاج الطالبین ج ٢ ص ١٠٧.

خێری ووتنی

(أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلَّاهُوَ الحَيُّ القَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ)

عَنْ بِلاَلَ بْنَ يَسَارِ بْنِ زَيْدٍ مَوْلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ سَمِعْتُ أَبِى يُحَدِّثُنِيهِ عَنْ جَدِّى أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِى لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ غُفِرَ لَهُ وَإِنْ كَانَ فَرَّ مِنَ الزَّحْفِ ». رواه ابو داود (١٥١٩) و الترمذي (٣٥٧٧) وغيرهما.

قَوْلُهُ: [وَإِنْ كَانَ قَدْ فَرَّ مِنْ الزَّحْفِ]: قال أبو نعيم الأصبهاني: هذا يدل على أنَّ بعض الكبائر تُغفَر ببعض العمل الصالح. شذا الريحان في روائع رمضان ج ١ ص ١٥٧.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەكێك بڵێ « أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِى لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ » **ئەوە خوای گەورە لێی خۆش دەبێت ئەگەر لەبەرەی جەنگیش ڕای كردبێت (چونكە ڕاكردن لە بەرەی جەنگ تاوانێكی گەورەیە).**

موسڵمانی بەڕێز: هەر ووتنەكە بەتەنها مەرج نییە لە تۆبەكردن بەڵكو دەبێت بە كردەوەش بێت كاتی داوای لێخۆش بوون لە خوای گەورە دەكەیت دەبێت بەردەوام نەبێت لەو گوناهەی كە كردووتە هەروەك خوای گەورە لەم ئایەتە دەفەرموێت:

قال تعالى: (وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ) [آل عمران: ١٣٥].

واتە: ئەوانەی كە كاتێ كردەویەكی ناشرین دەكەن یا ستەم لە خۆیان دەكەن كە یادی خوای گەورەیان كردەوە ئینجا داوای لێبوردن دەكەن بۆ گوناهەكانیان، ئایا كێ هەیە لە گوناهەكان ببوری بێجگە لە خوای گەورە نەبێت، بەڵام بەردەوام نەبوون لە سەر ئەوەی كە كردوویانە لە كاتێكدا بزانن كە گوناهە.

۞عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَالَ دُبُرَ كُلِّ صَلاةٍ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلَّاهُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، غُفِرَ لَهُ، وَإِنْ كَانَ فَرَّ مِنَ الزَّحْفِ. رواه أبو داود (١٥١٩) والطَّبْرَانِيّ فِي الصَّغِيْرُ (٨٣٩).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك لە دوای نوێژەکان بڵێ «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِى لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» ئەوە خوای گەورە لێیخۆش دەبێت ئەگەر لەبەرەی جەنگیش ڕای کردبێت (چونکە ڕاکردن لە بەرەی جەنگ تاوانێکی گەورەیە). لە فەرموودەی پێش تر باسی مەرجەکانمان کرد کە لێخۆش بوون چۆن بە دەست دێنی.

۞عَنْ أَبُو هُرَيْرَةَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ (وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً). رواه البخاري (٦٣٠٧).

واتە: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی سوێند بێ بە زاتی الله من لە هەر ڕۆژێکدا زیاتر لە حەفتا جار دەڵێم (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْك) (واتە داوای لێخۆشبوون و گەڕانەوە دەکەم لە خوای گەورە).

جا ئیمانداری بەڕێز ئەوە پێغەمبەرمانە ﷺ لە ڕۆژێکدا حەفتا جار ئەمە دەڵێ ئەی ئێمەی گوناهبار دەبێت چەند جار ئەمە بڵێین؟؟؟.

خێری ووتنی (سبحان الله والله اكبر والحمدلله) لە پاش نوێژ

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - وَهَذَا حَدِيثُ قُتَيْبَةَ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ. فَقَالَ « وَمَا ذَاكَ ». قَالُوا يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّى وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَيَتَصَدَّقُونَ وَلاَ نَتَصَدَّقُ وَيُعْتِقُونَ وَلاَ نُعْتِقُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « أَفَلاَ أُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ

سَبَقَكُمْ وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلاَ يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ ». قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ « تُسَبِّحُونَ وَتُكَبِّرُونَ وَتَحْمَدُونَ دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ مَرَّةً ». رواه مسلم (١٣٧٥).

معاني بعض الكلمات:

(الدثور): جمع دثر؛ وهو المال الكثير، ويقع على: الواحد، والإثنين، والجمع.

(بالدرجات العلا): أي: إنهم حصَّلُوا الدرجات العلا، والنعيم المقيم وهو الجنة، بسبب حجهم وعمرتهم وجهادهم وصدقاتهم.

واتە: هەندێك لە هەژارە کۆچ بەرەکان هاتن بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) ووتیان سەرمایەدارەکان پلەو پایەیان بەرزبویتەوە وە لە ناو خۆشیەکانی بەهەشتن (واتە بەهۆی حەج و عومرە کردنو خێرو..هتد. ئەمەش بە پارە دەکرێت بەڵام ئەوان هەژارن ناتوانن) پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی لەبەر چی؟ ووتیان ئێمە چۆن نوێژدەکەین ئەوانیش وەك ئێمە نوێژ دەکەن وە چۆن بەڕۆژی دەبین ئەوانیش وەك ئێمە بەڕۆژی دەبن ئەوان خێر دەکەن بەڵام ئێمە ناتوانین خێر بکەین وە کۆیلەش ڕزگاردەکەن بەڵام ئێمە ناتوانین پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی شتێکتان فێر نەکەم دەگەنە ئەو کەسانەی کە لەپێش ئێوە بوون (واتە لە پاداشت) وە بەپێش ئەو کەسانەش دەکەونەوە کە لە دواتان دێن وەهەرگیز کەس لە ئێوە باشتر نابێ مەگەر ئێوە چ دەکەن ئەوانیش وا بکەن، ووتیان بەڵێ ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێمان بڵێ، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی پاش هەموو نوێژەکان سی و سێ جار بڵێن (سبحان الله والله اکبر والحمدلله).

۞عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ سَبَّحَ اللَّهَ فِى دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ فَتِلْكَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ». رواه مسلم (١٣٨٠).

واتـە: پێغەمبـەر (ﷺ) فەرموويـەتى هـەر يـەكێك لـە دواى هـەموو نوێژێكـدا، (سىوسـێ) جـار بڵـێ: (سُبْحَانَ الله) وە (سىوسـێ) جـار بڵـێ: (اَلْحَمْدُ لِلَّهِ) وە (سىوسێ) جار بڵێ: (اَللهُ أَكْبَرُ) وە بـۆ تـەواوكردنى (سـەد) جـارێكيش بڵـێ: (لاإِلَهَ إلاَّاللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)، خـواى گـەورە لە گوناهەكانى خۆش دەبێ، هەرچەندە وەكو كەفى سەر دەرياش بێت.

خێری ووتنی چوار ووشه بزانه كه خوای گه‌وره هه‌ڵیبژاردووه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى مِنْ الْكَلَامِ أَرْبَعًا سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ فَمَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ كُتِبَ لَهُ عِشْرُونَ حَسَنَةً وَحُطَّ عَنْهُ عِشْرُونَ سَيِّئَةً وَمَنْ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ فَمِثْلُ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمِثْلُ ذَلِكَ وَمَنْ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ كُتِبَ لَهُ بِهَا ثَلَاثُونَ حَسَنَةً أَوْ حُطَّ عَنْهُ ثَلَاثُونَ سَيِّئَةً). رواه أحمد بن حنبل (٧٩٩٩) و النسائي (١٠٦٧٦) و ابن أبي شيبة مصنفه (٢٩٨٢٧).

(إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى مِنْ الْكَلَامِ أَرْبَعًا) فهي مختار الله من جميع كلام الآدميين. التيسير بشرح الجامع الصغير ج ١ ص٤٩٤.

واتــه: پێغه‌مبــه‌ر (ﷺ) فه‌رموویــه‌تی خــوای گــه‌وره لــه‌ناو ووشــه‌كان چــواری هه‌ڵبژاردوه (واته هه‌موو ئه‌و ووشانه‌ی كه نــه‌وه‌ی ئــاده‌م بــه‌كاری ده‌هــێنی) (١ - سُبْحَانَ اللَّهِ ٢- وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ٣- وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ٤- وَاللَّهُ أَكْبَرُ) جا هــه‌ر یــه‌كێك ووتــی (سُبْحَانَ اللَّهِ) ئه‌وه (٢٠) چاكه‌ی بۆ ده‌نووسرێت وه (٢٠) گوناهی له‌سه‌ر لاده‌چێت، وه هه‌ریه‌كێك بڵێ (الْحَمْدُ لِلَّهِ) به هه‌مان پاداشته، وه هه‌ریه‌كێك بڵێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) به هه‌مان پاداشته، وه هه‌ریه‌كێك بڵــێ (اللَّهُ أَكْبَرُ) بــه هــه‌مان پاداشــته (واتــه (٢٠) چاكه له‌گه‌ڵ لادانی (٢٠) گونــاه)، وه هه‌ریــه‌كێك بڵــێ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) لــه ده‌روونــی خۆیــدا ئــه‌وه (٣٠) چــاكه‌ی بــۆ ده‌نووســرێت وه (٣٠) گونــاهی له‌ســه‌ر لاده‌چێت.

بۆ زیاتر زانین سەیری ئەم خشتەیە بکە ئەگەر یەکێك تـەنها ڕۆژی (١٠) جـار ئەمـە بڵێ وە ئەگەر خوای گەورە یەك بە (دە)ی بۆ حیساب بکـات: جـا چاکەکانی بـەم شێوە بۆ دەنووسرێت:

ووتنی ١٠ جار ئەم زیکرانە لە ڕۆژێکدا بڵێ	چاکە لە ڕۆژێك	چاکە لە مانگێك	چاکە لە ساڵێك	چاکە لە ٢٠ ساڵ
سُبْحَانَ اللّٰهِ	٢٠ × ١٠ =٢٠٠	٣٠ × ٢٠٠ =٦٠٠٠	١٢ × ٦٠٠٠ =٧٢٠٠٠	٢٠ × ٧٢٠٠٠ =١٤٤٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ	٢٠ × ١٠ =٢٠٠	٣٠ × ٢٠٠ =٦٠٠٠	١٢ × ٦٠٠٠ =٧٢٠٠٠	٢٠ × ٧٢٠٠٠ =١٤٤٠٠٠٠
لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ	٢٠ × ١٠ =٢٠٠	٣٠ × ٢٠٠ =٦٠٠٠	١٢ × ٦٠٠٠ =٧٢٠٠٠	٢٠ × ٧٢٠٠٠ =١٤٤٠٠٠٠
اللّٰهُ أَكْبَرُ	٢٠ × ١٠ =٢٠٠	٣٠ × ٢٠٠ =٦٠٠٠	١٢ × ٦٠٠٠ =٧٢٠٠٠	٢٠ × ٧٢٠٠٠ =١٤٤٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	٣٠ × ١٠ =٣٠٠	٣٠ × ٣٠٠=٩٠٠٠	١٢ × ٩٠٠٠ =١٠٨٠٠٠	٢٠×١٠٨٠٠٠= ٢١٦٠٠٠٠

به‌ڵام ئه‌م خه‌شته‌ی خواره‌وه ئه‌گه‌ر چاكه خوای گه‌وره یه‌ك به (٧٠٠) حیساب بكات:

ووتنی ١٠ جار ئه‌م زیكرانه له رۆژێكدا بڵێ	چاكه له رۆژێك	چاكه له مانگێك	چاكه له ساڵێك	چاكه له ٢٠ ساڵ
سُبْحَانَ اللَّهِ	١٠ × ٧٠٠ =٧٠٠٠	٣٠ × ٧٠٠٠= ٢١٠٠٠٠	١٢ × ٢١٠٠٠٠ =٢٥٢٠٠٠٠	٢٠ × ٢٥٢٠٠٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلَّهِ	١٠ × ٧٠٠ =٧٠٠٠	٣٠ × ٧٠٠٠= ٢١٠٠٠٠	١٢ × ٢١٠٠٠٠ =٢٥٢٠٠٠٠	٢٠ × ٢٥٢٠٠٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	١٠ × ٧٠٠ =٧٠٠٠	٣٠ × ٧٠٠٠= ٢١٠٠٠٠	١٢ × ٢١٠٠٠٠ =٢٥٢٠٠٠٠	٢٠ × ٢٥٢٠٠٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠
اللَّهُ أَكْبَرُ	١٠ × ٧٠٠ =٧٠٠٠	٣٠ × ٧٠٠٠= ٢١٠٠٠٠	١٢ × ٢١٠٠٠٠ =٢٥٢٠٠٠٠	٢٠ × ٢٥٢٠٠٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	٣٠ × ٧٠٠ = ٢١٠٠٠	٣٠ × ٢١٠٠٠ = ٦٣٠٠٠٠	١٢ ×٦٣٠٠٠٠ = ٧٥٦٠٠٠٠	٢٠×٧٥٦٠٠٠٠=١٥١٢٠٠٠٠٠

بۆ زیاتر زانین سەیری ئەم خشتەی خوارەوە بکە ئەگەر یەکێك تەنها ڕۆژی (١٠) جار ئەمە بڵێ وە ئەگەر خوای گەورە یەك بە (دە)ی بۆ حیساب بکات بۆ لادانی گوناهەکانی، جا گوناهەکانی بەم شێوەیە لە سەری لادەچێت:

ووتنی ١٠ جار ئەم زیکرانە لە ڕۆژێکدا بڵێ	لادانی گوناهەکانی لە ڕۆژێك	لادانی گوناهەکانی لە مانگێك	لادانی گوناهەکانی لە ساڵێك	لادانی گوناهەکانی لە ٢٠ ساڵ
سُبْحَانَ اللّٰهِ	١٠ × ٢٠ =٢٠٠	٢٠٠ × ٣٠ =٦٠٠٠	٦٠٠٠ × ١٢ =٧٢٠٠٠	٧٢٠٠٠ × ٢٠ =١٤٤٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ	١٠ × ٢٠ =٢٠٠	٢٠٠ × ٣٠ =٦٠٠٠	٦٠٠٠ × ١٢ =٧٢٠٠٠	٧٢٠٠٠ × ٢٠ =١٤٤٠٠٠٠
لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ	١٠ × ٢٠ =٢٠٠	٢٠٠ × ٣٠ =٦٠٠٠	٦٠٠٠ × ١٢ =٧٢٠٠٠	٧٢٠٠٠ × ٢٠ =١٤٤٠٠٠٠
اللّٰهُ أَكْبَرُ	١٠ × ٢٠ =٢٠٠	٢٠٠ × ٣٠ =٦٠٠٠	٦٠٠٠ × ١٢ =٧٢٠٠٠	٧٢٠٠٠ × ٢٠ =١٤٤٠٠٠٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	١٠ × ٣٠ =٣٠٠	× ٣٠ ٩٠٠٠=٣٠٠	٩٠٠٠ × ١٢ =١٠٨٠٠٠	=١٠٨٠٠٠×٢٠ ٢١٦٠٠٠٠

بەڵام ئەم خشتەی خوارەوە ئەگەر خوای گەورە گوناهەکانی لەسەر لابدات یەك بە (٧٠٠) بۆت حیساب بکات بە ووتنی هەر زیکرێك لەو زیکرانەی کە باسمان کردوە ئەوە بەم شێوەیە دەبێت:

ووتنی ١٠ جار ئەم زیکرانە لە ڕۆژێکدا بڵێ	لادانی گوناهەکانی لە ڕۆژێك	لادانی گوناهەکانی لە مانگێك	لادانی گوناهەکانی لە ساڵێك	لادانی گوناهەکانی لە ٢٠ ساڵ
سُبْحَانَ اللّٰهِ	٧٠٠ × ١٠ =٧٠٠٠	=٧٠٠٠ × ٣٠ ٢١٠٠٠٠	٢١٠٠٠٠ × ١٢ ٢٥٢٠٠٠٠=	٥٠٤٠٠٠٠٠ = ٢٥٢٠٠٠٠ × ٢٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ	٧٠٠ × ١٠ =٧٠٠٠	=٧٠٠٠ × ٣٠ ٢١٠٠٠٠	٢١٠٠٠٠ × ١٢ ٢٥٢٠٠٠٠=	٥٠٤٠٠٠٠٠ = ٢٥٢٠٠٠٠ × ٢٠
لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ	٧٠٠ × ١٠ =٧٠٠٠	=٧٠٠٠ × ٣٠ ٢١٠٠٠٠	٢١٠٠٠٠ × ١٢ ٢٥٢٠٠٠٠=	٥٠٤٠٠٠٠٠ = ٢٥٢٠٠٠٠ × ٢٠
اللّٰهُ أَكْبَرُ	٧٠٠ × ١٠ =٧٠٠٠	=٧٠٠٠ × ٣٠ ٢١٠٠٠٠	٢١٠٠٠٠ × ١٢ ٢٥٢٠٠٠٠=	٥٠٤٠٠٠٠٠ = ٢٥٢٠٠٠٠ × ٢٠
الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	= ٧٠٠ × ٣٠ ٢١٠٠٠	= ٢١٠٠٠ × ٣٠ ٦٣٠٠٠٠	= ٦٣٠٠٠٠× ١٢ ٧٥٦٠٠٠٠	١٥١٢٠٠٠٠٠=٧٥٦٠٠٠٠×٢٠

جا ئیمانداری بەڕێز: ئەگەر یەکێك ڕۆژانە (١٠٠) جار یاخود زیاتر ئەم زیکرانە بڵێ ئەوە بەو خشتانە دەتوانی بە شیوەیەکی نزیکی بۆ خۆی بزانی لە نووسینی چاکەو لادانی گوناه، جا با پەلە بکەین بۆ کۆکردنەوەی ئەم پاداشتانە وە لادانی گوناهەکانمان تا لە ژیاندا ماوین.

ڕازیبوونی خوای گەورە بزانە لە ڕۆژی دوای بە ووتنی ئەم زیکرە

۞عَنْ أَبِي سَلَّامٍ عَنْ خَادِمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ قَالَ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا حِينَ يُمْسِي ثَلَاثًا وَحِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثًا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رواه أحمد بن حنبل (١٨٩٦٧) و النسائي (١٠٤٠٠).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك بڵێ (رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا) کاتی ئێواران (سێ) جار وە کاتی بەیانیان (سێ) جار ئەوە حقە لەسەر خوای گەورە لە ڕۆژی دوایی ڕازی بکا.

لە فەرموودەیەکی تر هاتووە:

۞ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَنْ قَالَ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ ». رواه أبو داود (١٥٣١) و ابن حبان بترتيب ابن بلبان (٨٦٣).

وقوله: (وجبت له الجنَّة) أي: من مات على ذلك فلا بدَّ له من دخول الجنَّة قطعًا.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك بڵێ (رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً) بەهەشتی بۆ واجب دەبێت (واتە لەسەر ووتنی ئەم ووشانە بمرێت ئەوە بە دڵنیایی دەچێتە بەهەشت).

خێری دوعا بزانە کە چ پاداشتی هەیە

﴿عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم- « مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ إِلاَّ قَالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بِمِثْلٍ ». رواه مسلم (٧١٠٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر موسڵمانێك دوعا بۆ برای خۆی بکا لە پەنهانی بە دڵنیایی فریشتە دەڵێن بۆ تۆش هەروا (واتە: بۆ نمونە ئەگەر یەکێك منداڵی برایەکی نەخۆش بوو هی ویش نەخۆش بوو وا سوننەتە دوعا بۆ منداڵی برایەکەی بکات چونکە فریشتەکانیش دوعا بۆ منداڵی وی دەکەن).

﴿عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ - صلى الله عليه وسلم - يَقُولُ « مَنِ اسْتَغْفَرَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ حَسَنَةً ». رواه الطبراني في مسند الشاميين (٢١٥٥). قال الهيثمي: اسناده جيد. ينظر في كتاب مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج ١٠ ص ٩١.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) دەفەرمووێ هەر یەکێك تکای لێخوش بوون بکات لە خوای گەورە بۆ ئیمانداران ئەوە خوای گەورە لە جیاتی هەر ئیماندارێك چاکەیەکی بۆ دەنووسی (جا موسڵمانی بەرێز بزانە جەندەها ملیۆن ئیماندار هەبووە وەئیستاش هەیە).

هەروها خوای گەورە لە قورئانی پیرۆز داوا لە پێغەمبەرەکەی (ﷺ) دەکات کە دوعا بۆئیمانداران بکات کە دەفەرمووێت :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ (سورة طه ١٩).

هــەروەها پێغەمبــەر نــوح (ﷺ) دەیفــەرموو (رَّبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِناً وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) [سورة نوح ٢٨].

ئاگاداری: لەم دوو ئایەتە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە یەکەم جار وا سوننەتە دوعا بۆ خۆت وخانەوادەکەت بکەی ئینجا بۆ ئیمانداران (واتە هەردوو ڕەگەز پیاو و ئافرەت).

ئاگاداری: ئیمانداری بەڕێز زۆر جاران دەبینین هەندێك لە موسڵمانان دەڵێن زۆر دوعامان کرد دوعامـان قبـووڵ نـابێ بـەڵام لـەم فەرموودەیـە پێغەمبـەرمان (ﷺ) بۆمان باس دەکات ئەگەر دوعای چاکە بکەین چمان بۆ دەبێ:

۞ وروی عـن النبي (صـلى الله عليـه وسـلم): مَـا مِـنْ دَاعٍ يَـدْعُو إِلَّا كَـانَ بَـيْنَ إِحْـدَى ثَلَاثٍ إِمَّا أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يُدَّخَرَ لَهُ وَإِمَّا أَنْ يُكَفَّرَ عَنْهُ. موطأ امام مالك (٥٠٤) وينظر الي كتاب شرح صحيح البخارى. لابن بطال ج١٠ ص ١٠١

واتە: هەریەکێك دوعای چاکە بکات بە دڵنیایی خوای گـەورە یـەکێك لـەم سـێ شتانە بوومان قبووڵ دەکات یەکەم: یا دوعاکەمان قبووڵ دەبێ، دووەم: یا دەبێت پاداشت لە ڕۆژی دوایی، سێ یەم: یا دەبێت سڕینەوەی گوناهەکان.

ڕێگاكانی چوونە بەهەشت بزانە

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ النَّاسِ مُسْلِمٌ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنْ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ. رواه البخاري (١٣٨١). وفي رواية للبيهقي (٧٣٩٥) (وَيَكُونُونَ عَلَى بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فَيَقُولُونَ حَتَّى يَجِيءَ أَبَوَانَا فَيُقَالُ لَهُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَأَنْتُمْ وَأَبَوَاكُمْ بِفَضْلِ رَحْمَةِ اللَّهِ »

لم يبلغ الحنث: لم يبلغ الحلم.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر موسڵمانێك (سێ) منداڵی بمرێ بەمەرجێك باڵغ نەبووبن ئەوە بە دڵنیایی خوای گەورە بۆ بەهەشتیان دەبا (واتە دایك و باوك)لەبەر سۆزوبەخشندەی خوای گەورە. وە لە فەرموودەیەكی تر هاتووە كە (بیهقی) بۆمان دەگێڕێتەوە لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) كە دەفەرمووێ (منداڵەكان لە پێش یەكێك لە دەرگاكانی بەهەشت دەبن پێیان دەڵێن بڕۆن بۆ بەهەشت ئەوانیش دەڵێن تاكو دایك باوكمان نێن ناچین، پێیان دەڵێن، بڕۆن بۆ بەهەشت ئێوەو وباكو دایكتان لەبەر ڕەحمی خوای گەورە).

﴿ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا قَالَ ذُكِرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِمُعَاذٍ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ أَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ قَالَ لَا إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّكِلُوا. رواه البخاري (١٢٩).

قوله: (من لقي الله) أي من لقي الأجل الذي قدره الله يعني الموت. كذا قاله جماعة، ويحتمل أن يكون المراد البعث أو رؤية الله تعالى في الآخرة. فتح الباري ج١ ص٢٢١.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) بە (مَعَاذ) فەرمووی هەریكێك بچێتە لیقای خوای گەورە (جا لیقایەكە چ بە مردن بێ یاخود لە ڕۆژی دوایی) هاوتای بۆ خوای گەورە پەیدا

نـەکردبێت دەچـێتە بەهەشـت، ووتم مـوژدە بـە خـەڵك نـەدەم، پێغەمبـەر (ﷺ) فەرمووی نەخێر دەترسم پشت بەوە ببەستن چیتر نەکەن.

❁عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- أَنَّهُ قَالَ « أَتَانِي جِبْرِيلُ - عَلَيْهِ السَّلاَمُ - فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لاَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ ». قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ. قَالَ « وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ ». رواه البخاري (١١٨٠) و مسلم (٢٨٢).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی جبریل (سەلامی خوای لەسەر بێت) هات لام موژدەی پێ دام ئەگەر هەر یەکێك لە ئومەتی تۆ بمرێت (شرك) هاوتـای بۆ خـوای گەورە دانەنابێت دەچێتە بەهەشت، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەگەر داوێن پیـسی و دزیشی کردەبێت، جبریل (سەلامی خوای لەسـەر بێـت) فـەرمووی ئەگـەر داوێـن پیسی و دزیشی کردەبێت (واتە هەردەچێتە بەهەشت).

❁عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ لَا تَغْضَبْ فَرَدَّدَ مِرَارًا قَالَ لَا تَغْضَبْ. رواه البخاري (٦١١٦).

واتە: پیاوێك هاتە لای پێغەمبەر (ﷺ) ووتی ئامۆژگاریم بکـە، پێغەمبـەر (ﷺ) فەرمووی توڕەمەبە چەند جار داوای ئامۆژگـاری کـرد، پێغەمبـەر (ﷺ) دیسـەرموو توڕەمەبە.

ﷺعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: " لا تَغْضَبْ، وَلَكَ الْجَنَّةُ . رواه الطبراني في الاوسط (٢٣٥٣) :

واتــە: ابــو دەردا هاتــە لای پێغەمبــەر (ﷺ) ووتــی ئــەی پێغەمبــەر خــوا (ﷺ) كارێكم پــێ نیـشان بـدە ئەگـەر جێبــەجێم كـرد بـچمە بەهەشـت، پێغەمبــەر (ﷺ) فەرمووی تورەمەبە بەهەشتت بۆ دەبێت.

ئیمانداری بەڕێز: بۆیە پێغەمبەر خـوا (ﷺ) ئـەم ئامۆژگاریـەی كردینـە جونكـە هەموو شتێك لە پاش تورەبوون سەر هەڵدەدات وەك شەڕ و تەڵاق دان و كوشتن.. ...هتد.

بەڵام ئەو كەسانەی كە تورەبوونیان بەدەرناخەن لە نـاخی خۆیـان دەهێڵنـەوە خوای گەورە مەدحییان دەكات هەر وەك لەم ئایەتە دەفـەرمووێ {وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ} [آل عمران:١٣٤].

واتــە: ئەوانــەی ڕقــی بــەتینی خویــان دەخۆنــەوە (واتــە لــە نــاخی خۆیــان دەهێلنەوە) وە خەڵك دەبوورن خوای گەورە خۆشیانی دەوێـت، جـا بزانـە ئەگـەر دەتەوێت خوای گەورە تۆی خۆش بوێ لە كاتی تورە بوون لە خەڵك ببورە.

ﷺعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَأْبَى قَالَ مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى. رواه البخاري (٧٢٨٠).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئومەتەكەم هەموو دەچێتە بەهەشت تـەنها ئەوەی كە نەیەوێت ووتیان ئەی پێغەمبەر خوا (ﷺ) كێ هەیە (بەهەشتی) نەوێت، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەوەی مل كەچو گوێڕایەڵیم بێت دەچێتە بەهەشـت وە هەركەسێك گوێڕایەڵیم نەكا ئەوە نایەوێت (واتە نایەوێت بچێتە بەهەشت).

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ – صلى الله عليه وسلم – قَالَ « مَا مِنْ أَحَدٍ يُدْخِلُهُ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ ». فَقِيلَ وَلاَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ « وَلاَ أَنَا إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي رَبِّي بِرَحْمَةٍ ». رواه مسلم (٧٢٩١).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هیچ یەکێك نییە بە کاروکردەوەی بچێتە بەهەشت، یەکێك ووتی تۆش ئەی پێغەمبەر خوا (ﷺ)، فەرمووی، منیش جگە لەوەی خوای پەروەردگار دامان نەپۆشی بەرەحمی خۆی (واتە ئەگەر رەحم و سۆزی خوای گەورە نەبێت هیچ کەسێك ناچێتە بەهەشت بە کاروکردەوەی).

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ. رواه البخاري (٦٥٢).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی پیاوێك بەرێگادا دەرۆیشت کەلە دارێکی دڕکاوی بینیی لەسەر رێگا لایدا، خوای گەورە سوپاس گوزاری کرد وە لێی خۆش بوو.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– « مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ فَقَالَ وَاللَّهِ لأُنَحِّيَنَّ هَذَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ لاَ يُؤْذِيهِمْ. فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ ». رواه مسلم (٦٨٣٦).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی پیاوێك بە رێگادا دەرۆیشت کەلە دارێکی لە سەر رێگایەکە بوو، ووتی والله ئەمە لا دەدەم تاکو موسڵمانان تووشی ئازار نەبن، (بەم کارە) بە بەهەشتی شاد کرد.

موسڵمانی بەرێز: بزانە بەس لادانی کەلە دار خێر نیە بەڵکو لادانی بەرد بێت یاخود لاشەی ئاژەڵی مرداربوو یاخود هەر شتێك کە ئازاری موسڵمانان بدات.

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ ال نَّبِيِّ – صلى الله عليه وسلم – قَالَ « لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلاً يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ ». رواه مسلم (٦٨٣٧).

معاني بعض الكلمات:

(يتقلب في الجنة) أي يتنعم بملاذها او يمشي ويتبختر. التيسير بشرح الجامع الصغير ج ٢ ص ٥٧٤.

(قطعها من ظهر الطريق) قال النووي: أي يتنعم في الجنة بملاذها بسبب قطعة الشجرة من الطريق وإبعادها عنه (كانت تؤذي الناس) أي كانوا يتأذون بها. مشكاة المصابيح (١٩٢٢).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی پیاوێکی بەختەوەرم بینیی لەناو رزق و رۆزی وخۆشیەکانی بەهەشت دەسوڕایەوە ئەویش بە هۆی بڕینی کەلە دارێکی شۆڕ ببوەوە لە سەر ڕێگایێك خەڵکی ئازار دەدا.

بەشی چوارەم

ئەم بەشە چەند بابەتی بەسوودی تیدایە

خێری سەلام کردن بزانە

۞عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ. فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- « عَشْرٌ ». ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ « عِشْرُونَ ». ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ « ثَلاَثُونَ ». رواه ابو داود (٥١٩٧) و معجم الكبير (٣٩٠) وغيرهما.

واتە: پیاوێک هاتە لای پێغەمبەر (ﷺ) ووتی (السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ)، وەڵامی سەڵاوەکەی داوە، ئینجا دانیشتن، ئینجا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی (دە) ئینجا پیاوێکی تر هات ووتی (السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ)، وەڵامی سەڵاوەکەی داوە، ئینجا دانیشتن، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی (بیست)، ئینجا پیاوێکی تر هات ووتی (السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ)، وەڵامی سەڵاوەکەی داوە، ئینجا دانیشتن، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی (سیی) واتای (دە و بیست و سیی) چاکەیە بۆی دەنووسرێت.

ووتنی سەلام ئەگەر لە (١٠) موسوڵمان بکەی لە یەك ڕۆژ جا ئەگەر یەك بە (١٠) دابنێین کەواتە: ١٠ × ١٠ = ١٠٠ چاکە لە ڕۆژێکدا:

بۆ زیاتر زانین سەیری ئەم خشتەی خوارەوە بکە:

١- ووتـــــني الـــــسلام عليكم	٢-ووتني السلام عليكم ورحمة الله	٣-ووتـــني الـــسلام علـــيكم ورحمة الله وبركاته
١٠×١٠=١٠٠ چاکە بە ڕۆژێك	٢٠×١٠ = ٢٠٠ چاکە بە ڕۆژێك	٣٠×١٠ = ٣٠٠ چـاکە بـــە ڕۆژێك
٣٠×١٠٠ = ٣٠٠٠ چاکە بە یەك مانگ	٣٠×٢٠٠=٦٠٠٠ چاکە بە یەك مانگ	٣٠٠ × ٣٠ = ٩٠٠٠چـاکە بـە یەك مانگ
١٢×٣٠٠٠ = ٣٦٠٠٠ چاکە بە ١ ساڵ	١٢×٦٠٠٠=٧٢٠٠٠ چاکە بە ١ ساڵ	١٢×٩٠٠٠=١٠٨٠٠٠چـــاکە بە١ساڵ
٣٦٠٠٠ ×٢٠ = ٧٢٠٠٠٠ چاکە بە٢٠ ساڵ	٢٠×٧٢٠٠٠=١٤٤٠٠٠٠چاکە بە ٢٠ساڵ	٢٠×١٠٨٠٠٠=٢١٦٠٠٠٠ چاکە بە ٢٠ساڵ

١- ٧٢٠٠٠ × ٧٠٠ = ٥٠٤٠٠٠٠٠ چاکەت بۆ دەنوسرێ بە ووتنی السلام علیکم لە (٢٠) ساڵ.

٢- ١٤٤٠٠٠ × ٧٠٠ = ١,٠٠٨,٠٠٠,٠٠٠ چاکەت بۆ دەنوسرێ بە ووتنی السلام علیکم ورحمە الله لە (٢٠) ساڵ.

٣- ٢١٦٠٠٠ × ٧٠٠ = ١,٥١٢,٠٠٠,٠٠٠ چاکەت بۆ دەنوسرێ بە ووتنی السلام علیکم ورحمةالله **وبرکاتە لە (٢٠) ساڵ.**

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَىَّ إِلاَّ رَدَّ اللَّهُ عَلَىَّ رُوحِى حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ ». رواه ابو داود (٢٠٤٣) و البيهقي (١٠٥٦٩) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك سەلاَوم لێ بکات (واتە بڵێت (السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ يا رسول الله) **ئەوە بە مسۆگەری خوای گەورە گیانم دەگەڕێنێتەوە لاشەم تاکو وەلاَمی سەلاَوەکەی بدەمەوە.**

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « لاَ تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَىْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ. رواه مسلم (٢٠٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ناچنە بەهەشت تاکو ئیمان نەهێنن و ئیمان ناهێنن تاکو یەکترتان خۆش نەوێ، پێتان بڵێم ئەگەر شتێك بکەن یەکترتان خۆش دەوێ، با سلاَو کردن لە نێوانتان بڵاوبێتەوە (واتە بەهەر موسڵمانێك گەیشتی سلاَوی لێ بکە).

۞عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ. رواه البخاري (١٢).

واته: پیاوێك پرسیاری له پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) كرد چ ڕه‌وشتێكی موسڵمان خێره ئه‌گه‌ر جێبه‌جێی بكات؟ فه‌رمووی (خواردن ببه‌خشی وه سه‌لاَو لـه كه‌سێك بكه‌ی كه بیناسی یا نه‌یناسی).

۞عَنْ أَبِي سُفْيَانَ الْحِمْصِيِّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلاَمِ ». رواه ابو داود (٥١٩٩) والبيهقي في شعب الإيمان (٨٧٨٧).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌موویه‌تی باشترین كه‌ستان لای خوای گه‌وره ئه‌و كه‌سه‌یه كه ده‌ست پێشخه‌ربێت له سه‌لام كردن.

۞عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلاَّ غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا ». رواه ابو داود (٥٢١٤) و الترمذي (٢٧٢٧).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌موویه‌تی هه‌ركاتێك موسڵمانان به‌یه‌ك بگه‌ن تۆقه له‌گه‌ڵ یه‌كتر بكه‌ن به دڵنیایی خوای گه‌وره لێیان خۆش ده‌بێت پێش ئه‌وه‌ی لێك جیا ببنه‌وه.

خێری ناوەکانی خوای گەورە بزانە

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ. رواه البخاري (٢٧٣٦) و مسلم (٦٩٨٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە نۆهەدو نۆ ناوی لێیە هەر کەسێك بیانژمێری دەچێتە بەهەشت.

ئیمانداری بەڕێز: ئەگەر دەتوێت بچی بۆ بەهەشت فەرموو ئەوە لەبەردەستە ناوەکان بیانژمێرە وە لەبەریان بکە وە هەوڵدە ماناکەشی بزانی، ئەمەش ناوە پیرۆزەکانی خوای گەورەیە:

{ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاق الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْحَفِيظُ الْمُقِيتُ الْحَسِيبُ الْجَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمُجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُحْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاجِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخِّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمُتَعَالِي الْبَرُّ التَّوَّابُ الْمُنْتَقِمُ الْعَفُوُّ الرَّءُوفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُقْسِطُ الْجَامِعُ الْغَنِيُّ الْمُغْنِي الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ النُّورُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ }.

بزانە لیقای خوای گەورە بۆ ئەو كەسەیە كە لیقای خوای پێخۆش بێ

❁عَنْ أَبِي مُوسَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ). رواه البخاري (٦٥٠٨) و مسلم (٦٩٩٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر كەسێك (لِقَاءَ) چاوپێكەوتنی خوای گەورەی پێخۆش بێ خوای گەورەش (لِقَاءَ) چاوپێكەوتنی وی پێخۆشە وە هەركەسێك (لِقَاءَ) چاوپێكەوتنی خوای گەورەی پێ ناخۆش بێ خوای گەورە (لِقَاءَ) چاوپێكەوتنی وی پێ ناخۆشە.

ئازاد بوون لە ڕۆژی مەحشر

❁عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن عَمْرٍو، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :"إِنَّ اللَّهَ سَيُخَلِّصُ رَجُلا مِنْ أُمَّتِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ سِجِلًّا كُلُّ سِجِلٍّ مَدُّ الْبَصَرِ، فَيَقُولُ لَهُ: أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظَلَمَكَ كَتَبَتِي الْحَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لا يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: بَلَى، إِنَّ لَكَ عِنْدِي حَسَنَةً، وَإِنَّهُ لا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ، فَيُخْرِجُ لَهُ بِطَاقَةً، فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ ورَسُولُهُ فَيَقُولُ: احْضُرْ وَزْنَكَ، فَيَقُولُ: مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السِّجِلاتِ؟ فَتَثْقُلُ الْبِطَاقَةُ، وَلا يَثْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْئًا". رواه الترمذي (٢٦٣٩) و أحمد (٦٩٩٤) والإمام عبد الله بن المبارك في مسنده (١٠٠).

(احْضُرْ وَزْنَكَ) أَيْ: احْضُرْ وَزْنَ عَمَلِك. تحفة الأحوذي (ج ٦ ص٤٣٨).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە پیاوێك لە ئوممەتی من ڕزگار دەكات كە نۆهەد و نۆ (سجل) تۆماری لەسەر نوسراوە كە هەر (سجل) تۆمارێك بە ئەندازەی دورترین شوێنە كەچاو دەیبینی، پێی دەفەرموێ ئایا هیچ لەم شتانە ڕەت دەكەیەوە؟ ئایا فریشتەكانم (ئەوانەی چاكە و خراپە دەنووسن) ستەمیان لێ كردی؟ دەڵێت نەخێر ئەی پەروەردگارە، خوای گەورە دەفەرموێت بەڵام تۆ

چاکەیەکت لای من هەیە، لەبەر ئەوە ئەوڕۆ ستەمت لێ ناکرێ، جا کارتێکی بۆ دەردێنن لە سەری نووسراوە (أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ ورَسُولُهُ)، خوای گەورە پێی دەفەرمووێ بڕۆ کاروکردەوەکانت ئامادەکە بۆ کێشان، جا دەڵێت ئەم کارتە وە ئەم (سجل) تۆمارانە چییە؟ جا کارتەکە گرانتر (واتە تەرازوی لای چاکەی گرانتر)دەبێت لەبەر ئەوەی هیچ شتێك کێشی نییە لەگەڵ ناوی خوای گەورە.

چۆن چاو دەپارێزی لە ئاگری دۆزەخ

۞عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رواه الترمذي (١٦٣٩) و البيهقي في شعب الإيمان (٧٩٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێت دوو چاو هەنە ئاگری دۆزەخ نایانسوتێنێت، چاوەکیان گریابێت لەترسی خوای گەورە (واتە فرمێسك بڕێژی)، وە چاوێك پاسەوانی بکات لە موسڵمانان لە ڕێی خوای گەورە.

ئەگەر تووشی خەم و پەژارە هاتی ئەم دوعایە بکە

۞عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَا قَالَ عَبْدٌ قَطُّ إِذَا أَصَابَهُ هَمٌّ وَحَزَنٌ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي إِلَّا أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمَّهُ وَأَبْدَلَهُ

مَكَانَ حُزْنِهِ فَرَحًا) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَعَلَّمَ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ قَالَ (أَجَلْ يَنْبَغِي لِمَنْ سَمِعَهُنَّ أَنْ يَتَعَلَّمَهُنَّ). رواه احمد (٤٣١٨) و ابن أبي شيبة (٣٢٩).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی نیە هەر بەندەیەك ئەگەر توشی خەم و پەژارە بێ ئەوە بڵێ (واتە ئەم دوعایە بكە) (اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي) ئەوە بە مسۆگەری خوای گەورە خەم وپەژارەکانی دەگۆڕی بۆ دڵخۆشی، ووتیان ئەی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) لەسەرمانە ئەم ووشانە فێر بین پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی بەڵێ ئەوەی گوێبیستی بێ دەبێ فێری بێت.

خێری خۆشەویستی لە ڕاهی خوای گەورە بزانە

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلْ). رواه احمد (٨٤١٧) أبو داود (٤٨٣٥) و الترمذي (٢٣٨٧).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەكێك لە ئێوە لەسەر ئاینی خۆشەویستەکانتانن، جا ببینن کە کێتان خۆش دەوێ (واتە ئەگەر خواو پێغەمبەر ئیماندارانت خۆش ویست ئەوە لەگەڵ ئەوان دەبی لە قیامەتدا وە ئەگەر زاڵم وستەمکارو کەسانی بێ بڕوات خۆش ویست لەگەڵ ئەوان دەبی لە قیامەتدا خوا پەنامان بدات ئامین).

۞عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ « وَمَا أَعْدَدْتَ لِلسَّاعَةِ ». قَالَ حُبَّ اللَّهِ وَرَسُولِهِ قَالَ « فَإِنَّكَ

مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ ». قَالَ أَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بَعْدَ الإِسْلاَمِ فَرَحًا أَشَدَّ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- « فَإِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ ». قَالَ أَنَسٌ فَأَنَا أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ بِأَعْمَالِهِمْ. رواه مسلم (٦٨٨١).

واتە: پیاوێك هاتە لای پێغەمبەر (ﷺ) ووتی کەی ڕۆژی دواییە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی چیت بۆ ڕۆژی دوایی ئامادە کردوە، ووتی خۆشەویستی خواو پێغەمبەرەکەی، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی تۆ لەگەڵ خۆشەویستەکانتی (واتە تۆ لە دونیا کێت خۆش دەوێ لە دوا ڕۆژ لەگەڵ ئەو دەبیت)، ئەنس دەڵێ ئێمە هیچ دڵمان وا خۆش نەبووە دوای ئیسلام بە خۆشیەکی زۆر وەك ئەوەی کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی تۆ لەگەڵ خۆشەویستەکانتی، ئەنس ووتی من خوا و پێغەمبەر (ﷺ) و ابابکر و عمرم خۆش دەوێت تکا کارم لەگەڵ ئەوانەبم هەر چەند کاروکردەوەشم وەك ئەوان نەبووە.

۞عَنْ مُعَاذُ بن جَبَلٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "قَالَ اللَّهُ " وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ". رواه مالك (٣٥٠٧) و الحاكم (٧٣١٤) والطبراني في المعجم الكبير (١٦٥٧٥).

قال سئل أبو حمزة النيسابوري عن (المتحابين)في الله عز و جل من هم فقال العاملون بطاعة الله المتعاونون على أمر الله.

قال أحمد فحدثت به أبا سليمان الداراني فقال قد يعملون بطاعة الله ويتعاونون على أمره ولا يكونون إخوانا في الله حتى يتزاوروا ويتباذلوا فقال أحمد صدق الله قال أبو عمر معنى التباذل أن يبذل كل واحد منهما ماله لأخيه متى احتاج. الاستذكار ج ٨ ص ٤٥١.

واتە: (معاذ) ووتی گوێم لە پێغەمبەر (ﷺ) بوو دەیفەرموو خوای گەورە فەرموویەتی (خۆشەویستی من واجب بووە بۆ ئەو کەسانەی کە لەبەرە من

یەکتریان خۆش دەوێ (واتە کاروکردەوەیان لەسەر مل کەچکردنی فەرمانی خوای گەورەیە وە هاوکاری یەکتر دەکەن لەسەر فەرمانی خوای گەورە)، هەروها بۆ ئەوانەی لە دانیشتنگاکانیان باسی من دەکەن،وە بۆ ئەوانەی هاوکاری یەکتر دەکەن (واتە بە پارە هەر کامەیان پیویستی بە یەکتر بێت ئەوە پێی دەبەخشی)، هەروەها بۆ ئەو کەسانەی لە بەر من سەردانی یەکتر دەکەن.

۞عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلاَلِى الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِى ظِلِّى يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلِّى ». رواه مسلم (٦٧١٣).

(يوم لا ظل إلا ظلي) أي لا يكون من له ظل كما في الدنيا والمراد أنه في ظله من الحر والوهج. التيسير بشرح الجامع الصغير ج١ ص٥٥٦.

قَالَ الْقَاضِي: ظَاهِره أَنَّهُ فِي ظِلّه مِنْ الْحَرّ وَالشَّمْس وَوَهَج الْمَوْقِف وَأَنْفَاس الْخَلْق قَالَ: وَهَذَا قَوْل الْأَكْثَرِينَ.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە لە ڕۆژی دوایی دەفەرموێت کا ئەوانەی کە لەبەرە من یەکتریان خۆشدەویست ئەوڕۆ ئەوان لە ژێر سێبەری خۆم سێبەریان لێدەکەم کە هیچ سێبەر نیە تەنها سێبەری من نەبێت (واتە ئەو سێبەرە وەك سێبەری دونیا نیە بەڵکو ئەو سێبەرە لە گەرماو تیشکی خۆر و ناخۆشیەکانی قیامەت دەتپارێزێت).

۞عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِىِّ -صلى الله عليه وسلم- «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخًا لَهُ فِى قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِى فِى

هَذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ لاَ غَيْرَ أَنِّ أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ فَإِنِّ رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ». رواه مسلم (٦٧١٤).

معاني بعض الكلمات:

(أرصده) أقعده يرقبه.

(المدرجة) بفتح الميم والراء هي الطريق.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی پیاوێك سەردانی برایەكی كرد لە گوندێكی تر، خوای گەورە لەسەر ڕێگای ئەم پیاوە فریشتەیەكی دانابوو چاوەڕوانی دەكرد كاتی هاتە لای فریشتەكە پـێ ووت بـۆ كـوێ دەچی، ووتـی دەمـەوێت بـچمە لای برایەك لەو گوندەیە، ووتی هیچ چاكەیەكی لەسەرت هەیە تـا چـاكەكەی بدەیـەوە، ووتی نا جگە لەوەی كە خۆشـم دەوێ لەبـەر خـوای گـەورە، ووتـی مـن نێـردراوی خوای گەورەم بۆ لای تۆ كە خوای گەورە تۆی خۆش ویستیە هـەر چـۆن لەبـەروی كەسانێكت خۆش ویستیە.

۞عَنْ مُعَاذِ بن جَبَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ يَغْبِطُهُمْ بِمَكَانِهِمْ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ. رواه احمد (٢٢٧٨٢)

قوله (يَغْبِطُهُمْ بِمَكَانِهِمْ النَّبِيُّونَ) وهي تمني نعمة على ألا تتحول عن صاحبها. تحفة الأحوذي بشرح جامع الترمذي ج٧ ص ٥٦.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویـەتی ئەوانـەی یـەكتریان خـۆش ویـستیە (لەبـەر خوای گـەورە) لـە ژێـر سـێبەری عەڕشـن كـە ئـەو ڕۆژەی هـیچ سـێبەر نیـە تـەنها سێبەری خوای گەورە نەبێت (واتە ئەو سێبەرە وەك سێبەری دونیا نیە بەڵكو ئەو سـێبەرە لــە گــەرماو تیـشكی خــۆر و ناخۆشـیەكانی قیامــەت دەتپارێزێـت)،

پێغەمبەرەکان و ڕاستگۆیەکان ئاواتی شوێنی وان دەخوازن بەڵام نەوەك لەسەرە وان لابچیٚ (ئەمە مانای ئەوە نیە ئەوان لە پێغەمبەرەکان بەرِێزترن چونکە ئەم سیفەتە زیاتر هی پێغەمبەرەکانە جا ئەوە تەنها لەبەر گەورەیی خوشەویستی یەکترە لە پێناوی خوای گەورە چونکە پێغەمبەرەکان خەڵکیان فێرکردوە چۆن لە پێناوی خوای گەورە یەکتریان خۆش بویٚ کەوابوو ئەوان لەپێشترن لە هەموو کەسانی تر بۆ ئەم جێگایە کە لە بەهەشتە).

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ. رواه البخاري (١٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی سوێند بیٚ بەو خوایەی کە گیانی منی بەدەستە، ئێوە ئیمان ناهێنن تاکو منتان لە دایەك و باوك و منداڵەکانتان خۆشتر نەوێت (کەوابوو ئیمانمان ئەو کاتە تەواو دەبێت کە پێغەمبەرمان (ﷺ) لە هەموو کەسێك خۆشتر بوێت جا ئەمە کارێکی گران نییە تا نەتوانین).

﴿عَنْ أَنَسٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ. رواه البخاري (١٦).

قال العلماء رحمهم الله: معنى حلاوة الإيمان استلذاذ الطاعات وتحمل المشقات في رضى الله عز وجل. ومحبة العبد لخالقه هى التزام طاعته والانتهاء عن معاصيه لقوله تعالى: (قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّهُ) [آل عمران: ٣١].

وكذلك محبة رسول الله هى التزام شريعته واتباع طاعته. شرح صحيح البخارى ـ لابن بطال ج ١ ص ٦٦.

واتـە: پێغەمبـەر (ﷺ) فەرموویـەتی سـێ کـەس هەیـە تـام و چێژی ئیمانیـان بینیوە (واتە خۆیان ماندو کردووە بۆ ڕەزامەندی خوای گەورە)، (یەکەمیان) خواو پێغەمبـەریان (ﷺ) لـە هـەموو کـەس خۆشـتر بوێـت (واتـە خۆشەویـستی خواوپێغەمبەرەکـەی (ﷺ) ئەوەیـە کـە جـێ بـەجێ کردنـی فەرمانـەکانی خـواو پێغەمبەرەکەیەتی (ﷺ)، (دووەمیان) کەسێکی خۆش بوێت باخۆشی نەوێت تەنها بۆ خوای گەورە نەبێت، (سێ یەمیان) با پێ نـاخۆش بێـت لـە گەڕانـەوەی بـۆ بـێ بڕوایی هەر وەکو ئەوەی پێ ناخۆش بێت کە فڕێ بدرێت بـۆ نـاو ئـاگر (واتـە ئـاگر چەند ناخۆشە ئەگەر خوانەخواستە بەسوتێ لە ناویدا بـا وا بزانـی گەڕانـەوەی لـە ئیمانەوە بۆ کوفر بەم شێوەیە).

ﷺعَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. رواه البخاري (٦١٦٨).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئێوە لەگەڵ خۆشەویستەکانتانن (واتـە لـە دونیا کێت خۆش دەوێت لە ڕۆژی دوایی لەگەڵ ئـەوان حەشـر دەکرێـی جـا ئەگـەر خواو پێغەمبەر (ﷺ) ئیماندارانت خۆشویست لە ڕۆژی دوایی لەگـەڵ ئـەوان دەبـی بەڵام خوانەخواست کەسانی بێ بڕوات خۆشویـست لـە ڕۆژی دوایـی لەگـەڵ ئـەوان حەشر دەکرێی).

ﷺعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن حَسَنِ بن حَسَنٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنَّ مِنْ مُوجِبَاتِ الْمَغْفِرَةِ إِدْخَالَ السُّرُورِ عَلَى أَخِيكَ الْمُسْلِمِ ". رواه الطبراني في المعجم الكبير (٢٧٣١) و الشهاب في مسنده (١١٣٩).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئەوەی دەبێتە هۆی لێخۆش بوونی خوای گەورە ئەوەیە كە خۆشی بخەیتە دڵی برای موسڵمانت.

بزانە ئەگەر خوای گەورە بەندەیەكی خۆشویست چی بۆ دەبێ

۞ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ فَقَالَ إِنِّى أُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحِبَّهُ - قَالَ - فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ ثُمَّ يُنَادِى فِى السَّمَاءِ فَيَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحِبُّوهُ. فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ - قَالَ - ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِى الأَرْضِ. وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ فَيَقُولُ إِنِّى أُبْغِضُ فُلاَنًا فَأَبْغِضْهُ - قَالَ - فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ ثُمَّ يُنَادِى فِى أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ فُلاَنًا فَأَبْغِضُوهُ - قَالَ - فَيُبْغِضُونَهُ ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ الْبَغْضَاءُ فِى الأَرْضِ ». رواه مسلم (٦٨٧٣).

شرح الحديث:

(إن الله إذا أحب عبدا دعا جبريل)قال العلماء محبة الله لعبده هي إرادته الخير له وهدايته وإنعامه عليه ورحمته وبغضه إرادته عقابه وشقاوته ونحوه وحب جبريل وملائكة يحتمل وجهين أحدهما استغفارهم له وثناؤهم عليه ودعاؤهم والثاني انه على ظاهره المعروف من الخلق وهو ميل القلب إليه واشتياقه إلى لقائه وسبب ذلك كونه مطيعا لله محبوبا له ومعنى يوضع له القبول في الأرض الحب في قلوب الناس ورضاهم عنه. الديباج على مسلم ج٥ ص٥٥١.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئەگەر خوای گەورە بەندەیەكی خۆشویست (خۆشەویستی خوای گەورە بۆ بەندە ئەوەیە كە رەحمەو هیدایەتو چاكەیە) بە جبریل دەفەرموێ من فلانم خۆش دەوێ تۆش خۆشت بوێ، فەرمووی، جبریلیش خۆشی دەوێ (خۆشەویستی فریشتە بە دوو واتە دێ یەكەكیان بەداوای لێ خۆش بوونە لای خوای گەورە بۆ كەسی بڕوادارو لەخواترسەكە دووەمیان وەك

خۆشەویستی دڵە کە پێخۆش کەسی بڕوادارەکە ببینی لەبەر ئەوەی گوێڕایەڵی فەرمانی خوای گەورەیە)، ئینجا لەئاسمانەوە بانگدەکرێت دەڵێت خوای گەورە فلانی خۆش ویست ئێوەش خۆشتان بوێ، جا ئەوەی لە ئاسمانە خۆشیان دەوێ، فەرمووی، ئینجا ڕەزامەندی بۆ دادەنرێت لەسەر زەوی (واتە دەبێت خۆشەویستی خەڵك)، ئەگەر خوای گەورە ڕقی لە کەسێك بووەوە (ڕق و تووڕەی خوای گەورە ئەوەیە کە توشی سزاو دۆزەخی بکات) بە جبریل دەفەرمووێ من ڕقم لە فلانە تۆش ڕقت لێ بێتەوە، فەرمووی، جبریلیش ڕقی لێدەبێتەوە، ئینجا لەئاسمانەوە بانگدەکرێت دەڵێت خوای گەورە ڕقی لە فلانی بووەوە، فەرمووی، جا ئەوەی لە ئاسمانە ڕقیان لێ دەبێتەوە، ئینجا لەو کەسانە دەژمێردرێ کە ئەوەی لەسەر زەوی ڕقیان لێ ببێتەوە.

بزانە نەخۆش چ ڕێزێکی هەیە لای خوای گەروە

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم- «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي. قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ. قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِى فُلاَنًا مَرِضَ فَلَمْ تَعُدْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي. قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ. قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطْعَمَكَ عَبْدِى فُلاَنٌ فَلَمْ تُطْعِمْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِى يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي. قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ قَالَ اسْتَسْقَاكَ عَبْدِى فُلاَنٌ فَلَمْ تَسْقِهِ أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِى». رواه مسلم (٦٧٢١).

معاني بعض الكلمات:

(مرضت فلم تعدني) أضاف المرض إليه والمراد العبد تشريفا له وتقريبا.

(أما علمت أنك لو عدته لو جدتني عنده) أي وجدت ثوابي وكرامتي.

وقال السبكي رضي الله عنه: سر ذلك أن المريض لا يروح إلى أحد بل يأتي الناس إليه فناسب قوله لوجدتني عنده. فيض القدير شرح الجامع الصغير ج ٣ ص ٢١٣.

واته: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە لە ڕۆژی قیامەت دەفەرمووێ ئەی نەوەی ئادەم من نەخۆش بووم بۆ سەردانت نەکردم (ئەمە مانای ئەوە نیە کە خوای گەورە نەخۆش دەکەوی نەخێر پاك و بێگەردی بۆخوای گەورەیە بەڵکو ئەمە ڕێزوپایەی نەخۆشە لای خوای گەورە)، ووتی ئەی پەروەردگارە چۆن سەردانت بکەم کە تۆ پەروەردگاری جیهانیانی، خوای گەورە فەرمووی ئەی نەتدەزانی کە بەندەی من فلاَن نەخۆش بوو سەردانت نەکرد نەتدەزانی ئەگەر سەردانت بکردبایە منت لە لای وی دەدیتەوە (واتە پاداشت وڕێزلێنانی خوای گەورە لای نەخۆشە کاتی سەردانی بکەی)، ئەی نەوەی ئادەم داوای خواردنم لێکردی خواردنت پێ نەدام، ووتی ئەی پەروەردگارە چۆن خواردنت بدەمێ کە تۆ پەروەردگاری جیهانیانی (واتە ڕزق و ڕۆزی هەموو بوونەوەر لای تۆیە تۆ ڕەزاقی، ئێمە پێویستیمان بەتۆیە)، خوای گەورە فەرمووی ئەی نەتدەزانی کە بەندەی من فلاَن داوای خواردنی لێکردی خواردنت پێ نەدا ئایا نەتدەزانی ئەگەر خواردنت پێ دابا ئەوە لە لای منت دەدیتەوە (واتە پاداشتی خوای گەورە لە ڕۆژی دوایی)، ئەی نەوەی ئادەم داوای ئاوم لێکردی ئاوت پێ نەدام، ووتی ئەی پەروەردگارە چۆن ئاوت بدەمێ کە تۆ پەروەردگاری جیهانیانی (واتە ئێمە داوات لێ دەکەین تۆ خاوەنی هەموو شتێکی)، خوای گەورە فەرمووی ئەی نەتدەزانی کە بەندەی من فلاَن داوای ئاوی لێکردی ئاوت پێ نەدا ئایا نەتدەزانی ئەگەر ئاوت پێ دابا ئەوە لە لای منت دەدیتەوە (واتە پاداشتی خوای گەورە لە ڕۆژی دوایی ئەوەیە کە هەرگیز تێنی نەدەکردی).

﴿عَنْ عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (مَا مِن مُسلمٍ يُصابُ بِمصيبَةٍ – وَجَعٍ أَو مَرضٍ – إلا كَان كفَّارَةَ ذُنُوبِهِ حَتى الشَوكَةُ يُشاكُهَا أَو النَّكبِةُ. البخاري في الأدب المفرد (٤٩٨)و ابن ماجه (١٥٩٨).

(النَّكبِةُ) والمراد هنا ما يصيب الإنسان من الحوادث التي فيها جراح من غير العدو كوقوعه من على دابته.

واته: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموويەتی نيیە هەر موسڵمانێك تووشی ناخۆشی یا ئازار یاخود نەخۆشی بێت بەدڵنیایی دەبێت داپۆشینی گوناهەكانی هەتاكو دڕكێك بچێت لاشەی یا بەهەر كارەساتێك (واتە وەك یەكێك تووشی بریندار بێت بە بێ شەڕ وەك بەر بوونەوە لە سەر ئەسپ، یا ڕووداوی سەیارە، یا لە ڕێگا كەوتن... هتد)، بەمەرجێك لە كاری خراپە تووشی ئەم ئازارو ناخوشیە نەبێت.

﴿عَنْ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا). رواه البخاري (٥٦٤٨).

واته: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموويەتی هەر موسڵمانێك بە دڕكێك ئازارێكی توش بێت یا لەوی زیاتر بێت (واتە لە ئازاری دڕك زیاتر بێت وەك لاشەی بریندار بێت بە چەقۆ یا بە ئامێرێك یا بەربێتەوە لە شوێنێك.. .. هتد كە ئەمانە هەمووی ئازاریان زیاترە لە دڕك) بەدڵنیایی خوای گەورە گوناهەكانی لەسەر لادەبات هەر وەكو چۆن دار پەلكی دەوەرێنی.

۞عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قال سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ (إِذَا عَادَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مَشَى فِي خِرَافَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَجْلِسَ فَإِذَا جَلَسَ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ فَإِنْ كَانَ غُدْوَةً صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنْ كَانَ مَسَاءً صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ). رواه أحمد بن حنبل (٦١٢) و ابن ماجه (١٤٤٢) و البزار (٦٢٠). تعليق شعيب الأرنؤوط: حديث صحيح وهذا إسناد رجاله ثقات رجال الصحيح.

معاني بعض الكلمات:

(خِرَافَة): أي في اجتناء ثمارها

(غمرته): أي علته وغطته وسترته.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ئەگەر پیاوێك بچێتە لای نەخۆشێكی موسڵمان ئەوە لە ناو (خِرَافَةِ) بەهەشت دەڕوات (واتە بەرەوبوومی بەهەشت كۆدەكاتەوە) هەتاكو دادەنیشی كاتی دانیشت ڕەحمەی خوای گەورە دایدەپۆشی، جا ئەگەر بەیانی بوو (واتە سەردانی نەخۆشەكەی كرد) ئەوە حەفتا هەزار فریشتە دوعای بۆدەكەن تا ئێواری، جا ئەگەر ئێوارە بوو (واتە سەردانی نەخۆشەكەی كرد) ئەوە حەفتا هەزار فریشتە دوعای بۆدەكەن تا بەیانی.

۞عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَحْضُرْ أَجَلُهُ فَقَالَ عِنْدَهُ سَبْعَ مِرَارٍ أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ إِلاَّ عَافَاهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ الْمَرَضِ ». رواه أبو داود (٣١٠٨) و الحاكم في المستدرك (١٢٦٨).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەكێك بچێتە لای نەخۆشێك كەئەجەلی نەهاتبێ ئینجا لای نەخۆشەكە حەوت جار ووتی (أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ) ئەوە بەدڵنیایی خوای گەورە شیفای نەخۆشەیەكەی دەدات كە تێدایە.

بزانە چۆن خۆت بەخوا دەپاریزی لەو ناخۆشیانەی کە دروستکراون

ﷺعَنْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ فِي أَوَّلِ يَوْمِهِ أَوْ فِي أَوَّلِ لَيْلَتِهِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ أَوْ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ. رواه الإمام أحمد بن حنبل (٤٤٧).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی هەر یەكێك لە سەرەتای ڕۆژ بوونەوەی یان لە سەرەتای شەودا (سێ جار بڵێ) بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) **هیچ شتێك زیانی پێ ناگەیەنێ لەو ڕۆژەدا یاخود لەو شەوەدا.**

ﷺعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ. رواه البخاري (٣٣٧١).

معاني بعض الكلمات:

(يعوذ) من التعويذ وهو الالتجاء والاستجارة.

(التامة) الكاملة في فضلها وبركتها ونفعها.

(هامة) كل حشرة ذات سم وقيل مخلوق يهم بسوء.

(لامة) العين التي تصيب بسوء وتجمع الشر على المعيون. وقيل هي كل داء وآفة تلم بالإنسان.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) پارێزگاری لەحسن وحسین دەكرد دەیفەرموو باوكتان (واتە پێغەمبەر ابراهیم(ﷺ)بە ووتنی (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ) **پارێزگاری لە اسماعیل و اسحاقی دەكرد بە**

ووشەکانی خوای گەورە کە تەواون هیچ کەم و کوڕیان نیە لەهەموو شەیتانەکانو زینـدەوەرە ژەهراویـەکان وە ئـەوەی لەسـەر زەوی دەڕوات وە لـە هـەموو چـاو پیسێکی کاریگەر.

ﷺعَنْ سَعْدَ بْنَ أَبِى وَقَّاصٍ يَقُولُ سَمِعْتُ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمٍ السُّلَمِيَّةَ تَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً ثُمَّ قَالَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لَمْ يَضُرُّهُ شَىْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ ». رواه مسلم (٧٠٥٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك بچێتە هەر جێگایەك پاشان بڵـێ (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) ئـەوە هـیچ شـتێك زیـانی پـێ ناگـەینی هەتاکو لەو جێگایە دەردەچێت.

ﷺعَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِىِّ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَقِيتُ مِنْ عَقْرَبٍ لَدَغَتْنِى الْبَارِحَةَ قَالَ « أَمَا لَوْ قُلْتَ حِينَ أَمْسَيْتَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ تَضُرَّكَ ». رواه مسلم (٧٠٥٥).

واتـە: پیاوێـك هاتـە لای پێغەمبـەر (ﷺ) ووتـی ئـەی پێغەمبـەری خـوا (ﷺ) دوێنـێ دوو پـشکەك پێـی وەدام پێغەمبـەر (ﷺ) فـەرمووی ئەگـەر هـاتوو ئەمـەت ووتبـا کـاتی شـەو (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) زیـانی پـێ نەدەگەیاندی.

ﷺعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ. رواه الطبراني في الكبير (٢٨٤).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك بەیانیان و ئێواران بڵێ (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) هیچ شتێك زیانی پێ ناگەینی.

بزانە بەبینینی بەهەشت هەموو ناخۆشیەکان لەبیردەکەی

۞عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُصْبَغُ فِى النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ فَيَقُولُ لاَ وَاللَّهِ يَا رَبِّ.

وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِى الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِى الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ بُؤْسًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُولُ لاَ وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا مَرَّ بِى بُؤْسٌ قَطُّ وَلاَ رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ ». رواه مسلم (٧٢٦٦).

وقوله: يؤتى بأنعم اهل الدنيا، فيصبغ فى النار صبغة: أى يغمس ويغرق. إكمال المعلم شرح صحيح مسلم ج ٨ ص ١٧١.

(وَالْبُؤْس): الشِّدَّة

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی یەکێك دەهێنن کە لە دونیا لە خۆشترین ژیان بووە بەڵام لە ئەهلی ئاگرە لە ڕۆژی دوایی، ئینجا لە ناو ئاگر سەروژێری پێ دەکەن (واتە نوقمی ناو ئاگری دەکەن)، ئینجا پێی دەڵێن ئەی نەوەی ئادەم ئایا هیچ خێرت بینیوە! ئایا هیچ خۆشیەکت بەلا تێپەڕیە! دەڵێ نا والله ئەی پەروەردگارە، یەکێکی تر دێنن کە لە دونیا لە ناخۆشترین ژیان بووە، بەڵام لە ئەهلی بەهەشتە، لەژێر نازو نیعمەتی بەهەشتدا دەسوڕێتەوە، ئینجا پێی دەڵێن ئەی نەوەی ئادەم ئایا هیچ خۆشیەکت بینیوە! ئایا هیچ ناخۆشیکت بەلا تێپەڕیە! دەڵێ نەخێر والله ئەی پەروەردگارە، هیچ خۆشیەکم نەبینیوە، وە هیچ ناخۆشیەکم بەلا تێنەپەڕییە.

داواکاریەکانی خوای گەورە بزانە بۆ بەندەکانی

﴿عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم - فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ « يَا عِبَادِى إِنِّى حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِى وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلاَ تَظَالَمُوا يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِى أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِى أُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِى أَكْسُكُمْ يَا عِبَادِى إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِى أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِى إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّى فَتَضُرُّونِى وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِى فَتَنْفَعُونِى يَا عِبَادِى لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِى مُلْكِى شَيْئًا يَا عِبَادِى لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِى شَيْئًا يَا عِبَادِى لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِى صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِى فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِى إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِى إِنَّمَا هِىَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلاَ يَلُومَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ ». رواه مسلم (٦٧٣٧).

معاني بعض الكلمات:

(قال الله تعالى يَا عِبَادِى) جمع عبد وهو شامل للإماء أي النساء بقرينة التكليف.

(إِنِّى حَرَّمْتُ) أي منعت (الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِى).

(وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا) أي حكمت بتحريمه عليكم وهذا وما قبله توطئة لقوله.

(فَلاَ تَظَالَمُوا) بشد الظاء وتخفف أصله تتظالموا أي لا يظلم بعضكم بعضاً

(يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ ضَالٌّ) أي غافل عن الشرائع قبل إرسال الرسل.

(إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ) وفقته للإيمان أو للخروج عن مقتضى طبعه.

(فَاسْتَهْدُونِى) سلوني الهداية (أَهْدِكُمْ) أنصب لكم أدلة واضحة على ذلك.

(يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ) لأن الخلق ملكه ولا ملك لهم بالحقيقة.

(فَاسْتَطْعِمُونِى) اطلبوا مني الطعام (أُطْعِمْكُمْ) أيسر لكم أسباب تحصيله.

(يَا عِبَادِى إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ) أي تفعلون الخطيئة عمداً.

(بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) أي تصدر منكم الخطيئة ليلاً ونهاراً.

(وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا) عام مخصوص بالشرك وما شاء الله أن لا يغفره.

(فَاسْتَغْفِرُونِى) اطلبوا مني المغفرة (أَغْفِرْ لَكُمْ) أي امحو أثر ذنوبكم واسترها عليكم.

(لَكُمْ يَا عِبَادِى إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّى فَتَضُرُّونِى وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِى فَتَنْفَعُونِى) أي لا يتعلق بي ضر ولا نفع فتضروني أو تنفعوني لأني الغني المطلق والعبد فقير مطلق. التيسير بشرح الجامع الصغير ج٢ ص ٣٥٢.

(عَنْ أَبِى ذَرّ الْغِفَارِى عَنِ النَّبِي (ﷺ): فِيمَا يَرْوِيهِ عَنِ رَبِّهِ تَعَالَى) گێڕدراوەتەوە لە (ئەبو زەڕ)ی (غیفاری) خوا لێی ڕازی بێ، ئەویش لە پێغەمبەر (ﷺ) ئەگێڕێتەوە، پێغەمبەریش (ﷺ) لە خوای گەورە ئەگێڕێتەوە.

(پێناسە) بزانە: بەم جۆرە حەدیسانە ئەگوترێ: (حەدیسی قودسی) واتە: حەدیسەکە ووشەو مانای لە لای خواوە هاتوە، بەڵام ناگاتە پلەی قورئان، وە حەدیسەکانی تری پێغەمبەر (ﷺ) مانای لە لای خواوە هاتوەو ووشەکەی هی پێغەمبەر (ﷺ).

(أَنَّهُ قَالَ) خوای گەورە فەرمووی: (يَا عِبَادِى) ئەی بەندەکانی من (إِنِّى حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِى) من ستەمو زۆرداریم لە سەر خۆم حەرام کردوەو نایکەم (وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا) هەروەها ستەمو زۆرداری لە نێوان ئێوەشدا حەرامم کردوەو (فَلاَ تَظَالَمُوا) کەواتە: ئێوەش ستەمو زۆرداری لە یەکتری مەکەن: وە ستەم لە خۆشتان مەکەن بە تاوان کردن.

بزانە: ستەمو زۆرداری: دەستدرێژی کردنە بۆ سەر ماف کەسێکی تر بە ناهەقو دوژمنایەتی، یان دەرچوونە لە سنوری خوا.

(يَا عِبَادِى كُلُّكُمْ ضَالٌّ) ئەی بەندەکانم ئێوە هەمووتان سەرلێشێواونو نەشارەزان لە ئایینی ئیسلام (إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ) تەنها ئەو کەسە نەبێ: کە من بیخەمە

سەر ڕێگای ڕاست(فَاسْتَهْدُونِي) کەواتە: ڕێگای ڕاست هەر لە من داوا بکەن (أَهْدِكُمْ) منیش شارەزای ڕێگای ڕاستتان ئەکەمو ئەتانخەمە سەر ڕێگای ڕاست.ئەی موسوڵمان، تەنها ڕێگای خواو پێغەمبەر ﷺ بگرەو بە دوای ڕێچکەکان مەکەوە؟ چونکە گومڕات ئەکەن، جگە لە خوا کەس ناتوانێ بتگەیەنێتە ڕێگای ڕاست، ئەوانەی تۆ دوایان ئەکەوی، وەکو تۆ سەر لێشێواون ئەگەر ڕێگای خواو پێغەمبەر (ﷺ) نەگرن.

(يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ) ئەی بەندەکانم ئێوە هەمووتان برسین (إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ) تەنها ئەوانە نەبێ: کە من خواردن‌و خواردنەوەیان ئەدەمێ (فَاسْتَطْعِمُونِي) داوای خواردەمەنی هەر لە من بکەن (أُطْعِمْكُمْ) منیش ئەتاندەمێ، واتە: ڕێگای وەدەستهێنانی خواردنتان بۆ ئاسان ئەکەم.

ئەی موسوڵمانی برسی‌و هەژار: با هاوارت هەر بۆ قاپی خودا بێ، چونکە هەر کەسێکی تر -جگە لە خودا- داوای خواردنی لێ بکەی، ئەویش وەکو تۆ پێویستی بە خودایە.

(يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ) ئەی بەندەکانم ئێوە هەمووتان ڕووتن (إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ) تەنها ئەو کەسە نەبێ کە من بەرگی بکەم (فَاسْتَكْسُونِي) داوای بەرگ هەر لە من بکەن (أَكْسُكُمْ) منیش بەرگتان ئەدەمێ، واتە: ڕێگای وەدەستهێنانی بەرگو پۆشاکتان بۆ ئاسان ئەکەم.

(يَا عِبَادِي) ئەی بەندەکانم (إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) ئێوە بە شەو و ڕۆژ گوناه ئەکەن (وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا) من ئەگەر حەز بکەم لە هەموو گوناهێك خۆش ئەبم جگە لە کافربوون (فَاسْتَغْفِرُونِي) داوای لێخۆشبوونی گوناه هەر لە من بکەن (أَغْفِرْ لَكُمْ)منیش لێتان خۆش ئەبم.

پێغەمبەر (ﷺ) ئەفەرموێ: ﴿كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ﴾ رواهُ الترمذی (٢٤٩٩)، هەموو ئادەمیزادان گوناهبارن، وە باشترینی گوناهباران تۆبەکارانن.

کەوابوو: ئەی موسوڵمان زوو تۆبە بکەو باری گوناھ لە سەر خۆت لادە، بە دڵو زوبان (أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ) بکە، واتـە: داوای لێخۆشـبوونی گونـاهم لـە خـودا ئەکـەم. بـۆ ئەوەی خوا لێت خۆش بێو ڕزقت فراوان بکاو غەمت لاببا.

(يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي) ئێوە ناگەنە ئەو ڕادەیە کە بتوانن زیان لە من بدەن (وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي) هـەروەها: ناشـگەنە ئـەو پلەیـە کـە بتـوانن سودم پێبگەیەنن، واتە: ئـەو چاکانەی خـودا لەگـەڵ بەنـدەکانی خـۆی ئـەکا، لـە ترسی زیان لێدانی خۆی نیەو بۆ سود پێگەیاندنی خۆیشی نیە، بەڵکو بۆ قازانجی ئەوانە، چونکە زۆر لەگەڵیان بە ڕەحمە. (يَا عِبَادِي) ئـەی بەنـدەکانم (لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ) ئەگــەر لــە یەکــەم کەســتانەوە تــا دواییینتــان (وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ) بــە ئادەمیزادتانــەوەو بــە جنۆکەتانــەوە (كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ) هەمووتان بێنە سەر دڵی چاکترین مرۆڤ لە ئێوە، واتە: ببنە مرۆڤێکـی لـەخواترس (مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا) ئەوە هیچ لە گەورەییو دەسەڵاتی من زۆرتر ناکـا، وە سودی خواپەرستی بۆ خۆتانە. (يَا عِبَادِي) ئەی بەنـدەکانم (لَـوْ أَنَّ أَوَّلَكُـمْ وَآخِـرَكُمْ) ئەگــەر لــە یەکــەم کەســتان تــا دواییینتــان (وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ) بــە ئــادەمیزادو جنۆکەتانەوە (كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ) هەموویان بێنـە سـەر دڵـی خراپترین مرۆڤ لە ئێوە، واتە: هەموو ببنـە پیـاوی خـراپ (مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا) ئەوەش هیچ لە گەورەییو دەسـەڵاتی مـن کـەم ناکاتـەوە، واتـە: ئێـوە خـوا بپەرستن، یان نەیپەرستن، بۆ خوایەتی خوا هـەروەك یەکـە.(يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ) ئـەی بەنـدەکانم ئەگـەر لە یەکـەم کەسـتانەوە تـا دوایـین کەستان، بـە ئـادەمیزادو جنۆکـەوە (قَامُوا فِـي صَـعِيدٍ وَاحِـدٍ) لـە دەشـتێکدا کـۆ ببنەوە (فَسَأَلُونِي) هەر کەسە داوای شـتێکم لێ بکـا (فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ) هـەر یەکە لەو هەموو خەڵکە د اواکراوەکەی خۆی بدەمێ (مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي) ئەوە هـیچ لـە گەنجینـەی لای خـۆم کـەم ناکاتـەوە (إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ) تـەنها وەك دەرزی چەند کەم ئەکاتەوە (إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ) ئەگەر لە ناو دەریـای هـەڵێنی، واتـە: بە دەرزی ئاوی دەریا کەم نابێتەوەو گەنجینەی خوداش کەم نابێتەوە. (يَا عِبَادِي)

ئەی بەندەکانم (إِنَّمَا هِيَ) ئەو کردەوە چاکانەو خراپانە (أَعْمَالُكُمْ) کردەوەی خۆتانە (أُحْصِيهَا لَكُمْ)من فەرمانم داوەتە فریشتەکانم: سەرژمێری کردەوەکانتان بکەن (ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا) ئینجا لە ڕۆژی دوایی دا دەیدەمەوە دەستتانو پاداشو سزاتان ئەدەم بەگوێرەی کردەوەکانتان: (فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا) جا هەرکەسێك بینی لە ڕۆژی دوایی چاکەی هەیەو پاداشی چاکەی دراوە (فَلْيَحْمَدِ اللهَ) با سوپاسی خوا بکا کە یارمەتی داوە بۆ چاکە کردن (وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ) وە هەر کەسێك بینی بە پێچەوانەوە خراپەی هەبوو و سزای خراپەی درا (فَلاَ يَلُومَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ) ئەوە با هەر خۆی بە تاوانبار دابنێو لۆمەی کەسی تر نەکا، چونکە بەخۆی لە ڕێگای خوای گەورە لایداوە.

بزانە: هەرچی ئیماندار بێو چاکەی هەبێ، ئەوە لە دونیاو قیامەت پاداشتی چاکەکانی ئەدرێتێ، بەڵام هەر کەسێك کافر بێ، ئەوە پاداشتی چاکەکانی هەر لە دونیا ئەدرێتێو بۆ قیامەت چاکەی نامێنێو بە هۆی خراپەکانی ئەچێتە دۆزەخ، لە هەموو خراپەکانی گەورەتر کافربوونە.

پێناسە: جنۆکە چینێکن خوا لە ئاگر دروستی کردون، وە بە هەموو وێنەیەك خۆیان ئەنوێنن، لە سەر وێنەی تایبەتیخۆیان کەس بە چاو نایانبینێ، ئەوان ئێمە ئەبینن، ژنو منداڵیان هەیەو کافرو موسوڵمانیان هەیە، شەیتان لە جنۆکە کافرەکانە.

ئینجا بزانە: خوای گەورە لەم حەدیسەدا هەڕەشەی کردوەو موژدەشی داوە، کەوابوو: هەرکەسێك بیەوێ لە هەڕەشەی خوا ڕزگاری ببێو بگاتە موژدەی خوا، هیچ کەمتەرخەمی ناکا لە خواپەرستی (عن أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ): مَنْ خافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ أَلاَ إِنَّ سِلْعَةَاللهِ غالِيَةٌ أَلاَ إِنَّ سِلْعَةَاللهِ الْجَنَّة) رواهُ الترمذي (٢٤٥٠)، واتە: هەر کەسێك ترسی هەبێ شەوڕۆیی ئەکا، هەرکەسێك شەوڕۆیی بکا ئەگاتە شوێنەکەی خۆیو ئەحەسێتەوە، ئاگاداربن: کوتاڵی خوا زۆر بە نرخە، ئاگاداربن کوتاڵی خوا بەهەشتە. واتە: بە هەرزان نایفرۆشێ. (ڕوونکردنەوەی الاربعین النواویە ص ٧١- ٧٢).

خێری چاندنی دەغڵ و دان یا دارو درەخت بزانە

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ. رواه البخاري (٢٣٢٠).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی نیـە هـەر موسـڵمانێك دارێـك بـچێنی یـاخود دغڵودان بچێنی، دەبێت خواردنی باڵندەیـەك یـا مرۆڤێـك یـاخود گیانلەبـەرێك، بـە دڵنیای دەبێتە چاکە بۆی (واتە بەخواردنی هەر دنکە گـەنمێك یـاخود مێوەجاتێـك چاکەی بۆ دەنووسرێت).

خێری ئارامگرتن لەسەر ناخۆشییەکان بزانە

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى. رواه البخاري (١٢٨٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) بە گۆرستانێك تێپەڕی ئافرەتێکی بینی دەگریا پێی فەرموو تەقوای خوای گەورە بکە، ئارام بگرە (ئافرەتەکە) ووتی وازم لێ بێنە تۆ وەك من تووشی ئەم کارەساتە نەبووی نەی ناسی (کە ئەمە پێغەمبەر (ﷺ)، یەکێك پێی ووت ئەمە پێغەمبەر (ﷺ)، هاتە لای دەرگای(مالی) پێغەمبەر (ﷺ) بینیی دەرگەوانی نیە ووتی نەم ناسی، پێغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو ئارام گرتن لە سەرەتای کارەساتەکەیە (واتە کاتی تووشی کارەساتێك دەبی دەبێ هەر ئەو کات بلێی انا لله وان اله راجعون ئینجا ئارام بگری چونکە پاداشتی خوای گەورە لەو کاتە زۆرە).

﴿عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « عَجَبًا لأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَاكَ لأَحَدٍ إِلاَّ لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ ». رواه مسلم (٧٦٩٢).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی بەڕاستی کاری ئیماندار هەمووی سەرسوڕهێنەرە چاکەی بۆی هەیە بۆ هیچ کەسێك نییە تەنها بۆ ئیماندار نەبێت ئەگەر خۆشیەکی توش بوو سوپاسی خوای کرد ئەوە دەبێت خێروچاکە بۆی، وەئەگەر ناخۆشیەکی تووش بوو ئارامی گرت ئەوە دەبێتە خێرو چاکە بۆی.

ﷺعَنْ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِىَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « لاَ يَصْبِرُ أَحَدٌ عَلَى لأْوَائِهَا فَيَمُوتَ إِلاَّ كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا أَوْ شَهِيدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا كَانَ مُسْلِمًا ». رواه مسلم (٣٤٠٥).

معاني بعض الكلمات:

(اللأواء): الشدة وضيق العيش

(شَفِيعًا أَوْ شَهِيدًا) وإما أن تكون أو للتقسيم وبكون شهيدا لبعض أهل المدينة وشفيعا لباقيهم إما شفيعا للعاصين وشهيدا للمطيعين وإما شهيدا لمن مات في حياته وشفيعا لمن مات بعد. تنوير الحوالك شرح موطأ مالك ج١ ص٢٠١.

واته: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك ئارام بگرێ لەسەر ناخۆشیەکانی ژیانی (واتە هەژاری و نەداری) ئینجا بمرێ بەدڵنیایی دەبمە تکاکاری (ئەگەر گوناهبار بێ) یا شاهێدی بۆدەدەم (ئەگەر مل کەچ بێ بۆ خواوپێغەمبەر (ﷺ) لە ڕۆژی قیامەت ئەگەر موسڵمان بێ.

ﷺعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ قَالَ إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ. يُرِيدُ عَيْنَيْهِ. رواه البخاري (٥٦٥٣).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە دەفەرمووێ ئەگەر بەندەم تاقیکردەوە بە نەمانی هەردوو خۆشەویستەکەی (واتە چاوەکانی چونکە چاو خۆشەویسترین ئەندامە لە لاشە) جا ئارامی گرت لەسەر نەمانی (چاوەکانی) خوای گەورە لە جیاتی نەمانی چاوەکانی پاداشتی بەهەشتی پێدەدا.

۞عَنْ عطَاء بن أَبِي رَباحٍ قَالَ: قَالَ لِي ابنُ عَباسٍ رضي اللهُ عنهما: ألا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هـذِهِ المرْأَةُ السَّوداءُ أتـتِ النَّبِيَّ - صلى الله عليه وسلم - فَقَالَـتْ: إنِّي أُصْرَعُ، وإنِّي أتَكَـشَّفُ، فـادْعُ الله تَعَـالَى لِي. قَـالَ: « إنْ شـئْتِ صَبَرتِ وَلَـكِ الجَنَّـةُ، وَإنْ شـئْتِ دَعَـوتُ الله تَعَـالَى أنْ يُعَافِيـكِ » فَقَالَـتْ: أَصْـبِرُ، فَقَالَـتْ: إنِّي أتَكَـشَّفُ فَادعُ الله أنْ لا أَتَكَشَّف، فَدَعَا لَهَا. رواه البخاري (٥٦٥٢) ومسلم(٦٧٣٦).

واتە: عطَاء وتی ابن عباس پێ وتم ناتەوێ یەك لە ئافرەتەكانی بەهەشتت پێ نیشان بدەم وتم بەڵێ، وتی ئەو ئافرەتە ڕەشە هاتە لای پێغەمبەر (ﷺ) وتی من خووی دەگرم (واتە: صُرَع) وە جل وبەرگ لەبەر خۆم دادەكەنم (واتە لە كاتی خووەكە ئاگام لە خۆم نامینێ بۆیە وادەكەم)، دوعام لۆ بكە لای خوای گەورە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەگەر دەتەوێت ئارام بگری بەهەشتت بۆ هەیە (واتە لەسەر ئەو نەخۆشیە)، وە ئەگەر دەتەوێت دوعات بۆ دەكەم خوای گەورە شیفات بدات، وتی ئارام دەگرم (واتە ڕازیمە بەو نەخۆشیە) ئینجا وتی من كاتی خوو(صرع) دەمگرێت جل وبەرگ لەبەر خۆم دادەكەنم دوعام لۆ بكە لای خوای گەورە جل و بەرگ لەبەر خۆم دانەكەنم، جا پێغەمبەر (ﷺ) دوعای بۆ كرد (واتە پاش دوعای پێغەمبەر (ﷺ) ئافرەتەكە لە كاتی خووەكە جل و بەرگی لەبەر خۆی نەدەكردەوە).

پاش خواردن و خواردنەوە چ بلێین باشە

﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا ». رواه مسلم (٧١٠٨) وغيره.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی خوای گەورە لەبەندەیەك ڕازی دەبێت كاتی خواردنێك دەخوات حەمدو سوپاسی خوای گەورە دەكات (واتە دەڵێت الحمدلله) یان خواردنەوەیەك دەخواتەوە حەمدو سوپاسی خوای گەورە دەكات (واتە دەڵێت الحمد لله).

جا موسڵمانی بەڕێز: ڕەحمو سۆزی خوای گەورە چەند گەورەیە بە ووشەیەك ڕەزامەندی خوای گەورە وەردەگریت جا تكا دەكەم لە كاتی خواردن و خواردنەوەیەك ووشەی (الحمدلله) لە یاد نەكەین بۆ ئەوەی ڕەزامەندی خوای گەورە بە دەست بێنین، جا بزانە وا سوننەتە پێش خواردن و خواردنەوە بڵێین (بسم الله):

﴿عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ كُنْتُ فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم فَقَالَ لِي « يَا غُلاَمُ سَمِّ اللَّهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ ».رواه مسلم (٥٣٨٨)

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی بسم الله بكە ئینجا نان بخۆ بەلام لای خۆت بخۆ(واتە هی پێش كەس مەخۆ كاتێ نان لەگەڵ یەكێك دەخۆی).

﴿عَنْ سَهْلِ بن مُعَاذِ بن أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "مَنْ أَكَلَ طَعَامًا، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلا قُوَّةٍ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ لَبِسَ ثَوْبًا، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ

غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلا قُوَّةٍ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ". رواه أبو داود (٤٠٢٥) و احمد (١٥٦٣٢) و الطبراني في المعجم الكبير (٣٨٩).

واته: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی هه‌ر یه‌كێك خواردنێكی خوارد، ئینجا ووتی حه‌مدو سوپاس بۆ ئه‌و خوایه‌ی كه‌ ئه‌م خوارده‌مه‌نیه‌ی پێ به‌خشیم وه‌ ڕزق و ڕۆزی پێدام به‌بێ هیچ هێزو توانای من، خوای گه‌وره‌ له‌ گوناهه‌كانی پێشووی خۆش ده‌بێت، وه‌ هه‌ر یه‌كێك جل و به‌رگێك له‌به‌ر بكات، ئینجا ووتی حه‌مدو سوپاس بۆ ئه‌و خوایه‌ی كه‌ منی داپۆشت وه‌ ئه‌م جل و به‌رگه‌ی پێ به‌خشیم به‌بێ هیچ هێزو توانای من، خوای گه‌وره‌ له‌ گوناهه‌كانی پێشووی خۆش ده‌بێت.

خێری شه‌و هه‌ڵسانه‌وه‌ بزانه

بسم الله الرحمن الرحيم

{ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ }. [الاسراء:٧٩]

۞عَنْ طَاوُسٍ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنْ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ" اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَوْ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ". رواه البخاري (١١٢٠).

واته: كاتێ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) شه‌و له‌خه‌و هه‌ڵده‌ستا بۆ شه‌و نوێژ ده‌یفه‌رموو: خوایه‌ حه‌مد (سوپاسگوزاری)هه‌ر شایسته‌ی تۆیه‌، تۆ ڕاگری ئاسمانه‌كان و زه‌وی

وە ئەوەی لە هەردووکیاندا هەیە حەمدو ستایش هەر شایستەی تۆیە، تۆ خاوەنی ئاسمانەکان و زەوی وە ئەوەی لە هەردووکیاندا هەیە حەمدو ستایش هەر شایستەی تۆیە، تۆ ڕووناکی ئاسمانەکان و زەوی وە ئەوەی لە هەردووکیاندا هەیە حەمد و ستایش هەر شایستەی تۆیە، تۆ پاشای ئاسمانەکان و زەوی حەمد و ستایش هەر شایستەی تۆیە، تۆ ڕاستی، وە پەیمانت ڕاستە، وە لیقای تۆ ڕاستە، وە فەرموودەکانت ڕاستن، وە بەهەشت ڕاستە، وە دۆزەخ ڕاستە، وە پێغەمبەران ڕاستن، وە محمد ڕاستە، وە ڕۆژی دوایی ڕاستە، خوایە موسڵمان بووم بە تۆ، وە ئیمانم پێ هێناوی وەپشتم بە تۆ بەستووە، وە بۆ لای تۆ گەڕامەوە وە لەبەر تۆ بەرەنگاریان بوومەوە، وە بەحوکمڕانی تۆ حوکمم کرد، لێم خۆش بە ئەوەی لەپێش و لە داهاتوە وە ئەوەی بە نهێنی و ئاشکرا کردوومە، تۆ هەر هەبووی لە سەرەتاو لە دواوەش هیچ خوایەك نییە تەنها تۆ نەبێت.

۞عَنْ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَعَارَّ مِنْ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ. رواه البخاري (١١٥٤).

(من تعار) بتشديد الراء أي استيقظ.

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر کەسێك بە شەو لە خەو هەڵسا ووتی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) لە پاشان ووتی خوایە لێم خۆشبە یا دوعای کرد خوای گەورە (قبول)ی دەکات، وە ئەگەر دەست نوێژی شوشت نوێژی کرد نوێژیەکەشی (قبول) دەکات.

۞عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :"عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ، فَإِنَّهُ دَأَبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ، ومَقْرُبَةٌ لَكُمْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَكْفَرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ، وَمَنْهَاةٌ عَنِ الإِثْمِ، وَمَطْرَدَةُ الدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ". رواه الترمذي (٣٥٤٩) والطبراني في الكبير (٦١٥٤) و البيهقي في شعب الإيمان (٣٠٨٧).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك لە ئێوە با شەو هەڵسێتەوە (واتە بۆ شەو نوێژ کردن و قورئان خوێندن یاخود یادی خوای گەورە بکات) لەبەر ئەوەی ئەمە رێی پیاو چاکانی پێش ئێوەیە، وە نزیك بوونەوەتانە لە خوای گەورە، وە رەشکەرەوەی گوناهەکانە، وە دوورخەرەوەیە لە تاوان، وە دەرچوونی نەخۆشیە لە لاشە.

گەورترین ووشەکانی لێخۆش بوون بزانە

۞عَنْ شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَيِّدُ الِاسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ قَالَ وَمَنْ قَالَهَا مِنْ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنْ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. رواه البخاري (٦٣٠٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: گەورەترین داوای لێخۆش بوون ئەوەیە کە بڵێ (اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ) **پێغەمبەر فەرمووی (ﷺ) هەر یەکێك بە رۆژ ئەمە بڵێ بە بڕوایەکی تەواو، ئەگەر بمرێ لەو رۆژە ئەو کەسە بە ئەهلی بەهەشت دادەنرێت،**

وه هەر یەکێك بەشەو ئەوه بڵێ بە بڕوایەکی تەواو ئەگەر بمرێ پێش ئەوەی بەیانی بکاتەوه ئەو کەسە بە ئەهلی بەهەشت دادەنرێت.

خێری سیواککردن

﴿عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَاكُ وَهُوَ صَائِمٌ مَالا أُحْصِي أَوْ أَعُدُّ. رواه البخاري (١٨٣١).

واتە: عامری کوڕی ربیعە دەڵێ پێغەمبەری خوام (ﷺ) دیت بە ڕۆژو بوو سیواکی زۆر دەکرد نەمدەتوانی بیانژمێرم.

﴿وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ وُضُوءٍ) وَقَالَتْ عَائِشَةُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَقَالَ عَطَاءٌ وَقَتَادَةُ يَبْتَلِعُ رِيقَهُ. رواه البخاري (١٩٣٣) وغيره.

معاني بعض الكلمات:

(أشق) أدخل عليهم المشقة والحرج.

(لأمرتهم) أمر إيجاب وإلزام وهذا دليل الاستحباب المؤكد.

(مطهرة) أي إن السواك ينظف الفم وينقيه ويقبل منه عبادته ويكثر له الأجر والمثوبة.

واتە: ابو هوریرە دەڵێ پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی ئەگەر نەبایە بارگرانی لەسەر ئومەتەکەم ئەوە فرمانم پێدەکردن بە سیواك کردن لە گەڵ هەموو دەست نوێژێکدا یان هەموو نوێژێك.

وە دایکی ئیمانداران عائیشە ڕەزاو ڕەحمەتی خوای لەسەر بێت دەڵێ پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی سیواك کردن پاککرەوی دەمە وە ڕازیبوونی خوای گەورەشە (واتە بە سیواك کردن خوای گەورە کارو کردەوەش قبوڵ دەکات

وه پاداشتيشى زۆر دهكا). وه (عطا و قتاد)ه دهڵێن تفهكهى قووت دهدات (واته ئهو ئاوهى به سيواك دهبێت, كاتى له ناو دهميدا سيواكى پێ دهكرد).

۞عَنْ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ أُتِيَ فَقَالَ مَا لِي أَرَاكُمْ تَأْتُونِي قُلْحًا اسْتَاكُوا لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَفَرَضْتُ عَلَيْهِمْ السِّوَاكَ كَمَا فَرَضْتُ عَلَيْهِمْ الْوُضُوءَ. رواه احمد (١٨٣٥) و الحاكم في المستدرك (٥١٧).

معانى بعض الكلمات:

(القلح): صفرة تعلو الأسنان من عدم التسوك.

(لولا أن أشق): أي لولا أن أثقِّل عليهم، من المَشَقَّة وهي الشِّدَّة.

واته: ههندێك هاتنه لاى پێغهمبهر (ﷺ) پێغهمبهر (ﷺ) فهرمووى لهبهر چى وا به ددان زهردى دێنه لام، سيواك بكهن ئهگهر نهبايه بارگرانى لهسهر ئومهتهكهم ئهوه فهرمانم پێ دهكردن به كردنى سيواك لهگهڵ ههموو نوێژهكان (واته نوێژه فهرزهكان) ههر وهكو چۆن دهست نوێژ لهسهريان فهرز كراوه (واته چۆن نوێژ بهبێ دهست نوێژ نابێ بهههمان شێوه دهست نوێژيش بهبێ سيواك نهبێت، دهمكرده فهرز بهلام بارگرانيه بۆيه نهمكرده فهرز).

بەترسان لەخوای گەورە لەگەڵ ڕووخۆشی دەچیتە بەهەشت

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَكْثَرَ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْأَجْوَفَانِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْأَجْوَفَانِ قَالَ الْفَرْجُ وَالْفَمُ قَالَ أَتَدْرُونَ أَكْثَرَ مَا يُدْخِلُ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ. رواه الترمذي (٢٠٠٤) و الإمام أحمد بن حنبل (٩٦٩٦).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی زۆربەی ئەوانەی کە دەچنە دوزەخ بە هۆی (الْأَجْوَفَانِ) (واتە دوو بۆشایی یا کون) ووتیان ئەی پێغەمبەرخوا (ﷺ) (الْأَجْوَفَانِ) چییە؟ فەرمووی دەم و دامێنە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی دەزانن زۆربەی ئەوانەی کە دەچنە بەهەشت بە چ دەچن؟ پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی تەقواکردنی خوای گەورەیە لەگەڵ ڕوو خۆشی (واتە هەردەم ڕووخۆش و دەم بە زردە خەنەیە وە گوفتاری خۆشە لە کاتی قسەکردن تورەو توند نییە).

جا ئیمانداری بەڕێز: بزانە کە ڕێگای بەهەشت چەند ئاسانە ئەم فەرموودە چەند گران بەهایە بۆ ئەو کەسەی کە تێ بگا و کاری پێ بکا وەهەروەها بۆ خۆپاراستن لە دۆزەخ کارێکی قورس نیە کە نەتوانین دەم و دامێنمان لێ نەپارێزین، جا دەتوانین دەممان بۆ کاری خراپ بەکار نەهێنین تا موسڵمانانی پێ ئەزیەت نەدەین چونکە ئەگەر لەو دونیایەش ڕزگارمان بێت لە قیامەت چۆن وەڵامی خوای گەورە دەدەینەوە، وەهەروەها بۆ خۆپاراستنی دامێنمان دەتوانین ژن بێنین، بەڵام ئەگەر نەتوانین ژن بێنین وا باشە بەرۆژو بین بۆ خوای گەورە تا ئەوکاتەی خوای گەورە دەرگای ڕەحمەتمان لێ دەکاتەوە تا ژیانی هاوسەری پێکبینین، جا داواکارین لە خوای گەورە دەم و دامێنمان بەپارێزی لە کاری ناڕەوا ئامین.

کەفارەتی دانیشتن کە قسەی ناڕەوای تێدا بووترێ

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا كَثُرَ فِيهِ لَغَطُهُ، فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ: سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ، كَانَ كَفَّارَةً لِمَا كَانَ فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ رواه احمد (١٠٤١٥) و البيهقي في شعب الإيمان (٦٢٨) و الطبراني في الأوسط (٦٥٨٥).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك دانیشت لە دانیشتگایەك ووتەی ناڕەوای زۆر تێدا کرا، با پێش ئەوەی هەڵسێ بڵێ (سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ) دەبێتە کەفارەتی ئەو دانیشتنەی کە قسەی ناڕەوای تێدا ووتراوە.

ئەگەر لەناو جێگاش بمری پلەی شەهیدی وەردەگری بەمەرجێك

﴿عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ ». رواه مسلم (٥٠٣٩).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەریەکێك بەڕاستی داوای شهیدی بکا ئەوە خوای گەورە بە پلەی شەهیدی دادەنێ ئەگەر لە ناو جێگاش بمرێ.

خێرو پاداشتی مردووشۆر و کفن و ناشتن

موسڵمانی بەڕێز: جا ئەگەر بزانی خێرو پاداشتی شۆردن وکفن وناشتن چەندە بڕواناکەم ئەوەی ژیر بێت ئەم خێرە لە دەستی خۆی بدات لە دەربارەی ئەم کارە چەند فەرموودەی دڵخۆشکەری هەیە بەڕاستی گرانبەهایە.

عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ اللَّخْمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَافِعٍ يُحَدِّثُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: مَنْ غَسَّلَ مُسْلِمًا فَكَتَمَ عَلَيْهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً، وَمَنْ حَفَرَ لَهُ فَأَجَنَّهُ أَجْرَى عَلَيْهِ كَأَجْرِ مَسْكَنٍ أَسْكَنَهُ إِيَّاهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ كَفَّنَهُ كَسَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقِ الْجَنَّةِ. رواه البيهقي في الكبير (٦٩٠٠).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەرکەسێ مردوویێك بشوا ئەگەر عەیب وکەم و کوڕیەك بەلەشیەوە هەبوو بیشارێتەوە لای خەڵك باسی نەکا خوای میهرەبان چل جار لێیخۆش دەبێ (لە فەرموودەکی تر هاتووە لە چل گوناهی گەورەی خۆش دەبی)، وە هەر کەسێك گۆڕێك بۆ یەکێك لێدا وە ژێر خاکی بکات پاداشتەکەی وەك ئەوەیە خانوویێك بە خێر بدات بەیەکێك تا ڕۆژی کۆتایی، وە هەر کەسێك مردوویێك کفن بکات خوای گەورە لە ڕۆژی دوای جل وبەرگی (سوندس) و (استبرەق)ی بەهەشتیانی لەبەردەکا.

هەروەها لە فەرموودەکی تردا هاتووە.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-« مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قِيرَاطَانِ ». قِيلَ وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ « مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ ». رواه البخاري (١٢٦١) ومسلم (٢٢٣٢) وغيرهما.

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەرکەسێ لەلای تەرمێك ئامادەبێ تاوەکو نوێژی لەسەردەکرێ بە ئەندازەی یەك (قیراط) خێری بۆ دەنوسرێ وە هەرکەسێ لەلای ئامادەبی تا وەکو دەنێژرێ خێری دوو (قیراط)ی بۆ دەنوسرێ هاوەڵەکان پرسیاریان کرد دوو (قیراط) چەندە ئەی پیغەمبەری خوا؟ فەرمووی بە ئەندازەی دوو شاخی گەورەن، هەروەها چەندەها فەرموودەی تر هەیە کە باس ئەو خێرە زۆرانە دەکات ئەگەر ئێمە ئەم کارە ئەنجام بدەین".

۞عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلاً لاَ يُشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلاَّ شَفَّعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ ». رواه مسلم (٢٢٤٢).

واتە: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر پیاوێکی موسڵمان بمرێ چل پیاو نوێژی جەنازەی لەسەر بکەن بەمەرجێك هاوتای (واتە شریکی) بۆ خوای گەورە پەیدا نەکردبێ بە دڵنیایی خوای گەورە تکاکەیان (واتە شەفاعەتیان) لەسەر مردوەکە قبووڵ دەکات.

خێری یارمەتی هەژاران بزانە

۞عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِى الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِى الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَاللَّهُ فِى عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِى عَوْنِ أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ ». رواه مسلم (٧٠٢٨).

معاني بعض الكلمات:

(نفس): أزال وفرج.

(كربة): شدة عظيمة، وهي ما أهم النفس، وغم القلب.

(ومن يسر على معسر): بإنظاره إلى الميسرة، أو بإعطائه ما يزول به إعساره ،أو بالوضع عنه إن كان غريما.

(يسر الله عليه): أموره ومطالبه.

(ومن ستر مسلما): بأن علم منه وقوع معصية فيما مضى، لم يخبر بها أحدا.

(ستره الله في الدنيا والآخرة): بألا يعاقبه على ما فرط منه.

(من سلك طريقا): بالمشي بالأقدام إلى مجالس العلم، ويتناول أيضا الطريق المعنوي: كالحفظ والمذاكرة والمطالعة والتفهم.

(يلتمس): يطلب.

(علما): شرعيا، قاصدا به وجه الله تعالى.

(سهل الله له طريقا إلى الجنة): بتيسير ذلك العلم الذي طلبه والعمل بمقتضاه أو علوم أخرى توصله إلى الجنة، ويحتمل أن يراد به تسهيل طريق الجنة الحسي يوم القيامة وهو الصراط.

(من بيوت الله): المساجد.

(السكينة):الطمأنينة والوقار. التحفة الربانية في شرح الأربعين حديثا النووية (٣٦)

(يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ) والتدارس قراءة بعضهم على بعض تصحيحا لألفاظه أو كشفا لمعانيه كذا قاله ابن الملك ويمكن أن يكون المراد بالتدارس المدارسة المتعارفة بأن يقرأ بعضهم عشرا مثلا وبعضهم عشرا آخر وهكذا فيكون أخص من التلاوة أو مقابلا لها والأظهر أنه شامل لجميع ما يناط بالقرآن من التعليم والتعلم إلا نزلت. مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ج ٢ ص١٠٥.

(وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ) يعني في الملائكة المقربين. فيض القدير شرح الجامع الصغير ج ٥ ص ٤٩٤.

(وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَله لَمْ يُسْرِع بِهِ نَسَبه)مَعْنَاهُ: مَنْ كَانَ عَمَله نَاقِصًا، لَمْ يُلْحِقهُ بِمَرْتَبَةِ أَصْحَاب الْأَعْمَال، فَيَنْبَغِي أَلَّا يَتَّكِل عَلَى شَرَف النَّسَب، وَفَضِيلَة الْآبَاء، وَيُقَصِّر فِي الْعَمَل.

واته: پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك خەمو پەژارەیەکی ناخۆش لە سەر یەکێك لا بدات (وەك نەخۆشیەك پێویستی بە یارمەتی هەبوو چ بە پارە یان بە خوێن بەخشین.. ....هتد) لە دونیا، ئەوە خوای گەورە لە خەمو پەژارو

ناخۆشیەكانی ڕۆژی دوایی دەیپارێزی، وە هەر یەكێك ببێتە بار سووكی بۆكەسێك كە باری نا لەبارببێت (واتە كەسێك قەرزدار بوو نەیدەتوانی قەرزەكەی هەموو بداتەوە یەكێك پارمەتیبدات قەرزەكەی لەسەر سووك بكات....هتد) ئەوە خوای گەورە لە دونیاو دوارۆژ كار ئاسانی بۆ دەكات بۆ داواكانی، وە هەریەكێك گوناه وكەموكوڕی موسڵمانێك نەدركێنی (واتە بە خەڵكی نەووت) ئەوە خوای گەورە لە دونیاو دوارۆژ گوناهەكانی دادەپۆشی (واتە خوای گەورە سزای نادات بەو تاوانانی كە ئەنجامی داوە)، وەخوای گەورە یارمەتی بەندە دەدات كاتی بەندە یارمەتی برای دەدات، وە هەر یەكێك ڕێگای زانست وەرگرتن بگرێتە بەر (واتە بۆ فێر بوونی شەریعتی ئیسلامی) ئەوە خوای گەورە ڕێگای بەهەشتی بۆ ئاسان دەكات، وە كۆبونەوەی هەر كەسانێك لەماڵێك لە ماڵەكانی خوای گەورە (واتە مزگەوتەكان) قورئان بۆ یەكتر دەخوێنن و باسیش دەكەن (واتە یەكتری فێرە قورئان خویندن دەكەن لە گەڵ تەفسیری قورئان) وە یان هەریەكە چەند ئایەتێك دەخوێنێت تاكو بۆ یەكتر ڕاست كەنەوە ئەگەر هەڵەیان هەبوو وە لە بیرنەكەن، ئەوە بەدڵنیایی فریشتەكان باڵی سۆز و میهرەبانیان بەسەریاندا دەكێشی وە بارانی ئارامی بەسەر دڵیان دێت وە خوای گەورە لای ئەوانەی كە لە لایەنە ناویان دێنی (واتە فریشتە نزیكەكان ئەمەش وەك ڕێزلێنانە بۆ بەندە كاتێ یادی خوای گەورە دەكەن جا هەر كەسێك دەیەوێت ناوی بێنن با زۆر قورئان بخوێنی)، وە هەر یەكێك كردەوەی چاكەی كەم بوو ئەوە بە هۆی عەشیرەتو یاخود باوكی (واتە با باوكی كەسێكی خوایی بێت) سوودی بۆ نابێ ئەگەر كاروكردەوەی خراپ بوو (كەوا بوو نابێ دڵمان بەوە خۆش بێت كە باوەكمان مەلایە یا شێخە یاخود سەیدە بەڵكو دەبێت كردەوەمان چاك بكەین تاكو لە دوارۆژ ڕزگارمان بێت).

خێرى چوونە بازار بزانە

۞عَنْ وَاسِعٍ قَالَ قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيَنِي أَخِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فَحَدَّثَنِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ وَبَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ). رواه الترمذي (٣٤٢٨) و ابن ماجه (٢٢٣٥).

واتە: پێغەمبەرمان (ﷺ) فەرموویەتی هەر یەکێك کاتیّ بچێت بۆ بازاڕ بڵێ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِير) خوای گەورە (ملیۆن) چاکەی بۆ دەنوسێ وە (ملیۆن) گوناهی لە سەر لا دەبات وە (ملیۆن) پلەوپایە بەرزی دەکاتەوە وە کۆشکێکی بۆ دروست دەکات لە بەهەشت.

جا موسڵمانی بەڕێز :

باسی یەکێك دەکەین کە ڕۆژێ یەك جار بچێت بۆ بازاڕ بەمەرجێك خەڵك ئەزیەت نەدا، نەزەر نەکات، تانج لە خەڵك نەدا واتە بۆ کاری پێویست بچێت نەك بۆ گوناه کردن جا سەیری ئەم خشتەی سەروە بکە:

١– نووسینی چاکە	١٠٠٠٠٠٠ چاکە لە یەك رۆژ	١٠٠٠٠٠٠ × ٣٠ = ٣٠٠٠٠٠٠٠ چاکە لە مانگێك	٣٠٠٠٠٠٠٠×١٢= ٣٦٠٠٠٠٠٠٠ چاکە لە ساڵێك	٣٦٠٠٠٠٠٠٠ ×٢٠= ٧٢٠٠٠٠٠٠٠٠ چاکە لە ٢٠ساڵ
٢– سڕینەوەی گوناه	١٠٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە یەك رۆژ	١٠٠٠٠٠٠ × ٣٠ = ٣٠٠٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لەمانگێك	٣٠٠٠٠٠٠٠×١٢= ٣٦٠٠٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە ساڵێك	٣٦٠٠٠٠٠٠٠ × ٢٠= ٧٢٠٠٠٠٠٠٠٠ سڕینەوەی گوناه لە ٢٠ ساڵ
٣– بەرزبوونەوەی پلەوپایە	١٠٠٠٠٠٠ بەرزبوونەوەی پلەوپایە لە یەك رۆژ	١٠٠٠٠٠٠ × ٣٠ = ٣٠٠٠٠٠٠٠ بەرزبوونەوەی پلەوپایە لە یەك مانگێك	٣٠٠٠٠٠٠٠×١٢= ٣٦٠٠٠٠٠٠٠ بەرزبوونەوەی پلەوپایە لە ساڵێك	٣٦٠٠٠٠٠٠٠× ٢٠= ٧٢٠٠٠٠٠٠٠٠ بەرزبوونەوەی پلەوپایە لە ٢٠ ساڵ
٤– دروست کردنی کۆشك لە بەهەشت	یەك کۆشك لە بەهەشت لە یەك رۆژ	٣٠×١ = ٣٠ کۆشك لە بەهەشت لە مانگێك	٣٠ ×١٢= ٣٦٠ کۆشك لە بە هەشت لە ساڵێك	٣٦٠ × ٢٠ =٧٢٠٠ کۆشك لە بەهەشت لە ٢٠ساڵ

لەکۆتایـــدا: لـــە خـــوای گـــەورە داواکـــارم بـــۆ ئـــەو کەســـانەی کـــە یارمـــەتیوهاوکاریان کـــردم خـــوای گـــەورە لـــە گوناهیـــان خۆشـــبێ وە ببێتـــە مایـــەی پاداشـــتی رۆژی دوایـــی وە لەگـــەڵ خۆشەویـــستمان محمـــد (ﷺ) حەشرمان بکات ئامین بەتایبەتی (ح . ر) خوای گەورە بۆی بکاتە پاداشتی بەردەوام تا رۆژی دوایی.

(لە دوعاکانتان بێ بەشمان مەکەن)

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم

ترجمة بعض الكلمات لفهم الجداول الموجود

في هذه الكتاب لناطقين بلغة العربية:

كوردى	عربي
چاكە	حسنة
خێر	صدقة
قورئان	القران
خەتمی قورئان	ختم القران
نوێژ	صلاة
مزگەوت	مسجد
یەك	واحد
چرکە	ثانية
خولەك	دقيقة
کاتژمێر	ساعة
رۆژ	يوم
مانگ	شهر
ساڵ	سنة
جار	مرة
ئازادکردن	عتق الرقاب
ووتی	قال
لادان	حط
دەنوسرێت	يكتب
سڕینەوەی	محا
گوناه	سيئة
بەرزبوونەوەی	ورفع له
بەهەشت	الجنة
دۆزەخ	النار
چاكە یەك بە (١٠) بێت..	الحسنة بـ(١٠) امثالها.
چاكە یەك بە (٧٠٠) بێت	الحسنة بـ(٧٠٠) اضعاف.

المصادر

١. القرآن الكريم.
٢. صحيح البخاري / محمد اسماعيل ابو عبدالله البخاري /دار طوق النجاة سنة ١٤٢٢ هجري.
٣. صحيح المسلم / ابو الحسن مسلم النيسابوري/ دار التراث العربي/ بيروت.
٤. الجامع الصحيح المختصر/محمد بن إسماعيل أبو عبدالله البخاري الجعفي/ محمد بن إسماعيل أبو عبدالله البخاري/١٤٠٧ه – ١٩٨٧م.
٥. الأدب المفرد / محمد بن إسماعيل أبو عبدالله البخاري / دار البشائر الإسلامية – بيروت سنة ١٤٠٩هجري– ١٩٨٩ م.
٦. سنن ابي داود / ابو داود سليمان بن الاشعث السجستاني/ دار الكتاب العربي / بيروت.
٧. سنن الترمذي / محمد بن عيسى الترمذي / دار احياء التراث العربي/ بيروت.
٨. سنن ابن الماجة / محمد بن يزيد أبو عبدالله القزويني/ دار الفكر العربي / بيروت.
٩. مسند احمد بن حنبل / أحمد بن حنبل أبو عبدالله الشيباني / دار مؤسسة الرسالة بيروت سنة ١٤٢٠هجري.
١٠. ستن النسائي/أحمد بن شعيب أبو عبد الرحمن النسائي/ مكتب المطبوعات الإسلامية حلب سنة١٤٠٦هجري.
١١. المعجم الاوسطة / أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني/ دار الحرمين القاهرة سنة١٤١٥هجري.
١٢. المعجم الكبير / سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني/ مكتبة العلوم والحكم موصل سنة١٤٠٤هجري.
١٣. سنن البيهقي الكبرى / أحمد بن الحسين بن علي بن موسى أبو بكر البيهقي/ مجلس دائرة المعارف النظامية الكائنة في الهند ببلدة حيدر آبادالطبعة الأولى ـ ١٣٤٤هجري.
١٤. صحيح ابن حبان بتحقيق الارنؤوط / محمد بن حبان بن أحمد أبو حاتم التميمي البستي/مؤسسة الرسالة بيروت، الطبعة الثانية، ١٤١٤.
١٥. المعجم الاوسط للطبراني / أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني/ دار الحرمين – القاهرة سنة ١٤١٥هجري.
١٦. موطأ امام مالك / مالك بن أنس/مؤسسة زايد بن سلطان سنة ١٤٢٤ هجري.
١٧. شعب الايمان / أبو بكر أحمد بن الحسين البيهقي/ دار الكتب العلمية سنة ١٤١٠هجري.
١٨. تفسير ابن الكثير /أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير القرشي الدمشقي (المتوفى: ٧٧٤هـ)/ دار الفكر/الطبعة الجديدة ١٤١٤هـ/١٩٩٤م.
١٩. تفسير الخازن /علاء الدين علي بن محمد بن إبراهيم البغدادي الشهير بالخازن/ دار الفكر – بيروت١٣٩٩ هـ _١٩٧٩ م.
٢٠. حاشية الجمل على المنهج لشيخ الإسلام زكريا الأنصاري / لعلامة الشيخ سليمان الجمل/دار الفكر بيروت.
٢١. مجمع الزوائد ومنبع الفوائد / للحافظ نور الدين علي بن أبي بكر الهيثمي/دار الفكر بيروت سنة ١٤١٢هجري.
٢٢. سنن الدارمي / عبدالله بن عبدالرحمن أبو محمد الدارمي دار الكتاب العربي – بيروت سنة ١٤٠٧هجري.

٢٣. مسند الإمام عبد الله بن المبارك / عبد الله بن المبارك بن واضح/ مكتبة المعارف – الرياض سنة ١٤٠٧هجري.
٢٤. مسند البزار/أبو بكر أحمد بن عمرو بن عبد الخالق البزار/الناشر مؤسسة علوم القرآن، مكتبة العلوم والحكم/بيروت سنة النشر ١٤٠٩هجري.
٢٥. مسند الشهاب / محمد بن سلامة بن جعفر أبو عبد الله القضاعي /مؤسسة الرسالة – بيروت سنة١٤٠٧ه – ١٩٨٦م.
٢٦. مسند ابن أبي شيبة / أبي بكر عبد الله بن محمد بن أبي شيبة / الناشر دار الوطن الرياض سنة النشر ١٩٩٧م.
٢٧. المستدرك / محمد بن عبدالله أبو عبدالله الحاكم النيسابوري /دار الكتب العلمية بيروت سنة ١٤١١هجري
٢٨. صحيح ابن خزيمة / محمد بن إسحاق النيسابوري / المكتب الإسلامي – بيروت سنة ١٣٩٠هجري – ١٩٧٠م.
٢٩. الاستذكار /أبو عمر يوسف بن عبد الله بن عبد البر النمري/دار الكتب العلمية – بيروت سنة ١٤٢١ه – ٢٠٠٠ م.
٣٠. مشكاة المصابيح / للعلامة الشيخ ولي الدين أبي عبد الله محمد بن عبد الله الخطيب العمري التبريزي.
٣١. تنوير الحوالك شرح موطأ مالك /عبدالرحمن بن أبي بكر أبو الفضل السيوطي/ المكتبة التجارية الكبرى – مصر، ١٣٨٩ – ١٩٦٩.
٣٢. إكمال المعلم شرح صحيح مسلم – للقاضي عياض /العلامة القاضي أبو الفضل عياض اليحصبي ٥٤٤ هـ.
٣٣. شرح صحيح البخاري ـ لابن بطال/ أبو الحسن علي بن خلف بن عبد الملك بن بطال البكري القرطبي / مكتبة الرشد – السعودية – الرياض – ١٤٢٣هـ – ٢٠٠٣م.
٣٤. شرح السنة ـ للإمام البغوى / الحسين بن مسعود البغوي/ المكتب الإسلامي – دمشق ـ بيروت ـ ١٤٠٣هـ – ١٩٨٣م.
٣٥. شرح سنن أبي داود / أبو محمد محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين/ مكتبة الرشد – الرياض ١٤٢٠ هـ –١٩٩٩ م.
٣٦. الفتح الكبير في ضم الزيادة إلى الجامع الصغير / جلال الدين عبد الرحمن بن أبي بكر السيوطي/ دار الفكر – بيروت / لبنان – ١٤٢٣هـ – ٢٠٠٣م.
٣٧. تحفة الأحوذي بشرح جامع الترمذي /محمد عبد الرحمن بن عبد الرحيم المباركفوري/دار الكتب العلمية – بيروت.
٣٨. فيض القدير شرح الجامع الصغير / عبد الرؤوف المناوي / المكتبة التجارية الكبرى – مصر سنة ١٣٥٦هجري.
٣٩. التيسير بشرح الجامع الصغير / الإمام الحافظ زين الدين عبد الرؤوف المناوي /مكتبة الإمام الشافعي – الرياض سنة– ١٤٠٨هـ – ١٩٨٨م.
٤٠. المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج / أبو زكريا يحيى النووي دار إحياء التراث العربي – بيروت سنة ١٣٩٢هجري.

٤١. عون المعبود شرح سنن أبي داود/ محمد شمس الحق العظيم آبادي /دار الكتب العلمية / بيروت سنة ١٤١٥هجري.
٤٢. تاج العروس من جواهر القاموس / محمّد بن محمّد بن عبد الرزّاق / دار الهداية.
٤٣. فتح الباري ـ لابن رجب / زين الدين أبي الفرج عبد الرحمن ابن شهاب الدين البغدادي/ دار ابن الجوزي – السعودية / الدمام – ١٤٢٢هـ.
٤٤. التحفة الربانية شرح الأربعين حديثاً النووية/إسماعيل بن محمد الأنصاري/مكتبة الإمام الشافعي سنة ١٤١٥ه– ١٩٩٥م.
٤٥. كشف الخفاء ومزيل الالباس عما اشتهر من الاحاديث على ألسنة الناس / العجلوني،إسماعيل بن محمد الجراحي/ دار إحياء التراث العربي.
٤٦. مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح/ للعلامة الشيخ ولي الدين أبي عبد الله محمد بن عبد الله الخطيب العمري التبريزي.
٤٧. اللباب في علوم الكتاب/ أبو حفص عمر بن علي ابن عادل الدمشقي الحنبلي/دار الكتب العلمية – بيروت / لبنان – ١٤١٩ هـ –١٩٩٨ م.
٤٨. شذا الريحان في روائع رمضان / جمع وترتيب:جميلة المصريفي/ دار البيان للنشر والتوزيع/ مصر الطبعة الأولى ١٤٢٩هـ/ ٢٠٠٨م.
٤٩. فقه العبادات _ حنفي.
٥٠. دەستە گوڵ / شيخ عبدالله بن شيخ مصطفى/ مطبع الخنساء سنة ١٩٨٩ م.
٥١. ڕووناكي رب العالمين ڕوونكردنةوة منهاج الطالبين/ ملا عبدالله ١٤٢٢ هجرى هەولێر.
٥٢. ڕوونكردنـەوەى الاربعـين النواويـە/ عبـدالله عبـدالعزيز/ كتێبخانـەى حـاجى قـادرى كۆيى لـە هەولێر.

تێبینی : چەند زانیاریەك دەربارەی هەندێك لە زاراوەكان

١. ج. واتە (جزء) بەش
٢. :ص. واتە (صفحه) لاپەر
٣. : (٥٦٥٦) ئەو ژمارانەی لە ناو دوو كەوانەكاندا هەیە ژمارەی فەرموودەیە.
٤. ئەگەر هەر كەموكوڕیەك هەبوو دەتوانن لە ڕێگایی ئەم ژمارە ٠٧٥٠٤٤٧٦٧٨٤ پەیوەندیمان پێ بەكەن خوای گەورە خێری هەموو لایەك بنووسی.

ناوەڕۆك

پێشەكی ٥
بزانە تەمەن چییە ٨
نووسینی چاكە ١٠
بەشی یەكەم:
خێری قورئان ١١
خێری فێربوونی قورئان و لەبەركردن ١٣
بەرز بوونەوەی پلەو پایە لە بەهەشت ١٥
قورئان خوێندن دەبێتە شەفاعەتكار بۆ خاوەنەكەی لە ڕۆژی دوایی ١٦
خێری سورەتی (فاتیحە) بزانە ١٩
خێری سورەتی (ئیخلاص) بزانە ٢٠
خێری سورەتی (كهف) بزانە ٢٣
خێری ئایەتی (الكرسی) بزانە ٢٤
بەشی دووەم:
خێری نوێژو ئەوەی پەیوەندە بەنوێژ لەگەڵ ڕۆژو حەج وعومرە ٢٥
خێری دەست نوێژ بزانە ٢٧
خێری وەڵام دانەوەی بانگ ٣١
سەڵاوات لێدان لە دوای بانگ ٣٤
خێری نوێژی بەكۆمەڵ ٣٤
خێری تەواو كردنی ڕیزی نوێژ ٤٥
خێری ووتنی ئامین لەگەڵ پێش نوێژ لە نوێژی بە كۆمەڵدا ٤٧
خێری ووتنی (سمع الله لمن حمده) لە نوێژی بە كۆمەڵدا ٤٧
خێری نوێژی بەیانی و عەسر ٤٧
خێری سوننەتی پێش نوێژی بەیانی ٤٨
خێری پاڕانەوە لە كاتی كڕنۆش (سجده) بردن ٥٠
خێری نوێژی ئیستخارە ٥٢
خێری نوێژی (التسبیح) ٥٣

خێری نوێژی هەینی(جمعه) وە ئەوەی لەو ڕۆژەشدا ئەنجامدەدرێت ٥٥
خێری ڕۆژو گرتن ٦١
خێری حەج و عومرە ٦٣
بەشی سێ یەم:
خێری زیکرکردن ٦٥
خێری یادکردنەوەی خوای گەورە ٦٧
خێری صەڵاوات لێدان ٧٥
خێری ووتنی(سبحان الله وبحمده) ٧٧
خێری ووتنی (سبحان الله) ٧٨
خێری ووتنی (الحمد لله) ٨٠
خێری ووتنی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) لەگەڵ (سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ) ٨٢
خێری ووتنی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ) ٨٢
خێری ووتنی (لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ) ٨٣
خێری ووتنی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ٨٤
خێری ووتنی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ٨٦
خێری ووتنی (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلَّاهُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ) ٩٠
خێری ووتنی (سبحان الله والله اكبر والحمدلله) لە پاش نوێژ ٩٢
خێری ووتنی چوار ووشە بزانە کە خوای گەورە هەڵیبژاردووە ٩٤
ڕازیبوونی خوای گەورە بزانە لە ڕۆژی دوای بە ووتنی ئەم زیکرە ٩٩
خێری دوعا بزانە کە چ پاداشتی هەیە ١٠٠
ڕێگاکانی چوونە بەهەشت بزانە ١٠٢
بەشی چوارەم:
ئەم بەشە چەند بابەتی بەسوودی تیدایە ١٠٧
خێری سەلام کردن بزانە ١٠٩
خێری ناوەکانی خوای گەورە بزانە ١١٣
بزانە لیقای خوای گەورە بۆ ئەو کەسەیە کە لیقای خوای پێخۆش بێ ١١٤
ئازاد بوون لە ڕۆژی مەحشر ١١٤
چۆن چاو دەپارێزی لە ئاگری دۆزەخ ١١٥

- به کەمترین کات و کار بەرەو لێخۆشبوونی پەروەردگار

ئەگەر توشی خەم و پەژارە هاتی ئەم دوعایە بکە ١١٥

خێری خۆشەویستی لە ڕاهی خوای گەورە بزانە ١١٦

بزانە ئەگەر خوای گەورە بەندەیەکی خۆشویست چی بۆ دەبێ ١٢٢

بزانە نەخۆش چ ڕێزێکی هەیە لای خوای گەروە ١٢٣

بزانە چۆن خۆت بەخوا دەپارێزی لەو ناخۆشیانەی کە دروستکراون ١٢٧

بزانە بەبینینی بەهەشت هەموو ناخۆشیەکان لەبیردەکەی ١٢٩

داواکاریەکانی خوای گەورە بزانە بۆ بەندەکانی ١٣٠

خێری چاندنی دەغڵ و دان یا دار و درەخت بزانە ١٣٥

خێری ئارامگرتن لەسەر ناخۆشیەکان بزانە ١٣٦

پاش خواردن و خواردنەوە چ بڵێن باشە ١٣٩

خێری شەو هەڵسانەوە بزانە ١٤٠

گەورترین ووشەکانی لێخۆش بوون بزانە ١٤٢

خێری سیواککردن ١٤٣

بەترسان لەخوای گەورە لەگەڵ ڕووخۆشی دەچیتە بەهەشت ١٤٥

کەفارەتی دانیشتن کە قسەی نارەوای تێدا بووترێ ١٤٦

ئەگەر لەناو جێگاش بمری پلەی شەهیدی وەردەگری بەمەرجێك ١٤٦

خێرو پاداشتی مردووشۆر وکفن و ناشتن ١٤٦

خێری یارمەتی هەژاران بزانە ١٤٨

خێری چونە بازار بزانە ١٥١

بأقل وقت وعمل
الى مغفرة الله عزوجل

ئیمانداری بەرێز

بۆ ئەوەی کە تۆش لە کاروانی چاکەکان بێ بەش نەبی ئەوە ئەم ڕێنمایانە ڕچاوبکە:

١- هەوڵ بدە ئەم پەرتووکە بە ووردی بخوێنەوە وە بەپێ توانا ئەنجامی بدە.

٢- پاش زانینت لە چۆنیەتی زیکرکردن هەوڵ بدە خانەوادەکت بێ بەش نەکەی لەم چاکانە.

٣- هەوڵ بدە ئەم پەرتووکە با چەند مووسڵمانێک سوودی لێ وەربگری خێری بۆ تۆش دەبی بەندی مەکە لەماڵەوە.

٤- ئەو کەسەی خوێندەواری نیە بە ئاسانی بۆی باس بکە کە خێری هەر زیکرێک چەندە تا ئەوانیش بی بەش نەبن لەم چاکانە.

٥- با هەر یەکێک لە ئێمە کەم تەرخەم نەبین لە گەیاندنی زانینی هەر فەرموودەیەک.

٦- خوای گەورە چاکەی هەموو کەسێک دەنووسی ئەگەر تەنها بۆ ڕەزامەندی ئەو بێت.

المؤلف
فاریق ملا اسماعیل

ئەم پەرتووکە بەخۆڕاییە